
ΕΛΕΝΗ ΧΩΡΕΑΝΘΗ
Ο θησαυρός
του Διαμαντή
και άλλες μικρές ιστορίες

ΕΛΕΝΗ ΧΩΡΕΑΝΘΗ

Ο θησαυρός του Διαμαντή
και άλλες μικρές ιστορίες

Εξώφυλλο & Γραφιστική Επιμέλεια:
ΜΑΡΙΟΝ ΧΩΡΕΑΝΘΗ

Ο θησαυρός του Διαμαντή

Πάνε πολλά χρόνια από τότε που ο Διαμαντής ο γόης, ο λεφτάς, το πλουσιόπαιδο, βρέθηκε ολομόναχος στους πέντε δρόμους της Αθήνας και απένταρος. Όλα του τα πήραν. Ακόμα και την αξιοπρέπεια και την υπόληψή του έχασε μαζί με την περιουσία του πατέρα του.

Το νησί δεν τον κρατούσε πια. Κανείς δεν του έδινε σημασία από τότε που έχασε τα πάντα κι έγινε μπατίρης. Έπαιξε και έχασε. Έπαιξε με τη ζωή. Κι εκείνη του το ανταπέδωσε και με το παραπάνω. Κατέληξε ρακοσυλλέκτης. Καλά που βρέθηκε κι αυτή η δουλειά και βγάζει το ψωμί του. Και το άχτι του. Τραγουδάει κι αποξεχνιέται.

Του αρέσει που γυρίζει ανέμελος στις γειτονιές και διαλαλεί τον πόνο του και τη χαρά του. Τον καημό του. Να ήταν ένας! Τόσους καημούς έχει στοιβαγμένους μέσα του σε μια απόκρυφη γωνιά της καρδιάς του. Είναι ο θησαυρός του. Ποιος μπορεί να ξέρει τι θέλει να πει τραγουδώντας. Και ποιος γνοιάζεται για τους καημούς των άλλων. Αλλά εκείνος δεν το βάζει κάτω. Από τα χαράματα ξυπνάει τον κόσμο με την κελαριστή φωνή του:

Ο παλιατζής, ο παλιατζής
ο Διαμαντής! Έβγα να δεις,
κυρά, που μες στα πλούτη ζεις.
Όλα τα παλιά αγοράζω!
Τη ζωή εγώ σπουδάζω,
μη θαρρείτε και πώς βγάζω
τίποτις πολύ σπουδαίον!
Ο ντορής, ο Ναπολέων,
ξέρει τι ιδρώτα χύνω
και τι πίκρες καταπίνω.
Ει, Ντορή, μ΄ ακούς; Πεζή
θα γεράσουμε μαζί
μες στους δρόμους. Στη ζωή
αχ, καημένε μου Ντορή,
να μας νιώσει ποιος μπορεί;

«Άι, άι, Ντορή μου, άι, καμάρι μου, άι δουλευτή μου, εμείς οι δυο τραβάμετο ίδιο κουπί. Άι, λεβέντη μου, ο μόχτος ετούτος δεν τελειώνει ποτέ, Ο καημός που καίει τα σωθικά είναι μεγάλος κι αγιάτρευτος, λίγες οι απολαβές. Ό,τι μας μένει σταθερό είναι η ψυχή μας, ώσπου να πετάξει κι αυτή. Κι ετούτα τα μαζώματα, ο θησαυρός μας, λέω, η πραμάτεια που σέρνεις αγόγγυστα, σύντροφέ μου, ψυχή μου, αγόρι μου, αγαπούλα μου, χαϊδεμένο μου, καρδιά μου, ακατάβλητε Ναπολέον!»

Πόσα επίθετα του Ντορή δεν αραδιάζει ο κυρ Διαμαντής ο παλιατζής όταν είναι στα κέφια του ή στις μεγάλες λύπες. Παραμιλάει ή κουβεντιάζει με το ζώο, κανείς δεν ξέρει. Οι δυο τους συνεννοούνται, πάντως, μια χαρά. Οι δυο τους και το κάρο, η μοίρα τους. Γυρίζουν στους δρόμους της μεγάλης πολιτείας, στα στενά και στα καλντερίμια των χωριών του λεκανοπεδίου. Πουλούν, αν τύχει, φρεσκαρισμένο με το μεράκι καλλιτέχνη και λαμπικαρισμένο ό,τι χρήσιμο αντικείμενο ξεδιαλέγει ο κυρ Διαμαντής από τα πεταμένα στους σκουπιδοτενεκέδες και στις χωματερές. Αγοράζει κι ό,τι οι άλλοι θεωρούν παλιό, άβολο, ξεπερασμένο, άχρηστο, για πέταμα οι άλλοι.

Ο Ντορής είναι ο σύντροφός του, ο φίλος που δεν κουράζεται να τον ακούει, όταν του ανοίγει την ψυχή και την καρδιά του. Ο κυρ Διαμαντής χαϊδεύει τα μάγουλα του ζώου και του μιλάει.

«Μαζί θα γεράσουμε, Ντορίκο, μ΄ ακούς, μωρό μου; Εσύ, αγάπη μου, θα πας στον παράδεισο, είσαι αθώος κι άκακος. Ε, τι λες για μένα; Θα βρεθεί καμιά γωνίτσα και για την πάρτη μου εκεί που έχει ετοιμάσει ο Θεός για τους καλούς και τους δίκαιους; Μ΄ ακούς, μωρέ Ντορή μου; Εσένα η θέση σου είναι σίγουρη εκεί, ψυχούλα μου, εσύ δεν άπλωσες χέρι ποτέ σου σε τίποτα, εκτός από καμιά χαψιά χορταράκι αν πρόλαβες ν΄ αρπάξεις στο διάβα μας. Ε, και μ΄ αυτό το παράπτωμα, δεν είσαι κλέφτης, δεν φτάνει ως εκεί η δικαιοσύνη του Θεού.

Αν πεις για μένα, εδώ που τα λέμε μεταξύ μας, δεν είμαι και τόσο σίγουρος αν θα με δεχτεί ο καλός Θεός, έχω κάνει τσαπατσουλιές. Θα πεις: Θα λογαριάσει ο Θεός όσα ψεματάκια έχω πει και λέω για να τα βγάλω πέρα με τις ιδιοτροπίες του καθενός, θα φτάσει ίσαμε κει ο Θεός; Κι ο ιδρώτας που έχω χύσει, και το βρισίδι που έχω φάει κι η καζούρα που μου έχει έρθει κατάμουτρα, δεν λογαριάζονται αυτά;

Αχ, Ντορή μου, μ΄ ακούς ε; Ολομόναχος τις αργίες δεν έχω άλλον από σένα να του πω τα βάσανά του, να εξομολογηθώ, η ανάσα σου μου απαντάει, με παρηγορεί, μου δίνει ελπίδα. Και, ξέρεις, ετούτα τα μαζώματα πολλές φορές νιώθω πως με εκλιπαρούν να τα λυπηθώ, με παιδεύουν, με βασανίζουν, είναι σαν ζωντανά, σου λέω, μα την αλήθεια! Εκεί που πάω να κλείσω τα μάτια, ν΄ αφήσω κι εγώ την ψυχή μου λεύτερη να βγει από το καβούκι της, να ονειρευτεί, να πετάξει μακριά ίσαμε την Αμερική, ν΄ αφήσω τη σάρκα μου ν΄ αναπαυτεί, να σου κι έρχονται όλα ετούτα τα μουτράκια ορεξάτα και με τσιγκλούν:

«Λοιπόν, τι κέρδισες, κυρ Διαμαντή;»

«Μια ζωή καλντερίμια κι ανηφοριές…»

«Πού ΄ναι τα πλούτη σου, κυρ Διαμαντή;»

«Τι θα γίνει με μας; Πάλι στις χωματερές θα καταλήξουμε;»

«Θα πεθάνεις μια μέρα, Διαμαντή! Το συλλογίστηκες; Σε λυπάμαι, φουκαράκο, όταν θυμάμαι πώς βουτούσες στο σωρό των σκουπιδιών, με τι λαιμαργία να ψαρέψεις ένα ποδηλατάκι ολοκαίνουργο, έναν κούκλο, ένα έπιπλο και, ξέρεις, εγώ ζήλευα, δεν φανταζόμουν πως ένα παγοψυγείο με τη δική μου αναπηρία θα σου τραβούσε την προσοχή. Κι όμως, με πήρες, πήρες εμένα, με φόρτωσες στο κάρο και μ΄ έφερες εδώ, με διόρθωσες, με φρεσκάρισες, μου έδωσες ζωή, μ΄ έκανες ξανά χρήσιμο, ήμουν ό,τι σου έλειπε. Και δεν ήμουν αχάριστο. Τόσα χρόνια σε δουλεύω», νιώθω να μου λέει το ψυγειάκι μου.

«Τι παράπονο έχεις από μένα δουλευτή μου;» το ρωτώ, «απάντησε!»

Ακουμπάω το αυτί πάνω του ν΄ ακούσω τη φωνή του. Το χαρχάλεμα που κάνουν τα σωθικά του, αυτή είναι η μιλιά του, αυτή η βουβή γλώσσα των αντικειμένων που ζουν μαζί μου και μοιράζονται το χρόνο μου. Εμένα μου μιλούν τα πράγματα, τ΄ ακούει το μυαλό, η καρδιά και η ψυχή μου. Κι εκείνο μου λέει:

«Εγώ, κανένα, ίσα ίσα σου χρωστάω ευγνωμοσύνη. Αν δεν μ΄ έπαιρνες εσύ από εκεί, ποιος θα πρόσεχε εμένα; Ένα σκουριασμένο σιδερικό θα είχα καταντήσει, θα με είχαν ίσως ανακυκλώσει, και πάλι καλά αν είχα γίνει κάτι χρήσιμο, ποιος ξέρει όμως πού και πώς θα είχα καταλήξει…»

Τι του λες, τι του απαντάς, φίλε μου; Τι απαντάς σ΄ ένα ποδήλατο όταν σου λέει την ιστορία του; Κάθε πράγμα έχει να διηγηθεί τη δική του ιστορία.

«Καινούριο μ΄ έκανες, κυρ Διαμαντή, και είμαι το καμάρι του θησαυρού σου. Με κράτησες για τον εαυτό σου, με χρησιμοποιείς για τα τρεχάματά σου», μου ψιθυρίζει το ποδήλατό μου. Και πού ν΄ ακούσεις, Ντορή μου, τι μου λέει η Πριγκίπισσά μου, θα σου φύγει το καφάσι!»

«Είμαι το στολίδι του Θησαυρού σου», μου κάνει συνωμοτικά, «πολλοί θέλουν να μ΄ αποκτήσουν, έγινα αντίκα περιζήτητη. ΄Προπολεμικό αμάξι πρώτης, αντίκα΄ δενείμαι;Έχω μεγάλη αξία. Όσα κι αν ζητούσες θα σου έδιναν. Εσύ αμετάπειστος, ούτε ν΄ ακούσεις για πούλημα δεν θέλεις. Δέθηκες μαζί μου. Σαν βδέλλα κόλλησες πάνω μου. Έγινες ένα μαζί

μου. Μπορείς να κάνεις χωρίς εμένα; Ποιον άλλο φίλο έχεις, εκτός από εμένα, τόσο πιστό κι αφοσιωμένο; Κάποτε όμως με είχες για πούλημα, σε γαργαλούσε ο παράς, και λογάριαζες να κερδίσεις πολλά. Γι΄ αυτό με κρατούσες και δεν με πουλούσες τότε, όχι πως δεν ήθελες να με αποχωριστείς. Μην κοροϊδεύεις τον εαυτό σου. Τώρα κι εσύ τι άλλο είσαι από μια παλιωμένη περιπέτεια; Για το μουσείο είσαι κι εσύ, Διαμαντή! Με ήθελαν για έκθεμα στο Μουσείο, για την ιστορία, όχι πως είχαν ανάγκη εμένα, ένα σκουριασμένο παλιοσίδερο. Δεν το έκαμες. Στην πορεία, βέβαια, μ΄ αγάπησες, δέθηκες μαζί μου και με κράτησες κοντά σου, μ΄ έκανες κούκλα ζωγραφιστή, Πριγκίπισσά σου».

Φυσικά για να το μοσχοπουλήσει το είχε κουβαλήσει το παλιό αμάξι ο Διαμαντής ο παλιατζής, από τη Δράμα το έσερνε μέρες και νύχτες ολόκληρες. Κατάλαβε πως άξιζε, πως θα ερχόταν καιρός να είναι δυσεύρετο ένα προπολεμικό σιδερένιο αμάξι. Ύστερα το αγάπησε, δέθηκε μαζί του, έγινε η αγάπη του, η ερωμένη που δεν είχε ποτέ.

Ο κυρ Διαμαντής φέρνει την πραμάτεια της κάθε μέρας στη μάντρα που περιβάλλει το σπιτικό του. Τακτοποιεί ένα ένα τα αντικείμενα σε σειρές ανάλογα με τον προορισμό και τη χρήση: Είδη οικιακής χρήσης, μηχανήματα, παιχνίδια, σιδερικά, τενεκεδένια κουτιά, εικονίσματα. Ακόμη και παλιά εικονίσματα, μεγάλης αξίας έχει ψαρέψει μέσα από τα σκουπίδια. Έπαψαν να είναι οικογενειακά κειμήλια, είναι για ξεπούλημα ή για πέταμα… Ολόκληρο βιος, άχρηστο, πεταμένο στο δρόμο, ούτε να τα πουλήσουν δεν καταδέχονται οι τωρινοί κάτοχοί τους.

Τι κι αν είναι παλιατζής, έχει μάτι και νιώθει. Είναι καλλιτέχνης, ποιητής, ξέρει να κάνει σωστά τη δουλειά του, την αγαπάει. Από πολύ νέος την ξεκίνησε.Άλλα όνειρα είχε, αλλά η ζωή δεν ξέρει από όνειρα, μόνο ανάγκες κι έγνοιες δημιουργεί. Έπρεπε να βρει κι ο Διαμαντής μια δουλειά.

Ξεκίνησε από τους σκουπιδότοπους.

Ήταν η εποχή που η ζωή είχε πάρει τ΄ απάνω της κι ο κόσμος πετούσε τα παλιά κι αγόραζε καινούρια, γυαλιστερά πράγματα. Αποστρεφόταν κάθε παλιό αντικείμενο που του θύμιζε τη μίζερη ζωή, τη χιλιομπαλωμένη. Ήθελε ν΄ αλλάξει. Να πετάξει από πάνω του ό,τι τον βάραινε, να ξεριζώσει τις μνήμες, ν΄ απαλλαγεί από το παρελθόν, από τον κόσμο που κουβαλούσε πάνω και μέσα του, βάρος περιττό: Αντικείμενα, συνήθειες, σύμβολα, αξίες, πολιτισμό, πίστη, πατρίδα… Και ξερίζωνε, πετούσε κι αντικαθιστούσε, αδιάφορο με τι, τον κουρασμένο, τον αποκαμωμένο κόσμο.

Χρόνια και χρόνια μέρες, μια ολόκληρη ζωή, οργώνει τους δρόμους και τις γειτονιές του κόσμου ο φτωχός ο Διαμαντής ο Παλιατζής. Ξέρει απέξω κι ανακατωτά με το μικρό τους όνομα όλες τις πελάτισσές του, όπως κι όλες τις χαρακιές από τις ροδιές στην άσφαλτο και στα καλντερίμια, τις αυλακιές στους χωματόδρομους και στα στενά σοκάκια.

Πότε με ήλιο καυτερό, πότε με κρύο τσουχτερό και παγωνιές, πάντα με το χαμόγελο και το γλυκό τραγούδι στα ξεραμένα χείλη, κι ένα λουλούδι γιασεμιού στ΄ αριστερό του αυτί ο Παλιατζής εκεί, στο μεροκάματο, στη δουλειά. Ποτέ δεν σταματάει. Δεν ξέρει από γιορτή και καθημερινή. Μόλις χαράζει η μέρα του Θεού ως τη στιγμή που σουρουπώνει για καλά, τραβώντας τον Ντορή, το «Ναπολέων», είναι ακόμα στους δρόμους. Τους ποτίζει μετον ιδρώτα του κορμιού και τους γεμίζει με τα χαμόγελα της ψυχής και το τραγούδι του που κάθε φορά ακούγεται κάπως διαφορετικό, ανάλογα με τα κέφια του:

Μες στους δρόμους τριγυρίζω,
με ιδρώτα τους ποτίζω…
Μίλα, βρε Ντορή, κι εσύ
που οργώνουμε μαζί
της ζωής τα καλντερίμια,

αγοράζοντας συντρίμμια.
Ο Διαμαντής! Ο Παλιατζής
κι ο Ναπολέων ο Ντορής!

Τον ξέρει όλος ντουνιάς. Άλλοι τον λένε τρελό, άλλοι φιλόσοφο, άλλοι τον περνούν για ονειροπαρμένο, και κάποιοι άλλοι για ποιητή. Μπορεί και να είναι όλα αυτά μαζί. Σίγουρα είναι. Ο κόσμος δεν έχει ιδέα τι κουβαλάει μέσα βαθιά στην ψυχούλα και στην ανύσταχτη καρδούλα του ο φτωχός μεροκαματιάρης, ο δουλευτής, ο σπουδαστής της ζωής κι ο Ντορής του. Αγοράζει και μεταπουλάει ό,τι έχουν οι νοικοκυρές για πέταμα κι ό,τι τους περισσεύει.

Άλλοτε, όταν έχει αναδουλειά στους δρόμους, πηγαίνει στις χωματερές και σκαλίζει τα σκουπίδια ψάχνοντας για αντικείμενα που μπορεί να ξαναγίνουν χρήσιμα, να πάνε σε άλλα χέρια και να καλύψουν άλλες ανάγκες. Πετάει ο κόσμος ο χορτασμένος. Πετάει ή ξεπουλάει τα παλιά, αγοράζει καινούρια, λαμπεράκι ανανεώνεται. Ο κόσμος θέλει αλλαγή.

Ο Διαμαντής ο δουλευτής έχει πείρα, το ξέρει πολύ καλά αυτό. Κουνάει το κεφάλι σε κάθε ευκαιρία και μονολογεί πικρογελώντας στον Ντορή του, το «Ναπολέων», τον πιστό του φίλο ή μιλώντας με καμιά πελάτισσα ψυχοπονιάρα εκεί που κάνουντις συναλλαγές και λένε τα βάσανά τους, όπως με την κυρά Φανή που κάθεται και μιλάει μαζί του:

«Άι χάι, μια αγοραπωλησία, κερά Φανή μου, είναι τ΄ ανθρώπου η ζωή. Τι θαρρείς, ένα πάρε δώσε, ένα δώσε πάρε, όπως θες πες το».

«Πώς τα λες, κυρ Διαμαντή μου, πώς τα λες! Τον κυνηγάς όμως τον παρά, κατεργάρη, έχεις τον τρόπο σου. Ξέρεις εσύ από αυτά τα κόλπα για να μαζεύεις τον παρά…»

«Χε! Κερά Φανίτσα, τι τα θες, τι τα γυρεύεις, ο παράς, το χρήμα, αρχόντισσά μου, τη σήμερον ημέρα είναι το εισιτήριο που σε πάει τσιφ! στην κόλαση, αυτό κυβερνάει τον κόσμο. Δε βαριέσαι! Τι αξία έχει το χρήμα μπρος στην τιμιότη; Από τότε που επινοήθηκε το χρήμα χάλασε ο κόσμος. Μασκαρεύτηκε η ζωή μας…»

«Έλα τώρα, άσε τις φιλοσοφίες και πες μου πόσα δίνεις για τούτη την κασέλα; Αυτή η κασέλα που βλέπεις είναι κειμήλιο, είναι της προγιαγιάς μου. Μην τη βλέπεις έτσι, είναι αξίας πράμα, σκαλιστή, η γιαγιά μου ήταν Πολίτισσα, αρχόντισσα, μεγάλη κυρά».

«Τότε… γιατί την πουλάς; Δεν έχεις συναισθηματικούς δεσμούς, κερά Φανίτσα;»

«Ο ξεριζωμός, κυρ Διαμαντή, δεν ξέρει από συναισθηματικούς δεσμούς που λες, και τέτοιες πολυτέλειες. Αυτός μας αναγκάζει να ξεπουλάμε τώρα τις περιουσίες μας για πενταροδεκάρες. Τι περιουσίες δηλαδή, ό,τι καταφέραμε να πάρουμε μαζί μας με τα χίλια ζόρια… Έλα τώρα, άσε τις τσιριμόνιες, πόσα δίνεις;»

«Πόσα δίνω; Τι, πόσα δίνω; Τι, είμαι εγώ, κανένας παραλής, κανένας μεγιστάνας; Μην και θαρρείς πως έχω εγώ χρυσωρυχείο; Εγώ, ένας ρακοσυλλέκτης είμαι. Ένας φουκαράς μεροκαματιάρης παλιατζής είμαι, κερά Φανή. Όσο αξίζει ένα πολυκαιρισμένο πράμα του πεταμάτου, τόσα σου δίνω, όσα δύναμαι δηλαδή…»

«Έλα τώρα, κυρ Διαμαντή! Άρχισες τις κλάψες πάλι, βάλε το χέρι στην τσέπη. Πόσα μου δίνεις;» επιμένει εκείνη.

«Σας είπα, κερά Φανίτσα, όσο κάνει. Εγώ δεν είμαι κανένας λεφτάς. Ένας φτωχός ρακοσυλλέκτης είμαι, ένας φτωχούλης άνθρωπος του Θεού που κερδίζω το ψωμί της οικογένειας αγοράζοντας και πουλώντας ό,τι είναι άχρηστο. Να είσαι σίγουρη, όμως κερά Φανή, πως θα φροντίσω να πάει το κειμήλιο, άμα είναι όπως τα λες καλό, σε καλά χέρια. Αυτό άστο σ΄ εμένα. Δεν τη χαραμίζει την πραμάτεια του ο κυρ Διαμαντής. Είναι τίμιος άνθρωπος. Έπειτα, εγώ δεν ξέρω από αυτά που λες, τα αρχοντιλίκια, πουλάς μια παλιοκασέλα κι εγώ σου δίνω τον παρά μου. Άχρηστο είδος μου πουλάς, μια κασέλα σαρακοφαγωμένη. Δεν μου πουλάς και κανένα σπουδαίο, έτσι γυαλιστερό αντικείμενο; Τι λες πως θα κερδίσω από αυτό, κανένα θησαυρό;»

«Κόφτο, άφησε κατά μέρος αυτά που ξέρεις, και κατέβαινε, ειδεμή την παίρνω πίσω και φεύγω. Παλιά δεν αγοράζεις; Ε, παλιά σου πουλάω, χριστιανέ μου!» λέει τέλος με νάζι.

Και κάνει πως στρίβει να φύγει.

Εκείνος χαϊδεύει αμήχανα το αξύριστο πιγούνι του, ξεροβήχει, εξετάζει με το μάτι την κασέλα καταπίνει δυο τρεις λέξεις που τις θεωρεί ασύμφορες και μουρμουρίζει:

Όλα τα παλιά αγοράζω,
τι θαρρείτε και πως βγάζω,
τίποτις πολύ σπουδαίον;
μάρτυς μου ο Ναπολέων,
ο Ντορής ο θαρραλέων.
Ξέρει αυτός τι ιδρώτα χύνω
και τι πίκρες καταπίνω.

Με κάτι τέτοια και με κλάψες καταφέρνει να ρίχνει τις τιμές και καταλήγει:

«Άντε, δεν χαλνούμε τις καρδίτσες μας, πόσα θέλεις; Αποφάσισε εσύ την τιμή, εσύ ξέρεις τι αξίζει».

Η κυρά Φανή μένει άναυδη. Δεν περίμενε τέτοια πρόταση. Κι εκείνη κουβέντα μαζί του είχε ανάγκη να κάνει. Όλη μέρα με τις αναμνήσεις κουβεντιάζει, τις αναμασάει και ξεγελάει τον καιρό και τις πίκρες της. Έχει τόσα βάσανα που κουβαλάει στο κεφάλι της. Σε ποιον να τα πει; Και ποιος κάθεται ν΄ ακούει τα δικά της βάσανα; Ο καθένας στην πόλη ζει μόνος του. Καλά που υπάρχει ακόμα ο παλιατζής και κανένας μανάβης με την καρότσα του και ζωντανεύει η γειτονιά, και παίρνει χρώμα ο κόσμος.

«Δώσε ό,τι νομίζεις, ό,τι την εκτιμάς. Μήπως ξέρω κι εγώ από παζαρέματα;» κουνάει το κεφάλι, έτοιμη να βάλει τα κλάματα.

Κι ο κυρ Διαμαντής δακρύζει από συγκίνηση και κάνει μια καλή τιμή. Η κυρά Φανή παίρνει τα χρήματα με τρεμάμενο χέρι, ρίχνει μια τελευταία ματιά στην κασέλα της προγιαγιάς της προσπαθώντας να κρύψει την ταραχή που αναστατώνει τα σωθικά της κι απομακρύνεται μ΄ ένα λυγμό να δένει κόμπο στο λαιμό. Και πριν κλείσει την πόρτα πίσω της στρέφει προς τα έξω και λέει βραχνά:

«Ξαναπέρνα και χτύπα μου, αν σε φέρει ο δρόμος, το συμφέρον σου κατά δω. Μην το ξεχάσεις».

«Τι να ξεχάσω… Ξεχνάει ο Διαμαντής τη δουλειά, το συφέρο του; Μα να ξέρεις, κερά Φανίτσα, πως ακριβοπληρώθηκες, δεν άξιζε τόσο, αλλά χαλάλι σου! Και μη θαρρείς πως μπορείς να φτιάξεις μέγαρα με τούτη την παλιοδουλειά. Άντε γεια!» λέει και φορτώνει την αντίκα στον Ντορή του.

Η κυρά Φανή ξαναγυρίζει αλλιώτικη, στέκεται καμαρωτή στην πόρτα, ικανοποιημένη που κατάφερε να πουλήσει ένα ερείπιο, άχρηστο πια για τις σύγχρονες ανάγκες της δικής της οικογένειας, για να αγοράσει ένα έπιπλο γερό και του πετάει και το κουφό της:

«Έλα τώρα, κυρ Διαμαντή! Αντίκα σου πούλησα. Ξέρεις τι σημαίνει αυτό; Έχεις χάρη που είσαι συ ένας… Καλή τύχη! Κάνω καλό ποδαρικό εγώ να ξέρεις…»

Ξέρει, πώς δεν ξέρει, άνθρωπος της βιοπάλης είναι. Ρισκάρει πάντα, παίζει στην τύχη κορώνα γράμματα τη ζωή του. Δεν μπορεί να κάνει αλλιώς. Καταλαβαίνει τι εννοούσε με το «είσαι συ ένας…»

Δεν το είπε, αλλά ο Διαμαντής κατάλαβε τι εννοούσε. Βουίζει στ΄ αυτιά του ο απόηχος και τον πληγώνει. Τα αποσιωπητικά είναι χειρότερα κι από την πιο σκληρή και πικρή κουβέντα. Ακόμα και η βρισιά δεν βαραίνει τόσο όσο τα υπονοούμενα που αιωρούνται.

Ένας καταφερτζής ήθελε να του πει, μα δεν το ξεστόμισε. Δάγκωσε το κάτω χείλι τηςγια να μην κάνει καμιά γκάφα την τελευταία στιγμή και μετανιώσει ο αγοραστής και πάει

στράφι το παζάρεμα. Βλέποντας όμως πως εκείνος έδενε γερά το σπουδαίο απόκτημα, ανάσανε με ανακούφιση.

Ανάλαφρη που ξεφορτώθηκε επιτέλους ένα άχρηστο πια έπιπλο που έπιανε άδικα πολύτιμο χώρο, δεν είχε την πολυτέλεια να κρατάει κειμήλια κι αντίκες, μπαίνει και κλείνει πίσω της την είσοδο της παλιάς προσφυγικής πολυκατοικίας, πιο ερειπωμένη η ίδια από την πολίτικη κασέλα και τους προσποιητούς συναισθηματισμούς της.

Κάπως έτσι γίνεται πάντα η αγοραπωλησία. Ξέρει να «ρίχνει» τον πελάτη του ο κυρ Διαμαντής ο παλιατζής. Η ζωή τού έχει μάθει πολλά κόλπα,. Ξέρει ποια γλώσσα θα χρησιμοποιήσει κάθε φορά. Το μάτι του είναι αλάθητο, εξασκημένο, «κόφτει», με μια ματιά ζυγίζει τον απέναντί του.

Από τον καιρό που βγήκε στη δουλειά, τον σπούδασε καλά τον κόσμο. Αγάπησε πολύ την πραμάτεια, το παλιωμένο βιος που βρίσκει πεταμένο στα σκουπίδια και το καθαρίζει, το αξιοποιεί, το τακτοποιεί στο παλιατζίδικό του και το μοσχοπουλάει φρεσκαρισμένο για αντίκα. Η τεχνολογία δεν τον άγγιξε. Εξακολουθεί να γυρίζει με το «παραδοσιακό του όχημα», το κάρο που το σέρνει ο Ντορής, ο επονομαζόμενος Ναπολέων, ένα υπομονετικό γαϊδουράκι. Αλλά για τον κυρ Διαμαντή είναι περήφανο άλογο, φαρί, άτι! Δεν κάνει ούτε στιγμή χωρίς τον Ντορή, τονΝαπολέων.

Ο κυρ Διαμαντής κάθε φορά που πουλάει ή αγοράζει κάτι, ρίχνει μια τελευταία ματιά πίσω του και συνεχίζει το δρόμο της συνηθισμένης του βόλτας κουνώντας το κεφάλι. Αναλογίζεται πώς ξεκίνησε και πώς κατάφερε να ορθοποδήσει ύστερα από τη μεγάλη συμφορά που βρήκε την πατρική του οικογένεια.

Πάει κι αυτή η μέρα, κύλησε με κάποιο όφελος. Μια συναλλαγή τελείωσε ευνοϊκά. Ένας καθημερινός διάλογος είχε θετικό αποτέλεσμα. Άραγε θα του φέρει τύχη; Θα πιάσει η ευχή της πρώτης πελάτισσας;

Γνωρίζει καλύτερα από τον καθένα ποιος ήταν και ποιος είναι. Δεν είναι κανένας απατεώνας, είναι τίμιος άνθρωπος, ένας μεροκαματιάρης δουλευτής, τι κι αν είναι παλιατζής; Χρόνια στην παλιοδουλειά έμαθε, σπούδασε τον κόσμο από την καλή και από την ανάποδη. Ένας άστεγος, ξεχασμένος από όλους είναι και ζει ολομόναχος σε μια μάντρα όπου έχει στοιβαγμένο τον πολύτιμο θησαυρό του, τα παλιά πράγματα που αγοράζει ή που ψαρεύει στους σκουπιδότοπους.

Είναι άνθρωπος της καθημερινής ζωής, της πιάτσας. Η ζωή και η δουλειά του έχει μάθει πολλά κόλπα, πολλούς δρόμους, αμέτρητα σοκάκια έχει ποτίσει με τον τίμιο ιδρώτα και τα δάκρυά του. Κάθε γωνιά έχει ακούσει τους αναστεναγμούς του. Τι δεν έχει ακούσει, τι δεν έχουν δει τα μάτια του και τι δεν έχει περάσει από τα ροζιασμένα χέρια του. Στα παλιατζίδικα και στις φτωχογειτονιές τον ξέρουν σαν κάλπικη δεκάρα. Είναι ο κυρ Διαμαντής με τ΄ όνομα.

Από τότε που ξεκίνησε ο κυρ Διαμαντής την «παλιοδουλειά», όπως ο ίδιος τη λέει χαϊδευτικά, έχουν αλλάξει πολλά πράγματα. Η ζωή δεν προχωράει περπατητά, πάει με δρασκελιές, με άλματα. Η τεχνολογία κάνει διαρκώς θαύματα.

Όμως ο Διαμαντής ο παλιατζής συνεχίζει το μεροκάματο με τον Ντορή του, γυρίζει μέσα στις σαβούρες, ζει με τις σαβούρες. Η τεχνολογική πρόοδος δεν τον αγγίζει, και δεν τον συγκινεί, τον αφήνει αδιάφορο γιατί, εκτός από τον Ντορή, κρατάει γερό χαρτί, έχει κρυμμένο άσο στο μανίκι του, έχει την Πριγκίπισσά του, το προπολεμικό, παλιομοδίτικο αμάξι που είχε κουβαλήσει από την άκρη του κόσμου. Πού να θυμάται πού το βρήκε, πάει πολύς καιρός από τότε που το αγόρασε. Αλήθεια το αγόρασε ή το ψάρεψε από καμιά ερημιά;

Δεν θυμάται, δεν θέλει να θυμάται θλιβερά πράγματα. Όλα τα ντύνει με όμορφα φορέματα, καρφιτσώνει πάνω τους μνήμες στολισμένες με γιασεμιά και ροδοπέταλα ονείρων που δεν ευοδώθηκαν ποτέ.

Μέρες και νύχτες ολόκληρες το έσερνε ο καημένος ο Ντορής ώσπου να φτάσουν στην Κοκκινιά, στα Μανιάτικα, στην ταπεινή, τη μίζερη φτωχογειτονιά. Και πόση καζούρα είχε μαζέψει στο διάβα τους και πειράγματα:

«Έι, μπάρμπα, τι το κουβαλάς αυτό το σαράβαλο; Πού το πας;» ο ένας.

«Τρελός είσαι; Έδωκες λεφτά γι΄ αυτό το παλιοσίδερο; Πού το πας, τι θα το κάνεις το συντρίμμι που σου φορτώσανε; Πέταξέ το σε καμιά ρεματιά, αυτό είναι άχρηστο πράμα», ο άλλος.

Είδε κι έπαθε ο άνθρωπος ωσότου φτάσει στον προορισμό του. Αλλά δεν άκουγε κανέναν, δεν του καιγόταν καρφί. Αυτός, αντί για οποιαδήποτε απάντηση, και για να μην ακούει και πικραίνεται τραγουδούσε κάποια παραλλαγή του αυτοσχέδιού του άσματος:

Πάμε εμείς, Ντορή, πεζή
Κι ας ιδρώνουμε μαζί.
Μόνο εσύ, μικρό μου, ξέρεις
που μαζί μου υποφέρεις
πόσο ιδρώτα εγώ χύνω
και τι πίκρες καταπίνω.
Ο Παλιατζής! ο Διαμαντής!
Όλα τα παλιά αγοράζω,
Λεπτομέρειες δεν ξετάζω.
Αχ, Ντορίκο μου, Ντορή,
Να μας νιώσει ποιος μπορεί;

Τραγουδούσε για ν΄ αποξεχνιέται και βυθιζόταν στα όνειρα που πλάθει σ΄ όλο το δρόμο του γυρισμού. Κι ας ένιωθε και τη νιώθει ακόμα στο κορμί του την κούραση εκείνης της περιπέτειας, την ατέλειωτη διαδρομή. Ξέρει πόσο αξίζει αυτό το αμάξι, είναι θησαυρός, είναι το στολίδι της περιουσίας του, είναι η Πριγκίπισσα στο μικρό βασίλειο των σιδερικών του, το γούρι, η τύχη, ό,τι σημαντικό απόκτησε για το γήρας του.

Ο Διαμαντής έχει την τρέλα του, αλλά δεν είναι τρελός. Έχει το σκοπό του. Τώρα που δεν έχει πια υποχρεώσεις, είναι καιρός να κοιτάξει λίγο και τον εαυτό του. Κάνει όνειρα. Δεν είναι και τόσο γέρος. Έχει και αμάξι. Καμιά φορά θα του βάλει καινούρια μηχανή και λάστιχα ολοκαίνουργα, το κάσωμα είναι γερό και το σκαρί του πρώτης τάξης ατόφιο σίδερο, ανθεκτικό, και θα το οδηγήσει, όπως οδηγούσε κάποτε, ίσως και τώρα με καμιά ομορφούλα δίπλα του, ποτέ δεν είναι αργά. Αχ, ας μην θυμάται τα δυσάρεστα! Ας είναι καλά όλες κι όλοι τους. Κι ας μην τον νοιάζεται καμιά από τις αδερφές του. Εκείνος έκανε το καθήκον του, στάθηκε δίπλα τους, δούλεψε και τις καλοπάντρεψες. Τι σημασία έχει αν έμεινε σε όλη του τη ζωή παλιατζής. Δουλεύει και το απολαμβάνει. Έχει κι αυτή η δουλειά τις χάρες της. Δεν είναι λίγο να κάνεις τους ανθρώπους να χαμογελούν, να έχεις νταραβέρια με όλο τον κόσμο. Και να έχεις και μια Πριγκίπισσα να ομορφαίνει το βασίλειό σου!

Τώρα πια δεν βγαίνει για δουλειά με τον Ντορή, άφησε τους δρόμους, έχει πια την πολυτέλεια να κάθεται και να πουλάει το εμπόρευμα που έχει στοιβαγμένο μέσα στην παράγκα. Αργά και πού παίρνει το Ντορή και βγαίνουν στις γειτονιές για επαφή με τον κόσμο περισσότερο, για μια καλημέρα. Αλλά οι καιροί της καλημέρας έχουν περάσει. Οι πολυκατοικίες έμπασαν μέσα τους ανθρώπους, χάθηκε η ανθρώπινη επαφή, το χαμόγελο, τα παζαρέματα. Ας είναι. Έχει τουλάχιστο καιρό ν΄ ασχοληθεί με το αμάξι του. Έχει την Πριγκίπισσα, το θησαυρό του.

Όλη του η φροντίδα είναι το αμάξι. Το πλένει, το γυαλίζει, το κάνει να λάμπει. Έπειτα στολίζει με χάντρες τα σιδερένια σκεπάσματα των τροχών, κρεμάει χαϊμαλιά στα δυο παράξενα, προτεταμένα σβηστά φώτα, που μοιάζουν με εξογκωμένα, σαν πεταμένα έξω μάτια προϊστορικού τέρατος, βάζει κι από ένα ημίψηλο πάνω στο καθένα και σκορπάει λουλούδια πάνω στον ατσάλινο ουρανό.

Η Πριγκίπισσα έγινε κούκλα, αληθινή Πριγκίπισσα απέξω. Αλλά και το εσωτερικό δεν θα το αφήσει έτσι. Φέρνει ωραία υφαντά χαλιά από εκείνα που αγόραζε από τις Πολίτισσες πελάτισσές του, κρεμάει στο τιμόνι μια ασημένια εικόνα της Παναγίας και του Αγίου Χριστοφόρου, του προστάτη των οδηγών, αρωματίζει το χώρο και ξαπλώνει σαν στο πιο μαλακό βασιλικό κρεβάτι.

«Εσύ θα είσαι στο εξής η σκέπη και το κραταίωμά μου, η δύναμή μου, η κατοικία και τα όνειρα, περήφανη Πριγκίπισσα, καμάρι μου, θησαυρέ μου ανεκτίμητε. Ποτέ δεν θα σε αποχωριστώ, γλυκιά μου», υπόσχεται και τον παίρνει ο ύπνος.

Ένας ύπνος γλυκός και τρυφερός. Τότε το βασίλειό του μεγαλώνει, γίνεται απέραντο για να χωράει τα όνειρα και τους καημούς, τις πίκρες και τα βάσανά του. Το πρόσωπό του γαληνεύει κι ένα χαμόγελο ανθίζει στα φρυγμένα χείλη του.

Κόσμος πάει κι έρχεται. Άλλοι του πουλούν ό,τι τους είναι άχρηστο ή περιττό, κι άλλοι αγοράζουν ό,τι έχουν ανάγκη. Ο κυρ Διαμαντής είναι καλός και βολικός με όλους. Με όλους τα καταφέρνει. Η αγοραπωλησία είναι η τέχνη που έχει σπουδάσει μέσα στην κοινωνία με όλους τους καιρούς. Όταν όμως πρόκειται για την αγαπημένη του, για την ωραία Αυτοκρατόρισσα, τότε οι διαπραγματεύσεις σταματούν προτού αρχίσουν. Ο κυρ Διαμαντής είναι σαφής και κατηγορηματικός:

«Το αμάξι δεν πουλιέται, είναι καπαρωμένο», απαντάει, «είναι ό,τι έχω και δεν έχω, η αγάπη, τα όνειρα, το αποκούμπι μου. Δεν βγαίνει από τα χέρια μου. Εμένα αγαπάει, κι έχω δώσει όρκο αμοιβαίας αγάπης. Αυτό το αμάξι είναι οι κόποι μιας ολόκληρης ζωής. Όλα τα έχω φορτώσει στην Πριγκίπισσά μου. Δείτε την πώς καμαρώνει!. Δεν πουλιέται, δεν την αλλάζω με το χρυσάφι όλου του κόσμου», απαντάει.

Και το πιστεύει.

Έχει όμως και μια άλλη έγνοια, τον Ντορή το Ναπολέων, έχει κι ο Ντορής μεράδι στην ευτυχία του αφεντικού του. Γι΄ αυτό, και τώρα που είναι κι εκείνος απόμαχος, ο κυρ Διαμαντής εξακολουθεί να τον προσέχει σαν τα μάτια του, τον περιποιείται και τον φροντίζει όπως πάντα. Μαζί δουλέψανε. Από τότε που τον αγόρασε με τις πρώτες του οικονομίες για να σέρνει την καρότσα με το εμπόρευμα, ποτέ δεν χωρίσανε. Ακόμα και τον ύπνο μοιράζονταν όπου λάχαινε να περάσουν τη νύχτα, πότε με κρύο και βροχή, πότε με φεγγάρι ολόγιομο και να κάνουν όνειρα για το μέλλον. Τι θα έκανε χωρίς αυτόν το δουλευτή που δεν αξίωσε ποτέ πληρωμή και μεροκάματο εκτός από σανό και νεράκι; Πώς θα ξεπληρώσει τα χρέη του στον πιστό του δούλο που τον υπηρέτησε τόσα χρόνια χωρίς να βαρυγκωμεί; Ξεπληρώνονται τέτοια χρέη ηθικά; Το μόνο που μπορούσε να κάνει ο κυρ Διαμαντής για τον Ντορή, ήταν να τον αγαπάει και να τον φροντίζει. Να κάνει τα γηρατειά του ζώου όσο μπορούσε πιο ανώδυνα και ειρηνικά. Να εκπληρώσει το χρέος του σαν τίμιος και σωστός άνθρωπος που ήταν.

Όμως όλα τελειώνουν κάποτε. Και μιαν αυγή φαρμακερή ο κυρ Διαμαντής βρήκε τον πιστό του φίλο βυθισμένο στον αξύπνητο ύπνο. Ο Ντορής τον άφησε μόνο με την Αυτοκρατόρισσα, σίγουρος πως ο κύριός του είχε βρει επιτέλους την ευτυχία.

Ο Ντορής πήγε να ξεκουραστεί μια για πάντα στην αγκαλιά της μάνας γης, η ζωή του πέταξε και πήγε αλλού να κατοικήσει. Πάει καιρός που έφυγε ειρηνικά για πάντα. Όπως ειρηνικά είχε ζήσει. Έχασε τον Ντορή. Μαζί με τον αγαπημένο σύντροφο όμως έχασε και τη μισή από την όμορφη περιπέτεια της ζωής του. Ορφάνεψε ο δουλευτής ο κυρ

Διαμαντής για δεύτερη και τελευταία φορά. Έσκυψε πάνω στον άψυχο Ντορή κι έκλαψε πολύ. Και του τραγούδησε το πιο όμορφο λυπητερό τραγούδι που έπλεξε ποτέ:

Εχ, καημένε μου Ντορή,
να μας νιώσει ποιος μπορεί!
Πάρε, βλογημένε φόρα
για να βγει η ανηφόρα,
να σωθεί το καλντερίμι!
Τι 'ναι η ζωή; Συντρίμμι.
Μην ξιπάζεσαι που κλαίω.
Το παράπονό μου λέω.
Μ' άφησες κι εσύ νωρίς
την ανάπαυση να βρεις
κι είμαι τώρα μοναχός
πιο φτωχός από φτωχός.
Είναι οι θύμησες γυρτές
όταν έρχονται γιορτές
μέσα στην πικρή ζωή
που διαβήκαμε μαζί.

Ο Διαμαντής τον έκλαψε. Έβαλε και πένθος στο βραχίονά του. Πένθησε με την καρδιά και με την ψυχή του. Έχυσε άφθονα δάκρυα στο χώμα που αγκάλιασε τον Ντορή του. Και φύτεψε κόκκινες ροδοδάφνες, μυρτιές κι ένα κυπαρισσάκι. Έτσι ο Ντορής του θα περνάει τις μέρες και τις νύχτες του αναπαυμένος κι ευτυχισμένος. Θ' ακούει τα πουλιά να κελαηδούν απάνω στα κλαδιά και να στεριώνουνε φωλιές και η ψυχούλα του θα χαίρεται.

Έτσι πίστευε ο κυρ Διαμαντής. Ο Ντορής γι' αυτόν ήταν πρόσωπο αγαπημένο. Ήταν όλοι μαζί οι συγγενείς που τον εγκατέλειψαν όταν τους χρειαζόταν. Έπειτα έμεινε με το αμάξι, την πριγκίπισσά του. Ευτυχώς που βρέθηκε στο δρόμο του κι ομόρφυνε τη μονότονη ζωή και γεμίζει με τη μοναξιά του.

Από την ημέρα που έχασε τον Ντορή αφοσιώθηκε στην κυρά του. Τα χρόνια περνούσαν, κυλούσαν σαν το νερό, τα όνειρα για μια δική του οικογένεια με μια όμορφη κοπελιά στο πλάι του μες στο αμάξι, παιδιά, ταξίδια, μια καλύτερη ζωή, με τον καιρό ξεθώριαζαν ώσπου περιορίστηκαν μέσα στο χώρο της πριγκίπισσά του. Λιγόστεψε τις επαφές του με τον κόσμο, με την αγορά, περνούσε τις μέρες και τις νύχτες του χωμένος στην αγκαλιά της σιωπηλής κυράς του. Αυτός όμως είχε τον τρόπο να της μιλάει, να του απαντάει, να έχει επικοινωνία μαζί της.

Καθισμένος στο μαλακό χαλί άφηνε τη σκέψη του ελεύθερη να φτερουγάει στα πέρατα του κόσμου, να χαϊδεύει τρυφερά όλες τις μνήμες του, να περπατάει στους δρόμους και να τριγυρίζει στις γειτονιές όπου είχε περπατήσει σέρνοντας τον Ντορή του. Και τότε να διηγιέται στην καλή του τη συντρόφισσα την ιστορία της ζωής του σαν μια εκ βαθέων εξομολόγηση.

Γυρίζει στο παρελθόν, ξαναζεί τα περασμένα, τ' ανιστόρητα. Κι είναι έτοιμος να βγει πάλι στους δρόμους. Παίρνει φόρα, ανεβαίνει νοερά στο κάρο, που φυλάει εκεί στην απόμερη γωνιά του κήπου, ζεύει τον Ντορή, το Ναπολέων με τα κουδούνια και με τα χαϊμαλιά, τα χάμουρα και όλα τα στολίδια που του έχει κρεμασμένα, σηκώνει το καμουτσίκι, δίνει δυο τρεις καμουτσικιές στα πισινά του αλόγου και με όση από τη δύναμη που του έχει απομείνει αρχίζει το αγαπημένο του τραγούδι:

Ο… παλιατζής! Ο Διαμαντής!

Όλα τα παλιά αγοράζω,
τη ζωή εγώ σπουδάζω,
μη θαρρείτε πως πλουτίζω!
Έχω ανθρώπους να φροντίζω.
Τι είναι, κόσμε, η ζωή;
Μια δροσούλα, μια πνοή,
ένα δάκρυ, ένα λουλούδι,
δυο ματάκια, ένα τραγούδι…
Αχ, καημένε μου Ντορή,
να μας νιώσει ποιος μπορεί;

Η φωνή του σπάζει τη σιωπή της νύχτας, τον τρομάζει όπως την ακούει σαν ξένη, απόμακρη, παράξενη μέσα στη μοναξιά, στην άδεια κάμαρη του μυαλού του. Και τότε τον παίρνει το βαρύ παράπονο και κλαίει. Κλαίει δυνατά, χύνει άφθονα τρυφερά δάκρυα και δεν φοβάται μην τον περιγελάσουν, γιατί κανένας δεν υπάρχει γύρω του να τον ακούσει, μήτε καν ο Ντορής ο Ναπολέων. Το ζωντανό αναπαύεται εκεί στη γωνιά του κήπου, όπου άφησε την τελευταία του πνοή ξεπαγιασμένος απ΄ το κρύο ένα άγριο χειμωνιάτικο βράδυ και το χώμα αγκάλιασε με στοργή το κουρασμένο του κουφάρι. Αποχαιρέτησε τον κόσμο όλο κι άφησε το Διαμαντή με την ακαταμάχητη ερωμένη, την όμορφη πριγκίπισσα. Κοιμάται τον αιώνιο ύπνο του δικαίου ο Ντορής, ήσυχος κι αναπαυμένος πως έκαμε το χρέος του και με το παραπάνω.

Ο Ντορής έγινε μυρτιά και ροδοδάφνη, τριανταφυλλιές, γιούλια και γιασεμιά. Μοσχοβολάει ο Ντορής κι ευφραίνεται από μια ευλογημένη ευωδιά η καρδιά του Διαμαντή.

Ο Διαμαντής χαϊδεύει το τιμόνι και συλλογιέται. Χαϊδεύει τα γένια του και τα λιγοστά μαλλιά της κεφαλής του και συλλογιέται. Φέρνει στο νου του την περασμένη του ζωή κι αναθυμάται: Πόσους βοήθησε, πόσους έθρεψε κι ανάθρεψε με τον ιδρώτα του, τις αδερφές που αποκατέστησε, και του γύρισαν την πλάτη, όταν τις είχε ανάγκη,τις που ανιψιές προίκισε. Πόσοι περίμεναν από αυτόν βοήθεια. Πόσοι του φέρθηκαν σκληράή τον εξαπάτησαν, εκείνους που τον εκμεταλλεύτηκαν, τους φίλους που τον πίκραναν, κι εκείνους που πίκρανε, ας ήταν κι άθελά του. Κανείς δεν περνάει από τη ζωή, χωρίς να πικράνει ή να βλάψει ούτε μυρμήγκι. Κανείς δεν είναι άγιος. Η ίδια η ζωή σε αναγκάζει να γίνεις κι άδικος πολλές φορές, είναι πλανεύτρα, ξελογιάστρα η ζωή και η πιάτσα, η αγορά, το αλισβερίσι. Δεν κερδίζεται με ευχολόγια ο παράς.

«Όλα περάσανε, έτσι κι αλλιώς, η ζωή διάβηκε πότε θολό, πότε ποτάμι γάργαρο νερό. Τι μου απομένει τώρα που τα έχω όλα, όσα κατάφερα και μου αρκούν, αφού είμαι ολομόναχος, χωρίς συγγενείς, χωρίς οικογένεια, παιδιά, χωρίς έγνοιες, χωρίς ανάγκες, χωρίς φίλους και χωρίς τον Ντορή το Ναπολέων μου; Κανείς εμένα δεν με θυμάται, όλοι έχουν βολευτεί», συλλογίζεται με συγκατάβαση.

Βγαίνει από το αμάξι, κοιτάζει ολόγυρα, ένας ολόκληρος θησαυρός, πράγματα τακτοποιημένα με τάξη, τα όνειρα, οι κόποι, οι καημοί, τα βάσανα, όλη του η ζωή εκεί συμμαζεμένη, το παρελθόν γίνεται παρόν. Μια ολόκληρη ζωή μάζευε πεταμένα πλούτια, τα στοίβαζε με τάξη και προσοχή. Δεν ήταν πράγματα που μπορούσε κανείς να βρει χιλιάδες ίδια βγαλμένα από τα μπράτσα των μηχανών, προϊόντα εργοστασίου. Ο θησαυρός του κυρ Διαμαντή είναι μοναδικός. Κάθε αντικείμενο έχει ταυτότητα, φυσιογνωμία, είναι ένα! Εκείνος ξέρει να ξεχωρίζει το καλό, το γνήσιο, το κάλπικο. Το εξασκημένο μάτι του παλιατζή φτάνει ως μέσα στην καρδιά κάθε πράγματος. Τα πράγματα γι΄ αυτόν έχουν πρόσωπο, έχουν μιλιά δική τους, αρκεί να ξέρεις τι σου λένε, μιλάει τη γλώσσα τους, γνωρίζει τις ανάγκες και τις επιθυμίες τους. Μπορεί να είχαν και όνειρα… Όλοι τον νομίζουν για τρελό.

Όμως ο Κυρ Διαμαντής είχε όνειρα κάποτε.

Ονειρευόταν, αφού θα τελείωνε με τις οικογενειακές υποχρεώσεις, να χτίσει ένα δικό του σπιτάκι σε μια ήσυχη γωνιά, ένα όμορφο σπιτάκι να χωράει μια χαρούμενη, γελαστή οικογένεια. Ένα σπιτάκι με αυλή, παιδιά να τρεχοβολούν, να παίζουν, να μαλώνουν ν΄ ακούει τραγούδια και φωνές παιδιών.

Ο κυρ Διαμαντής είχε έναν καημό, όχι έναν, είχε πολλούς καημούς, αλλά ο ένας τονέκαιγε ως τα βαθιά γεράματα. Ο αγιάτρευτος, ο κρυφός καημός της Ωραίας Ερατώς. Ποτέ δεν είχε ανοίξει την καρδιά του να πει τον πόνο του και σε κανέναν. Φοβόταν το ρεζίλεμα, αν μάθαινε ο κόσμος πως ήταν ερωτευμένος.

Ονειρευόταν παρτέρια με λουλούδια και μυριστικά φυτά να ευωδιάζει ο κόσμος όλος, κι έναν κήπο με κάθε λογής ζαρζαβατικά, μια ελιά, μια λεμονιά, δυο πεύκα φουντωτά να ρίχνουν τη σκιά τους στην αυλή, δυο κυπαρίσσια, έναν πελώριο πλάτανο και μια όμορφη κυρά να τον καλωσορίζει πρόσχαρη και χαμογελαστή στο κεφαλόσκαλο με ανοιχτή την αγκαλιά. Να έχει στρωμένο το τραπέζι, αγιορείτικο γλυκό κρασί, παϊδάκια λαχταριστά στα κάρβουνα κι ένα κρεβάτι μοσχομύριστο χωρίς έγνοιες και καημούς…

Δεν ήθελε πολλά. Δεν ήθελε μεγάλα. Απλά πράγματα ονειρευόταν μια ζωή ο κυρ Διαμαντής. Από τότε που ξενιτεύτηκε η Ερατώ πόσες τούμπες δεν πήρε η σκέψη του, τα όνειρα και η ζωή του. Ώσπου ήρθε η τελειωτική καταστροφή και βρέθηκε αυτός μοναδικός προστάτης οικογένειας!

«Θεέ μου, τι περιπέτεια κι εκείνη!» αναστενάζει ο κυρ Διαμαντής, «τι εφιάλτης!

Πάντα θυμάται τη ζωή του από την αρχή. Περνάει από όλους τους δρόμους, από όλα τα καλντερίμια και τις φτογειτονειές, τον παίρνει το παράπονο κι αρχίζει πάλι το τραγούδι:

Ο Διαμαντής, ο παλιατζής!
Ένας φτωχός βιοπαλαιστής!
Μες στους δρόμους τριγυρίζω,
με ιδρώτα τους ποτίζω.
Μίλα, βρε Ντορή κι εσύ
που οργώναμε μαζί
της ζωής τα καλντερίμια
αγοράζοντας συντρίμμια.
Αχ, Ντορή, μ΄ ακούς; Πεζή
εγεράσαμε μαζί…

Απλώνει τα χέρια να χαϊδέψει τη ράχη του Ντορή, αλλά ο Ναπολέων είναι πια φυτεμένος στη γωνιά του κήπου. Έχει όμως την πριγκίπισσα. Δεν είναι μόνος, έχει την κυρά του. Ακουμπάει το μάγουλό του στο τιμόνι της. Την τυλίγει τρυφερά με τη σκέψη, την αγκαλιάζει νοερά με αγάπη, με πάθος, με έρωτα. Τη μυρώνει με τα δάκρυά του. Σέρνει τα δάκτυλά του σε όλο της το κορμί, τη θωπεύει απαλά, της ψιθυρίζει:

«Εσύ δεν γερνάς ποτέ, δεν θα πεθάνεις, αγαπούλα μου, Εσύ είσαι ωραία, πιστή κι αφοσιωμένη, γλυκιά μου. Δεν σε πιάνει το κακό το μάτι. Είδες τι σου κρέμασα, με τι σε στόλισα, καρδιά μου! Μόνο την ψυχή μου δεν σου απόθεσα, βασίλισσά μου. Θα σου τη δώσω κι αυτήν. Δέξου τώρα το κορμί μου, αγκάλιασέ με. Απόψε έχει γλύκα ο κόσμος, έχει πανσέληνο για τους ερωτευμένους. Σφίξε με, καλή μου. Πόθησε η ψυχή μου να γιορτάσουμε μαζί. Θέλω απόψε ν΄ ακούσεις τα λόγια τα γλυκά, τα ερωτικά που δεν τα είπα σε καμιά ερωμένη, να με νιώσεις, να μ΄ αγαπήσεις, να με ερωτευτείς! Να γίνουμε ένα εσύ κι εγώ. Να μας βρει αγκαλιασμένους η αυγή…»

Περνάει ο κόσμος, τον ακούνε, του ρίχνουν μια λοξή ματιά άλλοτε συμπονετική, άλλοτε περιπαιχτική. Κάποιοι δακρύζουν, άλλοι χαμογελούν με συγκατάβαση, άλλοι τον χλευάζουν. Διασκεδάζουν με την κατάντια του γέρου παλιατζή.

Ο κόσμος δεν ξέρει τον πόνο του, την Ωραία Ερατώ που δεν τη χωρούσε ο τόπος. Έτσι έλεγε, ήταν στενός για τα όνειρά της, άβολος και φτωχός. Ο Διαμαντής την αγαπούσε με ιερό πάθος, την έβλεπε με δέος, του λύνονταν τα γόνατα όταν τη συναντούσε στο δρόμο, όταν χαμογελούσε με νόημα. Αλλά πού να τολμούσε τότε η Ερατώ να κάνει όνειρα για το πλουσιόπαιδο, το γιο του καπετάν Σιδερή!

Όταν μια φορά της έριξε ένα τρυφερό χαμόγελο, η Ερατώ γύρισε το πρόσωπό της αλλού και τον προσπέρασε δήθεν αδιάφορη.

«Θέλεις να παίξεις μαζί μου, Διαμαντή. Όσο κι αν μου χαμογελάς, ροδόφυλλακι αν σκορπάς ολόγυρα για να σε θαυμάζουν τα πλουσιοκόριτσα, εγώ δεν σε πιστεύω», μουρμούρισε κι ας φλογιζόταν το κορμί της από έρωτα, κι ας χοροπηδούσε μέσα στα στήθια η καρδούλα της για τα όμορφα μάτια του Διαμαντή, όχι για τα πλούτη του.

Πού να φανταζόταν όμως ο άμοιρος τι συνέβαινε στην Ερατώ εκείνον τον καιρό. Ο Διαμαντής παραδουλεύτρες πηγαινοέρχονταν μέρα και νύχτα γύρω του. Όσο γ΄ αυτά, ο καπετάν Σιδερής τους τότε δεν ήξερε από στέρηση. Τότε τα είχε όλα. Δουλεύτρες, υπηρετικό προσωπικό και είχε εξασφαλίσει τα πάντα. Ζούσαν πλουσιοπάροχα. Η κυρά Βενετία μόνο ένα καθήκον είχε: Να μεγαλώνει τα παιδιά του, να φροντίζει τη μόρφωσή τους. Τα παιδιά έπρεπε να σπουδάσουν, να γίνουν επιστήμονες, δεν ήθελε να τραβήξει ο μοναχογιός του το δρόμο της θάλασσας. Άλλο τι έκανε εκείνος.

Εκείνος ήταν ερωτευμένος με την καρδιοκλέφτρα, την πλανεύτρα θεά. Από τότε που τον παράτησε η Ζαφειρένια κι έφυγε κρυφά με τον Αργύρη, το φίλο του τον έμπιστο, αυτόν που ήξερε όλα του τα μυστικά, έχασε τη γη κάτω από τα πόδια του. Τον παρέσυρε το ρεύμα της απελπισίας. Πήρε των ομματιών του και μπάρκαρε να λησμονήσει, να χωνέψει την προδοσία του φίλου του, αυτή τον πόνεσε περισσότερο από τον ψεύτικο έρωτα που του πουλούσε η Ζαφειρένια. Ένας προδομένος έρωτας μπορεί να αντικατασταθεί από άλλον, ίσως, αλλά ένας προδότης φίλος είναι τρις χειρότερος.

Έριξε μαύρη πέτρα πίσω του κι έκανε δέκα και βάλε χρόνια να πατήσει ξανά το πόδι του στο νησί. Τι κι αν ο Αργύρης του έστελνε πύρινα γράμματα μετάνοιας μετά, όταν η Ζαφειρένια τον παράτησε κι έτρεξε στην αγκαλιά του όμορφου περαστικού ηθοποιού; Δεν ωφέλησαν σε τίποτα οι μετάνοιες του. Ο Σιδερής από μιας αρχής τον ξεκόλλησε από τα σωθικά του τον Αργύρη, έχωσε το κουφάρι της ψεύτικης φιλίας στο καλάθι των αχρήστων. Μπάρκαρε μούτσος με το πρώτο καράβι που τον πήρε, έφυγε μακριά και βρήκε παρηγοριά στην ξενιτιά, το απέραντο γαλάζιο των ωκεανών τον γοήτεψε, μαγεύτηκε από την ομορφιά της θάλασσας, την ερωτεύτηκε παράφορα. Λησμόνησε. Λυτρώθηκε από το βάσανο του έρωτα μια για πάντα.

Από τότε που μπάρκαρε για να πνίξει στα βαθιά νερά των ωκεανών δυο καημούς, έναν που τον απάτησε η άπιστη Ζαφειρένια κι ένα μεγαλύτερο, που του την πήρε, που τον πρόδωσε ο Αργύρης, ο μοναδικός του φίλος και να ξεχάσει, δεν είχε τίποτα΄ άλλο στο μυαλό του από το να πλουτίσει και να κάνει όλες τις όμορφες να σέρνονται στα πόδια του. Και τα είχε καταφέρει και τα δυο.

Γεροδεμένος όπως ήταν και πανύψηλος, τον τρέμανε τα κύματα και οι αέρηδες θαρρείς πως τολμούσαν να τα βάλουν μαζί του. Ο Σιδερής δεν φοβόταν τη θάλασσα. Την αγαπούσε. Την ερωτεύτηκε από τη στιγμή που σάλπαρε. Το απέραντο γαλάζιο τον μάγεψε, η θάλασσα τον συνεπήρε, δεν του άφηνε περιθώρια για βασανιστικές σκέψεις. Απλώθηκε μπροστά του ένας απέραντος κόσμος μυστηρίου και αθωότητας που τον καλούσε να τον εξερευνήσει, να τον κυριέψει, να τον κατακτήσει. Η στεριά ήταν πλέον παρελθόν. Η ζαφειρένια δεν υπήρχε πουθενά, σε καμιά γωνιά αυτού του πανέμορφου, άγνωστου κόσμου. Είχε τόσο πολύ ξεθωριάσει κι αμαυρωθεί η εικόνα της. Είχε μεταβληθεί σ΄ έναν ατελείωτο πίνακα εξωτικής ομορφιάς. Είχε χαθεί μια για πάντα. Είχε θαφτεί στον

πάτο του σωρού από τα συντρίμμια του μεγάλου έρωτα και της φιλίας μαζί με τον Αργύρη. Ή μήπως όχι; Μήπως υπήρχε και δεν την έβλεπε ή δεν ήθελε να την ανακαλύψει;

Πού να είναι τώρα η Ερατώ; Αναρωτιόταν ο Διαμαντής κι ο νους του πετούσε σαν ελεύθερο, διαβατάρικο πουλί, πάνω από στεριές και θάλασσες ίσαμε την Αμερική μα ξαναγύριζε στα ξέγνοιαστα εφηβικά του χρόνια. Έβλεπε την Ερατώ μέσα στα ρόδα και στα γιασεμιά κι η καρδιά του αναγάλλιαζε από ευτυχία. Έκλεινε τα δακρυσμένα μάτια του να κρατήσει το όραμα, έδινε μια δυνατή βιτσιά στα καπούλια του Ντορή και χανόταν πανευτυχής στο μάκρος ενός δρόμου που ανοιγόταν μπροστά του, στο βάθος του ονείρου, στο χάος μιας υπόσχεσης που δεν έμελλε να πραγματοποιηθεί ποτέ. Κι άρχιζε να τραγουδά την πιο αγαπημένη του παραλλαγή του αυτοσχέδιου άσματός του, αλλάζοντας κάθε φορά τη σειρά των στίχων, όπως του έρχονταν οι λέξεις στη γλώσσα του ανάλογα με την περίπτωση:

Ο παλιατζής! Ο Παλιατζής!
Αχ, εσύ μπορείς να ζεις;
Την καρδούλα μου κομμάτια
μου έκανες με τα γινάτια.
Είναι η μέρα μου στεγνή
κι όλη η γης είναι στενή.
Κάτι μέσα μου πονάει
και το νου μου τυραννάει
Αχ, καημέ μου, Ερατώ,
θα γυρίσεις σε ρωτώ…

Πονούσε μέσα του από τότε που την έχασε, μια πληγή αιμορραγούσε, θαρρείς κι ένα σκουλήκι μαδούσε τα σπλάχνα του, η αμφιβολία, ο φόβος, η απόρριψη, η παγερή, η καταραμένη μέρα που άνοιξε πανιά και σάλπαρε για το άγνωστο η Ερατώ.

Με τον καιρό παρηγορήθηκε ο Διαμαντής. Αφοσιώθηκε στη δουλειά. Κι όταν ήρθαν οι μεγάλες ανάγκες πού καιρός για μάτια και για φρύδια, για έρωτες και για χωρατά. Τον απασχολούσε η αγοραπωλησία, το αλισβερίσι, το παζάρεμα το κέρδος και η ζημιά. Ν' αποκαταστήσει δυο αδερφές, να τις προικίσει… Αδερφός ήταν, η κολόνα του σπιτιού, ο προστάτης!

Αγόρασε οικόπεδα, έχτισε σπίτια, σπούδασε ανίψια, έντυσε κόσμο, όμως καλή κουβέντα δεν άκουσε. Μέρα νύχτα στους δρόμους, στη δουλειά, όλους τους βόλεψε, όλους τους τακτοποίησε, εκτός από τον εαυτό του.

Ένας φίλος του τον έμπασε στη δουλειά, τότε που δεν είχε πού ν' αποταθεί.

«Έχει καλό μεροκάματο, έχει ψωμί, φίλε, ξέρεις τι πράματα πετάει ο κόσμος στα σκουπίδια; Δεν πάμε μπας και δούμε κι εμείς μια άσπρη μέρα; Τι έχομε να χάσουμε;»

«Τι έχομε να χάσουμε», ψέλλισε κι ο Διαμαντής και βγήκανε στη βόλτα.

Μαζεύανε κουρέλια, χαρτιά, ρούχα, έπιπλα, ολόκληρη εταιρία έστησαν. Κι αν δεν χαλούσε η δουλειά στην πορεία, κάπου τους χώρισαν οι διαφορές, μπορεί να ήταν και γι' αυτόν διαφορετικά. Ο άλλος όμως κράτησε τη μερίδα του λέοντος κι ο Διαμαντής έμεινε πάλι στον άσο, σαν δέντρο άφυλλο στον ξερόκαμπο. Αλλά δεν το έβαλε κάτω. Τη δουλειά την ήξερε καλά, ξεκίνησε από την αρχή. Μια στις χωματερές, μια στους δρόμους αγοράζοντας παλιά πράγματα τα κατάφερε.

Ευτυχώς του έμεινε η μάντρα με το χαγιάτι. Εκεί συγκέντρωνε μόνος πια τους θησαυρούς του. Άρχισε να κάνει πάλι σχέδια, μεγάλα σχέδια. Και όνειρα…Τόσα που γέμισαν όλους τους χώρους της ζωής και της καρδιάς του, χωρούσαν μέσα στο αμάξι, στην

πριγκίπισσά του. Οι βλέψεις του περιορίστηκαν στη σιωπηλή μοναξιά που τον συντρόφευε.

Ποτέ και σε κανέναν δεν είχε μιλήσει. Σε ποιον να μιλούσε; Όχι πως είναι τόσο κακός κι αδιάφορος ο κόσμος, αλλά όλη του η ζωή ήταν μια τρεχάλα, περαστικός, πέρα από τα παζαρέματα και τα χαμόγελα, τις φιλοφρονήσεις με τους πελάτες και κυρίως με τις περιστασιακές πελάτισσές του, δεν είχε καιρό να εξιστορήσει τα βάσανα, το μεγάλο πόνο που έκρυβε βαθιά στην καρδιά του από τότε που η ζωή του χαμογελούσε μ΄ ένα πρόσωπο φεγγάρι και δυο όμορφα μάτια γαλαζοπράσινα, το πικρό μυστικό του. Είχε ο κυρ Διαμαντής ο παλιατζής ένα μεγάλο μυστικό, ένα όνειρο γλυκό που φώτιζε το δύσκολο δρόμο της ζωής κι οδηγούσε τα βήματά του. Ήταν η Ερατώ, μια πανέμορφη γειτονοπούλα συμμαθήτριά του. Αλλά η ζωή έχει πολλά πρόσωπα και δεν χαρίζεται σε κανέναν. Μήτε στον κυρ Διαμαντή τον παλιατζή. Του έκανε όμως μια μεγάλη χάρη, όσον κι αν υπόφερε στη ζωή του, όσο κι αν τον απαρνήθηκαν όλοι, η ζωή του δώρισε έναν ωραίο, γλυκό, τρυφερό θάνατο:

να τελειώσει τη βασανισμένη μικρή ζωή του στην αγκαλιά της «πριγκίισσάς» του. Πλάγιασε μόνος, ολομόναχος με τις αναμνήσεις του πάνω στο μαλακό χαλί, σιγοψιθυρίζοντας μια προσευχή, τα βάσανά του και τις προσδοκίες του. Μα...

Μα… σαν έφεξε η αυγή
πέταξε πουλί γυμνό
η ψυχούλα του η αγνή
στον καθάριο ουρανό.

Ένας Ιταλός αξιωματικός στο σπίτι μας

Ο πόλεμος στο Μέτωπο τυπικά είχε μόλις τελειώσει, έφυγαν οι Γερμαναράδες, αφού ρήμαξαν τον τόπο κι έσπειραν τον τρόμο με τις εκτελέσεις αθώων καθημερινών ανθρώπων, έμειναν οι Ιταλοί του Μουσολίνι ν' αποτελειώσουν τον πόλεμο που ο Ντούτσε αναίτια μας είχε κηρύξει. Γύριζαν παντού ιταλικά αποσπάσματα κι έκαναν, περισσότερο τυπικά. «εκκαθαρίσεις». Ήρθε και στο χωριό μας ένα απόσπασμα. Θυμάμαι πολύ καλά τα γεγονότα εκείνης της κρύας χειμωνιάτικης νύχτας κι ας ήμουν μια οργιά άνθρωπος, μια «κατσαρίδα», όπως με έλεγε ο Έλληνας διερμηνέας των Ιταλών.

Η μάνα έκλαιγε όλο το βράδυ. Έξω πάλι έβρεχε. Το ιταλικό απόσπασμα, μαζί με το φόβο και την απειλή, είχε, θαρρείς, κουβαλήσει και μια σκοτεινιά θεοσκότεινη. Η μάνα έκλαιγε. Σκέπαζε με τη χόβολη τη γάστρα κι έκλαιγε. Σκούπιζε με την μπροστοποδιά τα δάκρυά της και σκέπαζε το ψωμί στη γάστρα με τη χόβολη. Σκούπιζε τον ιδρώτα που αυλάκωνε το πρόωρα ρυτιδωμένο μέτωπό της με το μανίκι της κι έκλαιγε βουβά. Και κάπου κάπου αναστέναζε. Μπορεί και να καταριόταν τη μοίρα της, τον Ιταλό, τον πόλεμο, το ληστή, τον μπάρμπα μου που «κολονιαζόταν ως τα γέρα του, αυτός χάλασε το σπίτι», έλεγε η μάνα, το πατρικό της εννοούσε. Ποιος ξέρει.

Μέσα στη σάλα οι αξιωματικοί σπάζανε καρύδια, έπιναν φρέσκο ρακί, αστειεύονταν στη γλώσσα τους και γελούσαν. Ήταν πρόεδρος ο πατέρας μου κι ήταν υποχρεωμένος να τους «φιλοξενήσει», για να μην πειράξουν το χωριό. Είχαν έρθει για περιπολία. Το αντάρτικο έδινε κι έπαιρνε στα βουνά. Ήταν προτού έρθουν οι Εγγλέζοι με τις λίρες.

Η μάνα έκλαιγε στο μαγειρειό. Ο πατέρας κερνούσε αγάντα κρασί, μετά από το ρακί. Στο φούρνο ψηνόταν το αρνί με τις πατάτες, Η μάνα έκλαιγε. Αφού ήπιανε αρκετά, ο αξιωματικός ρώτησε το διερμηνέα, έναν κοντόχοντρο Αγρινιώτη με κατακόκκινα σαν καρπουζόφετεςμάγουλα και δυο μάτια τόσα δα, ίσαμε κεφάλια από καρφιά, Κόκκινο, θαρρώ τον λέγανε:

«Πού είναι η κυρία του σπιτιού που μας περιποιείται;»

Ο Κόκκινος τον οδήγησε στο μαγειρειό. Η μάνα έκλαιγε και καταριόταν, κατακόκκινηαπό την πυρά.

« Γιατί κλαίει η κυρία;» ρώτησε ο Ιταλός. «Τι έχει;»

«Εσείς τρώτε και πίνετε μες στο σπίτι μου, να του πεις, κι οδικός μου αδερφός, ο γκαρδιακός, έναν είχα, είναι στη φυλακή στο Βραχώρ'. Μπορεί και να μη ζει. Αυτό να του πεις, αφού θέλει να μάθει», είπε, σκουπίζοντας τα δάκρυά της.

Ο Ιταλός αξιωματικός άφησε το ποτήρι με το κρασί που κρατούσε πάνω στο τζάκι και ακούμπησε ελαφρά τη μάνα μου στην πλάτη. Γύρισε μετά στο διερμηνέα του:

«Πολύ κακό. Εμείς να τρώμε και να πίνουμε στο σπίτι της κυρίας και φρατέλο της να βρίσκεται στη φυλακή; Μην κλαίει. Εγώ μόλις φτάσω κάτω, δώσω αμέσως εντολή, αμέσως ελευθερώσω φρατέλο!»

Πικρογέλασε η μάνα.

«Αύριο θανα 'ναι αργά. Δεν θα ζει ο αδερφός μου», είπε και ανακάτωσε τη χόβολη στη γάστρα. «Αύριο ποιος θα είναι ζωντανός», συμπλήρωσε και σκούπισε τα δάκρυα με την ποδιά της.

Δάκρυσε ο Ιταλός. Πήρε το ποτήρι του από το τζάκι, το σήκωσε ψηλά κι έχυσε το κρασί του στη φωτιά:

«Ιταλό αξιωματικό έχει καρδιά, έχει φρατέλος… εγώ χυθεί έτσι αίμα μου, αν δεν ελευθερώσω φρατέλο. Μην κλαίει».

Πήγε στη σάλα, έπιασε τον ασύρματο κι έδωσε εντολή να τον αφήσουν ελεύθερο. Και τον άφησαν την ίδια στιγμή. 'Ομως ο Αντρέας μπορεί να μην έμαθε ποτέ πώς γλύτωσε. Ο Αντρέας ο «πικρός αδερφός» της μάνας μου, ανηφόριζε ολονυχτίς και δεν πίστευε πως είναι ελεύθερος. Έψαχνε το κεφάλι του για να βεβαιωθεί πως είναι στη θέση του. Και η

μάνα που δεν πίστευε στα λόγια του εχθρού, μαγείρευε όλη τη νύχτα κι έκλαιγε. Σερβίριζε κι έκλαιγε. Δεν προσευχόταν. Καταριόταν τον πόλεμο, μόλις που είχε γυρίσει ο πατέρας.

Ο Αντρέας σώθηκε σχεδόν από θαύμα. Η μάνα έπαιξε κορώνα γράμματα το κεφάλι της και τα τα δικά μας, των παιδιών και του πατέρα μας για τον αδερφό της, που κουβαλούσε πυρομαχικά για τους αντάρτες του βουνού, με φορτωμένα μουλάρια, με πράγματα δήθεν για το μαγαζί. Είχε μυηθεί στο σοσιαλισμό στη Φυλακή. Μαζί με τα γράμματα που έμαθε, μυήθηκε στο κίνημα. Τα είχε καλά και με τους χωροφύλακες. Κανέναν δεν πρόδωσε. Ήταν έντιμος και πιστός φίλος. Τον ήξερε η μάνα τον αδερφό της. Εκείνο που δεν κατάλαβε ποτέ, ήταν πως ο Αντρέας «κυνηγούσε σκόρπια πουλιά» σε όλη του ζωή ώσπου έγινε κι ο ίδιος πουλί, αητός και πέταξε στα βουνά.

Έφυγε μιαν άλλη νύχτα, ποιος ξέρει από ποια ανάγκη ή απειλή, δρασκέλισε τον κόσμο που κοιμόταν βαριά τη νύχτα που πήρε την απόφαση να σμίξει με τους αντάρτες του βουνού. Κανείς δεν τον πήρε είδηση. Έξω φυσομανούσε, μάνιαζε ο καιρός. Το ποτάμι βούιζε άγρια. Εκείνος πέταξε χαρούμενος πίσω από τ΄ αγριοπούλια. Ο Αντρέας ήτανε λεύτερο πουλί και ήταν για ανοιχτούς ορίζοντες. Πνιγόταν. Δεν άντεχε την καθημερινότητα. Μόνο ο πατέρας το είχε καταλάβει πως ο Αντρέας κυνηγούσε σκόρπια πουλιά, ιδέες που δεν πραγματοποιήθηκαν, που δεν θα πραγματοποιηθούν.

«Αγαπημένη, υπομόνευε, και θα γυρίσω νικητής», έγραφε στη Χριστίνα, τη γυναίκα του σε γράμματα που έμειναν «ανεπίδοτα».

Ο Αντρέας δεν ξαναγύρισε. Έμεινε για πάντα στο βουνό κυνηγώντας «σκόρπια πουλιά», τη λευτεριά, τον ήλιο, την ξαστεριά.

Η μάνα έφυγε με την ελπίδα πως θα γυρίσει ο αδερφός της. Έτσι δεν έμαθε ποτέ ότι «σκοτώθηκε πολεμώντας, πως πέθανε μαζί με τα πουλιά που κυνηγούσε, μαζί με τα όνειρα, τις ελπίδες, τον αγώνα για μια καλύτερη ζωή.

Πάνε από τότε τόσα χρόνια...

Το σχολείο των πουλιών

Κατά μια παράξενη συγκυρία, μου φαινόταν από μικρή ότι θα… μεγαλώσω, βιαζόμουν τότε, όπως όλα τα παιδιά, να μεγαλώσω και να κατακτήσω τον κόσμο. Ποιον κόσμο; Ξέρω κι εγώ; Όσον όριζαν τα βουνά που εμπόδιζαν τη «θέα προς το... αθέατο». Και τι ήμουνα ένα νιάνιαρο.

«Θα μεγαλώσω και θα γίνω δικηγόρος», έλεγα.

Από κάπου θα το άκουσα. Πέρασε κόσμος μορφωμένος και κοσμάκης απ΄ το σπίτι μας εκείνο τον καιρό στο χωριό το Λυκοχώρι. Γιατροί, δικηγόροι, πολιτευόμενοι και πολιτικοί (ο νονός μου, ο Μιλτιάδης Μάλαινος, ήταν βουλευτής), πέρασαν ζητιάνοι, γυρολόγοι απατεώνες, ακόμα κι ένας διαβόητος ληστής, επικηρυγμένος για διακόσιες χιλιάδες δραχμές τη δεκαετία του ΄30, έφαγε σαν κύριος, «κοστουμαρισμένος», ίδιος με ζωγραφιά του Τάκη Σιδέρη, ψωμί στο σπίτι μας.

«Κατσαρίδα» μ΄ έλεγε ο χοντρός ο Κόκκινος, ο διερμηνέας των Εγγλέζων που είχαν κατσικωθεί στο σπίτι μας στο χωριό, που να μην έσωναν, και είχαν πάνω στο ξύλινο τραπέζι της σάλας σωρούς τις λίρες που μοίραζαν από δω κι από κει στους Έλληνες και συντηρούσαν τον Εμφύλιο. Και καλά, δεν καταλάβαινα εγώ που ήμουνα ένα νιάνιαρο, οι άλλοι κουτόχορτο έτρωγαν; Κι ο πατέρας που ήταν του σχολαρχείου και πρόεδρος εσαεί της κοινότητας είχε μαύρα μεσάνυχτα και καμάρωνε που φιλοξενούσε τους συμμάχους.

Τώρα όμως εγώ με τόσες εμπειρίες και τόση πείρα που έχω αποκτήσει, έχω κι ένα μυαλό ξυράφι που πιάνει πουλιά στον αέρα, που λέει ο λόγος. Το έχω καταφέρει κι αυτό. Και τι δεν έχω κάνει, Θεέ και Κύριε! Όποια πέτρα κι αν σηκώσεις, από...πάνω θα με βρεις.

Στα σοβαρά τώρα, έχω πιάσει πουλιά στον αέρα. Πρώτα δυο γέρικους παπαγάλους που είχαν φαίνεται ελευθερώσει τα αφεντικά τους, από γενναιοδωρία, για να πεθάνουν ελεύθεροι. Κι αυτοί, οι αμάθητοι, οι απαίδευτοι, δεν ήξεραν από ελευθερία κι ήρθαν «σαν τ΄ μπούφ΄ του π΄λί» κι έπεσαν στην ποδιά μου ενώ καθόμουν στο σαλόνι και ρέμβαζα. Ποιος ξέρει τι σκάρωνα. Τίποτα ιστορίες για αγρίους υποθέτω – εκ των υστέρων, βέβαια. Νόμισα τότε πως ήταν καλοί οιωνοί και πως «θα πιάσω την καλή». Αγόρασα αμέσως ένα υπέροχο κλουβί, το στόλισα δεόντως με πλουμιά, πίστευα πως είναι ζευγάρι και βγήκαν σεργιάνι για τον «μήνα του μέλιτος». Αλλά, φευ! Εκείνα ήθελαν σώνει και καλά να πεθάνουν σκλάβοι! Την πρώτη νύχτα του υποτιθέμενου γάμου τους πέθαναν. Τουλάχιστον πέθαναν σκλάβοι, αλλά στα πούπουλα. Η ελευθερία τους κράτησε όσο το πέταγμα από το ένα κλουβί στο άλλο.

Έπιασα όμως κι ένα εντελώς ελεύθερο σπουργίτι που είχε την αφέλεια να μπει στο σχολείο μας, προφανώς θα νόμισε πως ήταν «Το σχολείο των πουλιών», όπου μάθαιναν γράμματα τα πουλιά εκείνον τον παλιό καλό καιρό. Εμένα μου λες «παλιό καλό καιρό»; Τα μαύρα του τα χάλια είχε και τότε ο κόσμος κι ο καιρός και πολύ χειρότερα, μπορώ να πω εγώ που έζησα σ΄ εκείνο τον «καλό καιρό που έδεναν τα σκυλιά με τα λουκάνικα!» – εμένα μου λες...

Το άτυχο σπουργίτι γύρισε τρομαγμένο κι έφευγε, καθώς δεν βρήκε πουλιά μορφωμένα στο σχολείο αλλά παιδιά και δασκάλους, έτυχε να περάσει πάνω από το κεφάλι μου, εγώ έμπαινα, αυτό έβγαινε απογοητευμένο, σήκωσα το χέρι μου και χραπ! το τσάκωσα. Έτσι απλά. Το χούφτωσα, μια μπουκιά ζωής πράμα ήταν. Το κράτησα λίγο, σκέφτηκα τα άλλα που πέθαναν στο κλουβί και το άφησα κι έφυγε. Δεν ήθελα να πεθάνει σκλάβος σε πουπουλένιο κλουβί. Από γεννησιμιού του ήταν ελεύθερο, αλλά δεν το ήξερε. Ίσως να το υποψιάστηκε τότε που άνοιξα τη χούφτα μου και το ΄σκασε μ΄ ένα γενναίο πέταγμα που θα το θυμόταν σε όλη την υπόλοιπη ζωή του.

Αυτό το τσιλιβήθρι, όμως, μου έφερε γούρι. Ήταν καλός οιωνός. Την ίδια μέρα είχα κερδίσει μια μεγάλη υπόθεση. Όπως έβλεπα το σπουργίτι να πετάει κουτσουλώντας την

τρομάρα του με την ευδαιμονία που του έδινε η χαρά της ελευθερίας, διαπίστωσα πόσο ταίριαζαν οι αντιθέσεις, ενώ αναιρούσε η μία έννοια την άλλη. Έτσι, εκείνη την οριακή, τη φευγαλέα στιγμή, τσάκωσα την ιδέα να πετάξω – όχι που θα την άφηνα να μου φύγει μέσα από τα χέρια μου μια τόσο φαεινή ιδέα, όπως άφησα να φύγει ο σπουργίτης!

Ακολουθώντας το πέταγμα του πουλιού με τη φαντασία μου, γύρισα πίσω στον καιρό της αθωότητας, πήρα μολύβι και χαρτί κι άρχισα να καταγράφω χύδην, όπως μου έρχονταν στο νου, όσα θυμόμουν από την παιδική και την εφηβική μου ηλικία. Έκατσα σ΄ ένα τραπέζι και τσάκα, τσάκα σκάρωσα μια συγκλονιστική, κατά τη γνώμη μου, ιστορία για το «Πώς πεθαίνουν στα πούπουλα οι σκλάβοι», που θα μπορούσε να προταθεί για Νόμπελ Λογοτεχνίας, όμως πήγε στράφι. Έμεινε στα αζήτητα, όπως όλα τα σπουδαία έργα που από γεννησιμιού τους είναι προορισμένα για το ράφι.

Από τότε δεν ξαναπήρα κλουβί για πουλιά. Συνέχισα όμως να σκαρώνω μηχανορραφίες, αστυνομικές και άλλες ιστορίες, να καταγράφω ερωτικά σκάνδαλα, παραμύθια, τίποτα της ωφελιάς. Όπου βρισκόμουνα, στο δρόμο, στο λεωφορείο, γραφείο δικό μου ήταν όλος ο χώρος, «ανδρών γαρ επιφανών πάσα γη τάφος», κάπως έτσι, κατά που λέει κι ο Θουκυδίδης, ωστόσο μεθερμηνευόμενο το «ανδρών» σημαίνει «ανθρώπων» όπερ περιέχει και το «γυναικών».

«Όταν έχεις χαρτί και μολύβι, συγγράφεις, όπως συρράπτεις, κάνεις έργο», είπα στον εαυτό μου, «δημιουργείς έναν κόσμο όπως τον θέλεις, τον φέρνεις στα μέτρα σου και βάζεις πλαίσιο και τελείες όπου σε συμφέρει περισσότερο, γίνεσαι δημιουργός. Αυτό θα κάνω, θα δημιουργήσω έναν κόσμο όπως μου αρέσει κι όπως θα ήθελα να αρέσει και στους άλλους». Να λέμε τα πράγματα με το όνομά τους. Γράφομε γιατί θέλομε να μάθει ο κόσμος αυτό που κουτσουλάει το μυαλό μας. Εκείνο το περίεργο σπουργίτι φταίει για όλα με τις κουτσουλιές που ήταν το «ευχαριστώ» του για την ελευθερία που του χάρισα.

Άρπαξα την ευκαιρία από τα μαλλιά, τρόπος του λέγειν, μολύβια Φάμπερ εννοώ, νούμερο 2, μαλακά, και χαρτί ριγωτό, για να ευθυγραμμίζομαι προς πάσα κατεύθυνση, τα μέσα που μπορούσα να έχω στη διάθεσή μου, ένα βάζο γεμάτο ξυσμένα μαλακά μολύβια, Φάμπερ είχα, όπως ο Άγγελος Σικελιανός, και μια γομολάστιχα να σβήνω τα περιττά, κάθισα στο τραπέζι της κουζίνας και μπήκα στον πειρασμό να γράφω στίχους στην αρχή, τα «Λίγα λουλούδια» μου. Ε, από εκεί και μετά, πήρα φόρα. Έφτασα μάλιστα στο σημείο να έχω στη διάθεσή μου και γραφείο μοντέρνο και υπολογιστή, πάει κι η θρυλική γραφομηχανή που αχρήστεψε μολύβια Φάμπερ και στυλό διαρκείας, έγινα κυρά και δούλα του υπολογιστή μου, αντιστράφηκαν οι όροι, τώρα κινούμαι άνετα στον κυβερνοχώρο. Όχι παίζομε!

Αυτά. Για να μη χανόμαστε.

Πρόβλημα χώρου

Ήρθε άξαφνα. Κι άλλες φορές το είχε κάμει. Αποστρεφόταν, έλεγε, τις συγκινήσεις, τις προετοιμασίες υποδοχής, όλα τα τυπικά τον κούραζαν. Ποτέ δεν ήξερα πότε θα ερχόταν. Ήταν απρόβλεπτος.

Δεν μπορώ να πω ότι η αφιξή του αυτή ήταν κάτι απρόσμενο, αλλά μήτε και αναμενόμενο. Ύστερα δεν περίμενα ποτέ κάτι σημαντικό εκ μέρους του. Διαπίστωσα πως, παρ΄ όλες τις αλλαγές που έγιναν, δεν άλλαξε προς το καλύτερο μήτε έδειχνε αποκομμένος. Με τις εμμονές του πατέρα δεν αγανακτούσε, ήταν συγκαταβατικός:

«Άφησέ τον να ζει στον κόσμο του, στην παρωχημένη εποχή του», έλεγε κι είχε επίγνωση. «Στην ηλικία του δεν είναι δυνατό ν΄ αλλάξει ιδεολογία και τρόπο ζωής. Είναι και ισχυρογνώμων, ξέρεις. Αν ξερριζώσει από μέσα του, αν πετάξει αυτά που θεμελιώνουν τα πιστεύω και τη ζωή του, όλο το βιωμένο χρόνο, το παρελθόν, θα βρεθεί μετέωρος, στο κενό, πώς θα σταθεί, πώς θα ζήσει; Τι έχει να βάλει στη θέση τους, έχει μείνει πίσω, δεν μπορεί ν΄ ακολουθήσει τα βήματα του καιρού μας που τρέχει χωρίς σταματημό. Όπως όλοι της γενιάς του. Μη ζητάς πολλά πράγματα από αυτή τη γενιά που έζησε με ψευδαισθήσεις και τροφοδοτήθηκε με τα *κατά συνθήκην ψεύδη*...»

Τον κοίταξα. Κι είδα τις ρυτίδες που αυλάκωναν το πρόσωπό του. Κάτι τεθλασμένες γραμμές, και το βλέμμα του είχε ένα αξεδιάλυτο σκούρο χρώμα στο βάθος. Δεν υπήρχε εκείνη η γνώριμη λάμψη της νιότης, αλλά το πνεύμα του είχε μια διαύγεια που με τρόμαξε.

Ύστερα χωρίσαμε. Καθένας τράβηξε το δρόμο του. Μπήκαν άλλα πράγματα στη ζωή του καθενός. Όταν ξανασυναντηθήκαμε τυχαία σ΄ ένα σταθμό, τον βρήκα μ΄ ένα πλήθος αποσκευές. Κυνηγούσε, είπε, σκόρπια πουλιά. Δεν κατάλαβα τι εννοούσε. Οι διαλογισμοί του όμως έμοιαζαν ακίνητοι, σταματημένοι σ΄ ένα σταθερό σημείο. Ο κόσμος ανάσαινε βαριάμέσα του, κουρασμένα, και μια ψυχή πεταλούδιζε αναποτελεσματικά στα τρεμάμενα, τσουρουφλισμένα, αδύναμα να σταθούν στο φως, όνειρά του.

«Δεν είναι τόσο εύκολο να ξεχάσεις, ν΄ απαλλαγείς από το παρελθόν», είπε, «όποιο κι αν είναι, σ΄ ακολουθεί, σε καταδυναστεύει. Μεγάλο βάρος, βάσανο να τους κουβαλάς όλους εδώ μέσα», έδειξε με συμπόνια τα κιβώτια μπροστά του και τους μπόγους. «Δεν είναι μόνο αυτά, τα άλλα στην αποθήκη, με κείνα τι γίνεται... Αυτά είναι ό,τι μπόρεσα να πάρω μαζί μου. Α, ήταν πολύ οδυνηρή η εμπειρία: ΄πάρε με μαζί σου! Πάρε με μαζί σου!΄ έκλαιγαν. Αδύναμες φωνούλες, ατελείωτες. Ξεχνιέται εύκολα ο πόλεμος, οι μεγάλες απάτες, οι χαμένοι έρωτες; Κάθε φορά που γυρίζω εκεί γλιστράει μέσα μου ένας καημός, μια απογοήτευση, όπως μια σκιουρίτσα κατεβαίνει φοβισμένη τρέχοντας από το δέντρο. Το νιώθεις; Είναι παράξενο συναίσθημα, καταλυτικό. Θυμάσαι τη γέρικη καρυδιά; Έ, δεν απομένει τίποτα εκεί, την έφαγε το ρέμα κι ο καιρός. Και η σπηλιά, το καταφύγιό μας, λέω, κάτω από την καρυδιά, τότε με τους Γερμανούς και τους Εγγλέζους, που παράτησαν τις λίρες... Και την άλλη τη σπηλιά στο Παλιοχώρι, που κρυβόμασταν με τους βομβαρδισμούς των Ιταλών, κι εκείνες τις μεγάλες πέτρες, του αρχαίου κάστρου νότια, πάνε αυτά. Τα καταβρόχθισε όλα ο πολιτισμός κι ο χρόνος. Και η κρανιά μας, αλήθεια τη θυμάσαι την κρανιά κάτω από το πουρνάρι, εκείνο το καχεκτικό δεντράκι, το πλαγιαστό, που έψαχνε τον ήλιο κι είχε γείρει προς το μέρος της ανατολής... Που σκαρφαλώναμε και κάναμε σπιτάκια με πετρίτσες στη ρίζα της; Θυμάσαι που κουρνιάζαμε και τραγουδούσαμε τ΄ αντάρτικα; Πάνε όλα! Πάει το παρελθόν του χώρου. Ό,τι απομένει είναι αυτό που κουβαλάμε μέσα μας. Ετούτα δω τα πραγματάκια, που πρόλαβα κι εγώ να συμμαζέψω. Ό,τι προλάβεις είναι η ζωή, ό,τι αρπάξεις...»

Σώπασε. Κοίταξε τις αποσκευές του, χωρίς να περιμένει απάντηση. Και σε λίγο:

«Θα πεις είναι και η αποθήκη. Στην ουσία κι αυτή την κουβαλώ μαζί μου. Δεν το βλέπεις;»

«Κάνεις λάθος», ψέλλισα. «Τίποτα δεν χάνεται. Το παρελθόν είναι ό,τι αποκομίσαμε από τη ζωή. Είναι πανταχού παρόν και μας καταδυναστεύει. Μας ακολουθεί. Εμείς κοιτάμε μπροστά προς το απροσδιόριστο, προς το αδιόρατο σημείο του μέλλοντος χρόνου...»

Νόμιζα πως δεν με άκουσε. Όμως γελάστηκα.

«Άκου να σου πω, εδώ που φτάσαμε, τα πράγματα μιλούνε από μόνα τους. Θυμάσαι το κόκκινο παλτό της Σοφούλας;»

«Και βέβαια το θυμάμαι. Είναι καρφωμένο στη μνήμη μου σαν ένα κατακόκκινο όνειρο, σαν ένα πουλί με κόκκινες φτερούγες, έτσι που είχε απλωμένα τα μικρά της χέρια, σαν να ήθελε να στηριχτεί ή να στηρίξει τον τοίχο, που ακουμπούσε να μην πέσει πάνω της», είπα και κατάπια με κόπο έναν ξαφνικό λυγμό, που κόντευε να με πνίξει.

«Αυτό είναι!» φώναξε θριαμβευτικά. «Η μνήμη! Όλα τ΄ άλλα γίνονται βαρετές, δυσβάστακτες αποσκευές. Τις σέρνουμε μαζί μας, όπου κι αν πάμε. Έπειτα, ξέρεις κάτι;»

«Τι;»

«Να, σκέφτομαι πως ο χρόνος είναι μια απάτη, μια σύμβαση με το χώρο. Στην πραγματικότητα δεν υπάρχει χρόνος, δεν έχει διαστάσεις ο χρόνος. Όλος ο χρόνος είναι μια στρογγυλή στιγμή, που κυλάει και χάνεται, όπως μια σταγόνα δάκρυ. Κοίτα, ο κόσμος στροβιλίζεται ολόγυρά μας, η ζωή ξέστηθη τραβάει το δρόμο της χωρίς να γνοιάζεται για τους πολέμους και τη δυστυχία. Τα παιδιά παίζουν αμέριμνα στην αποθήκη, δεν τα ενοχλεί η μούχλα, τη συνήθισαν. Είναι βλέπεις και το ηλεκτρικό που δημιουργεί ψευδαισθήσεις, δίνει άλλη διάσταση στα πράγματα, στον κόσμο, μακραίνει τη διάρκεια της μέρας... Χώνονται ανενόχλητα ανάμεσα στα παλιοπράγματα, που μας τρομάζουν- τόσο πάλιωσε αλήθεια η ζωή- σκαρφαλώνουν στα ράφια, αντίς στην καρυδιά, όπως εμείς έναν καιρό, έχουν μηχανικά παιγνίδια, παίζουν με το φως, έχουν τη δυνατότητα να το αναβοσβήνουν! Καταλαβαίνεις; Βάζουν φρένο στο φως! Αμφιβάλλω αν το συλλογίστηκες ποτέ. Ποιος λογαριάζει τις δικές μας αποσκευές;»

Έκαμα να μιλήσω, να πω κάτι, να αιτιολογήσω ήθελα την αλλαγή. Δεν με άφησε. Μου έφραξε το στόμα με την παλάμη του. Ήταν ακόμα τρυφερή κι ας κουβαλούσε τόσους αιώνες στις αποσκευές του.

«Μην πεις τίποτα, δεν ωφελεί», είπε.

Άρπαξε τις αποσκευές του με κείνα τα χέρια που είχαν ακόμα κάτι από την απαλότητα της παιδικής μας ηλικίας και την τόλμη της πρόωρα χαμένης εφηβείας κι έφυγε.

Έφυγε, χωρίς να με αποχαιρετήσει. Έχω την εντύπωση πως το έκαμε για να μη δω τα μάτια του που είχαν γίνει βρυσάκια, για να κρύψει τη συγκίνηση ή την απογοήτευσή του. Απόμεινα να τον κοιτάζω καθώς απομακρυνόταν, σέρνοντας πίσω του ένα κρύο φως. Τον έβλεπα, ή έτσι νόμιζα, να γυρίζει ολοένα πίσω, σε κάθε στροφή και να μαζεύει ό,τι είχε απομείνει από τα χρόνια της αθωότητας, λες και κάτι τον έδενε μαζί μου. Μπορεί και να ξεφορτωνόταν κάτι από το βάρος των αναμνήσεων. Είναι βέβαιο πως ήταν λυπημένος. Με βαριά καρδιά σε κάθε στροφή άφηνε πίσω του τον κόσμο που δεν μπορούσε ν΄ αποχωριστεί. Όταν έφτασε στην ανηφόρα, που έκοβε το δρόμο στα δυο, σταμάτησε.

«Προλαβαίνω, να τον γυρίσω πίσω», σκέφτηκα.

Έτρεξα με όλη μου τη δύναμη και τον άρπαξα από το μανίκι. Εκείνος τείναξε αδιάφορα το χέρι του κι απομακρύνθηκε.

Τον έβλεπα να βουλιάζει στο δικό μου φως. Το βλέμμα του έσταζε τη θλίψη του μέλλοντος, την επιούσα οδύνη του μυαλού. Οι στάλες της βροχής από τα μάτια του δυνάμωναν την ενοχή και την οδύνη. Δεν κατάλαβα ποτέ γιατί. Ίσως γιατί μοιάζαμε πολύ από τα νύχια ως την κορφή. Μπορεί που αυτός... είμαι εγώ...Μπορεί που δεν μπορώ να τον αποχωριστώ όσο κι αν το επιδιώκω. Κι αν και το επιδιώκω επίμονα μια ζωή,

εξακολουθεί να κουλουριάζεται στη σκέψη μου, μ΄ όλες του τις αποσκευές και να βλασταίνει μνήμες στη ζωή μου.

Δεν έχω πει ποτέ μου σε κανέναν τίποτα. Σε ποιον να πω; Και τι να πω; Κι αν πω ποιος θα με καταλάβει; Καθένας μιλάει τη δική του γλώσσα κι αυτήν καταλαβαίνει. Σκέφτομαι μόνο τις αποσκευές που κουβαλάει κάθε τόσο και γέμισε η αποθήκη με παλιά πράγματα. Ακόμα και κείνα τα «παλιούτσικα» φορέματα της Σόνιας, που κουβάλησε τις προάλλες, εκεί τα πέταξε. Κι εγώ αναγκάστηκα να τα ξεκαθαρίσω, να τα πλύνω, να τα σιδερώσω και να τα κρεμάσω αξιοπρεπώς στη ντουλάπα της γιαγιάς, μαζί με τα μωρουδιακά. Δεν υπήρχε περίπτωση να τα βολέψω διαφορετικά.

Έχω μεγάλο πρόβλημα χώρου.

Η φουντουκιά

Στη μνήμη του πατέρα μου

«...Η Μικρασιατική καταστροφή, ο αφανισμός της ιωνικής ενδοχώρας και ο διωγμός των Ελλήνων από τις εστίες τους, δεν έχει ίσως προηγούμενο στην ιστορία της ανθρωπότητας, αλλά και δεν διαφέρει από τους σύγχρονους, βάναυσους, βίαιους και αιματηρούς εκπατρισμούς αθώων πολιτών.

Ωστόσο, οι Μικρασιάτες πρόσφυγες ήταν άνθρωποι από όλα τα κοινωνικά στρώματα, χωρίς εξαίρεση, ευκατάστατοι και άνθρωποι υποδεέστεροι οικονομικά, άνθρωποι του πνεύματος, που άφηναν πίσω τους την αρχοντιά, τις σχολές, το βιος και τα υπάρχοντά τους, την ιστορία και τον πολιτισμό τους, μια ιστορία κι έναν πολιτισμό θαυμαστό, το άνθος των προσπαθειών και των αγώνων αιώνων, που ευδοκιμούσε και άνθιζε εκεί εκατονταετίες ολόκληρες, για να παραδοθεί στη λεηλασία και τη φωτιά…»*

Γεννήθηκα και πέρασα τα παιδικά μου χρόνια στο Λυκοχώρι Τριχωνίδας Αιτωλοακαρνανίας, ένα ορεινό χωριό, με ρίζες αρχαίες, ωστόσο, Προσήλια λεγόταν τότε, αλλά από το 1950 και μετά, λέγεται Αγία Βαρβάρα.

Από νωρίς, όταν άρχισα να βλέπω γύρω μου και να μαθαίνω τον όμορφο κόσμο, ανάμεσα στα φυτά και τα δέντρα του κήπου ξεχώρισα ένα κλαράκι εντελώς διαφορετικό από τα άλλα. Εντύπωση μου προκαλούσε η πυκνή φυλλωσιά των βλαστών και οι παράξενοι καρποί του.

–Είναι φουντουκιά, μου εξήγησε ο πατέρας μια μέρα που τον ρώτησα, τη λένε και λεπτοκαρυά. Έχει μεγάλη ιστορία, παιδί μου. Μην το βλέπεις έτσι δεντράκι φουντωτό, όταν ήρθε εδώ ήταν ένα τόσο δα καρπουδάκι, ήταν ένας σπόρος, κάπως έτσι, είπε κι έδειξε δύο κόμπους στο δείχτη του αριστερού χεριού του. Αν μιλούσε θα μας ιστορούσε τη μεγάλη περιπέτεια της ζωής του από κει που ξεκίνησε ίσαμε να φτάσει εδώ. Και μη θαρρείς πως ήταν εύκολο το μακρύ ταξίδι μας. Μαζί τα ζήσαμε όλα τα βάσανα. Ένας Θεός ξέρει, αν ξέρει, αν μπορούσε ο Θεός να περπατήσει μαζί μας…

Αν μιλούσε η φουντουκιά…

Αν μιλούσε η φουντουκιά… Αυτή η φράση με βασάνιζε χρόνια. Προσπαθούσα να συναρμολογήσω μισοφαγωμένες από τα χρόνια φράσεις του πατέρα μου, λέξεις φορτισμένες ιστορικά, μεγάλα ονόματα, όπως Σμύρνη, πολιτισμός, Ιωνία, Μεγάλη Ιδέα, Βενιζέλος, αποτυχημένη εκστρατεία, Αφιόν Καραχισάρ. Εκεί σταματούσε η ροή της σκέψης μου. Ίσως γιατίαυτό το Αφιόν Καραχισάρ ήταν σημείο αναφοράς για τον πατέρα μας. Πάντα, έφερνε έτσι τις αφηγήσεις του, που κατέληγαν:

–Φτάσαμε νικητές ως εκεί, στο Αφιόν Καραχισάρ...

Από όσα μας διηγούνταν ο πατέρας, είχαν μείνει στην επιφάνεια του μυαλού μου ελάχιστα. Οι λεπτομέρειες είχαν παραμεριστεί, καθώς πλήθαιναν οι νέες πληροφορίες από το περιβάλλον. Ήρθεο πόλεμος στο Μέτωπο, η Κατοχή, ακολούθησε ο Εμφύλιος, ο ξεριζωμός της οικογένειας από την εστία μας, η εγκατάλειψη του χωριού και η εγκατάστασή μας σε άλλο χωριό του Αγρινίου, άγρια γεγονότα είχαν κατακλύσει το μυαλό και τη σκέψη μου. Μπήκαν άλλα ενδιαφέροντα στη ζωή μου, ξεχάστηκε το χωριό, το πατρικό σπίτι που γεννηθήκαμε, τα δέντρα μας, η ζωή μας εκεί πάνω. Πού να θυμόμουν πια εκείνο το καταπράσινο κλαράκι που για μια σύντομη περίοδο της παιδικής μου ηλικίας μεγαλώναμε μαζί. Καμιά φορά έρχονταν στο νου μου εικόνες μακρινές,ακαθόριστες, μια ιστορία παλιά, που είχαμε ακούσει πολλές φορές από τον πατέρα μας, αλλά τίποτε περισσότερο, ίσαμε την ημέρα που βρέθηκα εκεί που ζεύαμε τις γάτες με τον αδερφό μου το Σπύρο για να οργώσουμε τη χέρσα γη πλάι στη γέρικη πια

μουριά και σε μια συστάδα πλατύφυλλα κλαριά. Τότε θυμήθηκα τη φουντουκιά μας. Ζούσε ξανανιωμένη και περήφανη, θαλερή πιο όμορφη μου φάνηκε. Κι ήρθαν στο νου μου τα παλιά, οι ιστορίες του πατέρα από την Εκστρατεία στη Μικρά Ασία και τα δεινά κατά την οπισθοχώρηση…

«Αν μιλούσε η φουντουκιά…» Θυμήθηκα τη φράση του πατέρα μου. Και μια γλυκιά, τρυφερή νοσταλγία μου προκάλεσε συγκίνηση, μου έφερε δάκρυα στα μάτια.

Μιλούν τα δέντρα; Αναρωτήθηκα, βλέποντας τη φουντουκιά να συνεχίζει την ωραία της ζωή στην ίδια θέση εδώ και 100 ολοστρόγγυλα χρόνια. Η Ιωνία και η Σμύρνη χάθηκαν. Η φουντουκιά του πατέρα μας ζει. Εξακολουθούν να βλασταίνουν ζωντανές οι ρίζες της πρώτης που φύτρωσε στο χώμα όπου φύτεψε το σπόρο ο πατέρας, ένας από τους τυχερούς που γύρισε ζωντανός στο χωριό του, κουβαλώντας μια χούφτα σπόρους πεσμένους κάτω από ένα δέντρο που δεν είχε ξαναδεί στη ζωή του, μερικούς καρπούς φουντουκιάς ανακατωμένους με χώμα. Ό,τι μπόρεσε να πάρει από τα αγιασμένα χώματα της ελληνικής ιωνικής ενδοχώρας και φύτεψε τους σπόρους στον κήπο μας για να φυτρώσουν, να γίνουν, όπως και έγιναν δέντρα, να του θυμίζουν την περιπέτεια εκείνη και να κρατούν σε εγρήγορση τη συλλογική συνείδηση και τη μνήμη.

Κάθισα κάτω από τη φουντουκιά και συλλογιζόμουν τα παλιά, τη ζωή μας εκεί, τα παιδικά μου χρόνια. Κι άρχισαν να έρχονται στην επιφάνεια κομματιασμένες οι μνήμες, όπως η πορεία ζωής των ξεριζωμένων προσφύγων, η ήττα, η συντριβή του εκστρατευτικού στρατεύματος, η επώδυνη, η περιπετειώδης οπισθοχώρηση και η επιστροφή… Και άλλες σε θραύσματα γιατί η μνήμη είναι επιλεκτική… Τώρα μου έρχονται στο νου φράσεις από τα παραμιλητά στον ύπνο του πατέρα μας. Πολλές φορές στήναμε αυτί ν΄ ακούσουμε τι λέει:

–Θηρίο ανήμερο ο άνθρωπος. Ο στρατιώτης δεν έχει γνώμη, δεν έχει θέληση, δεν έχει επιλογή. δεν έχει αισθήματα, τίποτα, εκτελεί εντολές. Ένα άβουλο ζωντανό, ένα όργανο τον κάνουν,για να γίνει φονιάς.

Ήταν τόσο ζωηρά χαραγμένες οι ζοφερές μνήμες εκείνων των γεγονότων στο μυαλό του, που δεν έσβησαν ποτέ. Και όσο ζούσε, δεν σταμάτησε να διηγείται όσα είδε με τα ίδια του τα μάτια, την ανθρώπινη τραγωδία που βίωσε τις μέρες εκείνες, κατά την πορεία προς τα ενδότερα της Μικράς Ασίας, και μετά στις περιπλανήσεις κατά την άτακτη οπισθοχώρηση των στρατευμάτων, σε μέρη κακοτράχαλα και άγνωστα.

Από τις διηγήσεις του πατέρα μου, που δεν διαφέρουν πολύ από τις καταγραμμένες σε βιβλία σημαντικών συγγραφέων, οι οποίοι είχαν λάβει μέρος στην αποτυχημένη εκστρατεία για την πραγμάτωση της «Μεγάλης Ιδέας» του Ελευθερίου Βενιζέλου και επέζησαν της άδοξης, της φονικής εκείνης οπισθοχώρησης που είχε ως τραγική συνέπεια το ολοκαύτωμα της Σμύρνης και την απώλεια της Ιωνίας, έχω στο μυαλό μου πλήθος εικόνων από φρικτά γεγονότα και περιστατικά που ζωγραφίζουν τη ζοφερή εκείνη πραγματικότητα. Γεγονότα ανατριχιαστικά με θύματα μικρά παιδιά και τραυματίες που ο πατέρας μου είδε με τα ίδια του τα μάτια, και βίωσε τον πόνο συντρόφων του που έμεναν αβοήθητοι, Έλληνες τραυματίες και Τούρκοι όλοι μαζί σε μια άδοξη κάθοδο προς το θάνατο, ο ένας πάνω στον άλλο, αγκαλιασμένοι, με το θάνατο από πάνω τους, παίρνοντας βοήθεια ο ένας από τον άλλο, μια άμορφη μάζα λαβωμένων, αδελφωμένοι θαρρείς, στο στόμα του Χάρου, εκεί δεν υπήρχε διάκριση. Φωνές Ελλήνων και Τούρκων ανάκατες:

–Νερό! Από δω, αδερφέ...

–Σου, μπρε καρδάσ΄, από κει.

Φωνές αξεχώριστες, δικών και ξένων λαβωμένων, ετοιμοθάνατων. Φωνές αδελφωμένων εχθρών και φίλων που τραβούσαν μαζί την πορεία προς το θάνατο, από τη μια κόλαση στην άλλη. Πριν αντιμέτωποι ο ένας να μαχαιρώνει τον άλλο με λύσσα, δίχως έλεος, και μετά, αγκαλιασμένοι, δεν είχαν πια τίποτα να τους χωρίζει, τους ένωνε η κοινή μοίρα, ο θάνατος χωρίς διάκριση ποιος ο εχθρός και ποιος ο φίλος...

Εικόνες και μνήμες που τυραννούσαν τον πατέρα μας σε όλη του τη ζωή. Μια ξεχαρβαλωμένη ανθρωπότητα έσερνε η συνείδησή του, βουτηγμένη στο αίμα πάνω στα χώματα της Ιωνικής γης, της ελληνικής ενδοχώρας. Άνθρωποι μόνοι, πληγωμένοι, αβοήθητοι... Καθένας από όσους ήταν σωσμένοι κοίταζε να σώσει τη δική του ζωή, οι λαβωμένοι, ήταν που ήταν χαμένοι… Στον πόλεμο δεν υπάρχει έλεος ούτε συμπόνια. Μα και να ήθελαν, δεν μπορούσαν να βοηθήσουν, χαμένοι μέσα σε δασωμένα, αφιλόξενα μέρη. Παιδιά νηστικά, πεταμένα στους δρόμους, σπίτια ρημαγμένα, κόλαση… Ποιος να σταθεί να δώσει «χείρα βοηθείας» στον ανήμπορο και πώς να βοηθήσει. Όσοι ζωντανοί, τρέχουν χωρίς να ξέρουν πού βρίσκονται, για πού να πάνε. Η ζωή κι ο θάνατος στον ίδιο δρόμο, παράλληλα ορμάνε ποιος να προλάβει ν' αρπάξει. Ο πατέρας πάσχιζε να συδαυλίζει τη μνήμη, να ξανάβει η ελπίδα κι έμενε στην προτελευταία σελίδα:

–Ο πόλεμος, παιδιά μου, είναι μεγάλο κακό, έτσι άρχιζε κι έτσι τελείωνε τις αφηγήσεις του. Δεν εξαιρεί δικό και ξένο. Σκοτώνει. Ο πόλεμος, δουλειά του είναι να σκοτώνει ό,τι βρει μπροστά του, χωρίς αιτία, δίχως εξαίρεση. Σκληραίνει τον άνθρωπο, τον κάνει θηρίο ανήμερο ο πόλεμος για να σκοτώνει δίχως τύψη. Αυτή είναι η τέχνη του πολέμου. Και ο πόλεμος Τέχνη. Ακούς! Πολεμικές τέχνες… Ακούς!

Συχνά τις νύχτες δεν είχε ύπνο. Αν και είχαμε περάσει την Κατοχή, εκείνη η εκστρατεία στη Μικρά Ασία δεν έφευγε από το νου του. Τον ακούγαμε να πετάει, μισοκοιμισμένος, φράσεις που μας φαίνονταν ακατάληπτες:

–Εκείνα τα παιδάκια μες στην κοπριά… τι έφταιγαν εκείνες οι ψυχούλες. Κι αμέσως έλεγες: 'Αύριο θα είναι μεγάλοι, εχθροί…' και χωρίς οίκτο τους έπαιρνες τη ζωή… Εκείνα τα παιδάκια στο σωρό της κοπριάς… τι έφταιγαν τα κακόμοιρα… Δεν υπήρχε έλεος στην ψυχή κανενός.

Αν και τις κουβαλώ εκείνες τις εικόνες από τις περιγραφές του πατέρα μου, είναι τόσο φριχτές και απάνθρωπες που δεν αντέχω να τις διηγηθώ και περισσότερο να τις καταγράψω. Ιστορίες με θύματα παιδιά και τραυματίες. Αυτό είναι το έργο του πολέμου. Ο αφανισμός του αντιπάλου. Τα μεγάλα ιστορικά γεγονότα είναι γνωστά. Οι λεπτομέρειες, ωστόσο, οι πράξεις των αφανών ηρώων είναι που δίνουν ωμή την πραγματικότητα. Την πραγματική ιστορία τη γράφουν οι τρελοί και οι άσημοι, οι ταπεινοί και συχνά οι καταφρονεμένοι αγωνιστές. Οι αφανείς, οι πραγματικοί ήρωεςπου το όνομά τους μένει καταγραμμένο μόνο σε μαρμάρινες στήλες στα «Ηρώα» των χωριών τους για να σεμνύνονται οι επίγονοι. Καταλαγιασμένοι πάντα σε κενοτάφια: «...Μία δε κλίνη κενή φέρεται εστρωμένη των αφανών…», όπως και του θείου, του Μιχαήλ, αδερφού του πατέρα μου*.

Κορνιζωμένο, «Αναμνηστικόν μετάλλιον» με «διαταγή της Αυτού Μεγαλειότητος του Βασιλέως των Ελλήνων Κωνσταντίνου», έτσι τον έχουμε στο σπίτι, ένα χαρτί, το οποίο έστειλε η πατρίδα στην οικογένειά του με υπογραφή του ίδιου του Ελευθερίου Βενιζέλου. Η μακαρίτισσα η γιαγιά μου, η Παρασκευή, δεν μπόρεσε ποτέ να πιστέψει πως το παιδί της, ο Μιχάλης της, ήταν ένα… χαρτί. Έστειλε το παιδί της στον πόλεμο με την ευχή να γυρίσει νικητής, κι η πατρίδα της επέστρεψε ένα χαρτί με γραφή που δεν ήξερε να διαβάσει. Κι έψαχνε τα γράμματα και τις λέξεις με τα δάχτυλα μήπως δει το Μιχάλη της:

–Μιχάλη μου, που είσαι, παιδί μου, και δεν σε βλέπω. Πώς μίκρυνες έτσι, ψυχούλα μου… Πώς χώρεσες σε τούτο το χαρτί ολόκληρος άντρας, λεβέντη μου...

Ο πατέρας στάθηκε τυχερός, επέστρεψε με τους ηττημένους, αλλά ζωντανός, στο χωριό του.Η Σμύρνη και η Ιωνία χάθηκαν, η φουντουκιά υπάρχει ακόμα θαλερή στην ίδια θέση, ένα εξωτικό φυτό για τα δεδομένα εκείνης της εποχής στη χλωρίδα του ορεινού χωριού. Την είδα πρόπερσι που πήγα στο χωριό μου ύστερα από πολλά χρόνια και συγκινήθηκα.

Κάθισα πλάι κατάχαμα κι άκουγα το θρόισμα που έκαναν τα φύλλα της. Κι άκουγα θαρρείς τη βραχνή, δακρυσμένη φωνή του πατέρα μου που ερχόταν από τα δάση της Μικράς Ασίας,από τα βάθη του καιρού να λέει τις ιστορίες του. Μιλούσαν τα φύλλα της φουντουκιάς. Έχουν γραμμένη, αποτυπωμένη πάνω τους την πονεμένη περιπέτεια της

Φυλής, τη θλιβερή ιστορία εκείνης της αποτυχημένης εκστρατείας και τον αφανισμό της ελληνικής γης, της πανέμορφης Σμύρνης κι ενός ολόκληρου λαού και του στρατού που οδηγήθηκαν στην ανελέητη σφαγή.

Κι ήρθαν στο νου όλα εκείνα που μας έλεγε κάθε φορά. Και φανταζόμουν τους καπνούς, την αντάρα του πολέμου, τις τσακισμένες φωνές των άμαχων που εγκατέλειπαν τα σπίτια, έχαναν το βιός, τα παιδιά τους, κουβαριασμένοι στο λιμάνι περιμένοντας βοήθεια και βοήθεια δεν έβλεπαν από πουθενά. Κι από πίσω οι λυσσασμένοι του Κεμάλ να σπρώχνουν τα πλήθη των προσφύγων Ελλήνων, να τους ρίχνουν στη θάλασσα χωρίς οίκτο. Και παραπίσω τη Σμύρνη μα καίγεται.

Μια θλιβερή ιστορία παλιά που δεν ξεχνιέται. Ξεχνούν όσοι επέζησαν τις χαμένες πατρίδες, τον πολιτισμό, τα ιερά και τα όσιά τους. Ο πατέρας μου είχε μεγάλη αδυναμία στον Παρθενώνα και σε ό,τι σημαίνει αυτό. Όπως και στα φυτά και στα μελίσσια του.*

---

*Στην εκστρατεία του 1914 είχε τραυματιστεί θανάσιμα και υπέκυψε ο αδερφός του πατέρα μου, ο «Μιχαήλ Ιωάννου Τσικριτέας», ένας από τους αφανείς ήρωες, καταγραμμένος στον κατάλογο των «Υπέρ πατρίδος πεσόντων», πλάι στην Ωραία Πύλη στον Άι Νικόλα, της εκκλησίας του χωριού Αγία Βαρβάρα Αγρινίου.

** 1. Η διαχρονικότητα της προσφυγιάς με αφορμή τη΄ Γαλήνη΄ του Ηλία Βενέζη,Τετράδια «Ευθύνης»/Μνήμη του Ηλία Βενέζη/ πέντε χρόνια από το θάνατό του, τ. 6, σελ. 231-241, και

2. Fractal, Απόσπασμα της ίδιας εργασίας στο 98ο τεύχος.

Η Βούλα

Η Βούλα της θείας μου της Μελπομένης ήταν ολόιδια η κορομηλιά. Κοντούλα, τσουπωτή με λιανά ποδαράκια κι ένα φουντωτό μαλλί φυσικό ξανθό, κατάξανθο και σγουρό, σαν τη κορομηλιά στο περιβόλι δίπλα του γείτονα, ήταν το κεφαλάκι της.

«Μάνα, σγουρός βασιλικός
πλατύφυλλος και δροσερός…»

σιγοτραγουδούσε κι αναστέναζε εκ βάθους καρδίας ο γείτονας με τη κορομηλιά στο περιβόλι του, κάθε φορά που περνούσε η Βούλα γνέθοντας. Την καλόβλεπε κι ας ήτανε κοντούλα με δυο λιανά ποδαράκια που ξετρύπωναν από τη μακριά φούστα της, μια σπιθαμή πάνω από τους αστραγάλους της.

Η Βούλα έκανε πως δεν του έδινε σημασία.Με τη ρόκα στεριωμένη στην αριστερή μασχάλη,έστριβε το κάτασπρο προβατίσιο μαλλί με τα δυο δάχτυλα, το δείχτη και τον αντίχειρα του αριστερού και με το δεξί χέρι στριφογύριζε το αδράχτι γρήγορα σαν την ανεμοδούρα. Κάθε λίγο σταματούσε για να τυλίξει τάχα στο αδράχτι τη στριμμένη κλωστή και καθυστερούσε σκόπιμα για να ακούει το τραγούδι«Μάνα, σγουρός βασιλικός…». Αυτό γινόταν κάθε μέρα το πρωί, την ίδια ώρα που η Βούλα πήγαινε στο μαντρί να βγάλει τα πρόβατα στη βοσκή.

Την καλόβλεπε ο Λίλας με το καλό το μάτι, το δεξί, το άλλο ήταν από γεννησιμιού του τυφλό, και τη λιγουρευόταν. Προπαντός του άρεσε που έγνεθε περπατώντας. Της άρεσε και της Βούλας να τον ακούει να τραγουδάει, «Μάνα, σγουρός βασιλικός...» κι ας ήταν φάλτσος, μονόφθαλμος και μικρότερός της. Κρυφομιλούσαν οι καρδιές τους σαν τα κρίνα του αγρού. Κι ας ήταν πέντε και βάλε χρόνια μεγαλύτερή του, «χωρίς τα καλοκαίρια», όπως έλεγε η μάνα του Λίλα, σαν έβλεπε τη Βούλα να σταματάει μπροστά στην πόρτα της, τάχα. για να μαζέψει την κλωστή στ΄ αδράχτι.

Γαβριήλ ήταν το βαφτιστικό του Λίλα, αλλά όλοι τον ήξεραν και τον φώναζαν Λίλα. Εκείνο το Γαβ(ριήλ) τους μπέρδευε. Πρώτη η μάνα του τον είπε Λίλα, Λιλάκη. Και του έμεινε «Λίλας» για όλη του τη ζωή.

Όμως η θείτσα μου την έβλεπε όπως ήθελε, όμοια θεά τη Βούλα της. Στα μάτια τα δικά της ήταννεράιδα. Όταν της φέρνανε προξενιό γαμπρό, η θεία η Μελπομένη νεράιδα του παραμυθιού την παρουσίαζε. Κανένας δεν της άρεσε. Αλλά και κανενός το μάτι δεν κολλούσε πάνω στη Βούλα, εξόν η προίκα η τρανταχτή. Τι δεν της έδινε ο θείος Πέτρος, αρκεί να ήταν της αρεσκείας του ο γαμπρός που του έφερνε κάθε φορά η προξενήτρα. Τότε παλιά, οι προξενήτρες κι οι προξενητάδες έκαναν τα προξενιά, δεν υπήρχαν τότε «Γραφεία συνοικεσίων».

«Και την ψυχή και την καρδιά μου να της δώκω», έλεγε και το εννοούσε ο θείος μου, «όχι μόνο το μεράδι από τα χωράφια και τα ζα΄. Αν είναι της προκοπής και καλός νοικοκύρης, ακόμα και το αμπελάκι που βγάνω το κρασάκι μου να του δώκω. Αρκεί να καλοπερνάει η τσούπα μου». Πού να βάλει ο νους το Λίλα, το «Μαξούμι» της Λάμπραινας, της χήρας του απέναντι σπιτιού.

Έλα όμως που δεν έστεργε κανένα προξενιό. Πηγαινοέρχονταν προξενήτρες και προξενητάδες και να ταξίματα ο μπάρμπας μου και προσευχές η θείτσα μου κι από γαμπρός κανείς δεν έστεργε.Αλλά το περίεργο στην υπόθεση τούτη είναι πως η Βούλα

χαμπάρι δεν έπαιρνε. «Πέρα βρέχει…» που λέει ο λόγος. Έπαιρνε τη ρόκα της και γνέθοντας έβγαζε στη βοσκή τα πρόβατα τραγουδώντας:

«Εγώ είμ΄ η βλάχα η γέμορφη,
η βλάχα η παινεμένη
πού ΄χω τα χίλια πρόβατα
τα πεντακόσια γίδια…»

κι ας μην είχε γίδια. Έβγαινε στο ξέφωτο, καθόταν πάνω σε μια πέτρα και συνέχιζε το άσμα επαναλαμβάνοντας την ίδια πάντα στροφή, σαν να καλούσε κάποιον, σαν να προσευχόταν. Με τον καιρό κατάντησε καθημερινό τροπάρι. Μα γαμπρός από προξενιό δεν στέριωνε. Αλλά, υπάρχει πάντα ένα «αλλά».

«Μην κοιτάς τη στραβή μου αρίδα, κοίτα την ίσια μου μοίρα», κατά πώς λέει ο λόγος, έλεγε από μέσα της η Βούλα, έχοντας πάντα στο νου της το βασιλόπουλο του παραμυθιού δηλαδή το Λίλα, το γιο της Λάμπραινας, της χήρας,και σιγά σιγά προχωρούσε προς το ποτάμι που χωρίζει το χωριό της από το άλλο χωριό απέναντι. Με τον καιρό πρόσθεσε άλλη μια αυτοσχέδια στροφή στο καθημερινό της άσμα ώσπου μια μέρα βγήκε στην άκρη στο ποτάμι.Κι όπως έβλεπε το νερό να τρέχει ήσυχα καταγάργαρο και τσιμουδιά δεν ακουγόταν από πουθενά μήτε πουλιού λαλιά ούτε κουνιόταν φίλο, άρχισε να τραγουδάει με όλη της τη δύναμη και τη γλύκα της φωνής της:

«Ποτάμι, για λιγόστεψε
ποτάμι, κάνε ξέρα
για να περάσω αντίπερα,
ποτάμι κάνε πέρα.

Εγώ ΄μαι, η βλάχα η γέμορφη,
η βλάχα η παινεμένη
πού ΄χει τα χίλια πρόβατα
και πάντα μόνη μένει…»

κι ένας λυγμός της έφραξε το λαρύγγι και η φωνή της έμεινε μετέωρη για λίγη ώρα.

«Εγώ σε θέλω!»

Μια άγνωστη φωνή από το πουθενά της έκοψε τη χολή. Η Βούλα τον κατάπιε τον λυγμό, όπως τόσα χρόνια κατάπινε τον καημό και τον έβγαζε στο γλυκό τραγούδι της και στράφηκε προς το μέρος από όπου άκουσε τη φωνή και, ω του θαύματος! Ολόκληρος ο Λίλας απέναντί της όμορφος, έλαμπε ολόκληρος σαν τον ήλιο που μόλις έβγαινε από την καταχνιά, χαμογελαστός, όλος μάτια να την αγκαλιάζει με το καθάριο βλέμμα του.

«Το λες αλήθεια, Λίλα;»ρωτάει

«Όπως σε βλέπω και με βλέπεις», της απαντάει.

Η Βούλα παρέλυσε, της λύθηκαν τα γόνατα, το αδράχτι έπεσε από το χέρι της, πετάει και τη ρόκα και χύνεται πάνω του. Μένουν λίγα δευτερόλεπτα έτσι σφιχταγκαλιασμένοι με όλο το πάθος να δονείτην ύπαρξή τους. Κι αμέσως η Βούλα λύνει τα χέρια της.

«Να κλεφτούμε», του λέει, «αλλιώς δεν γίνεται κι από τις δυο μεριές, είναι ανένδοτοι. Με θέλεις, σε θέλω με την καρδιά και με την ψυχή μου, τελειώσαμε».

«Τελειώσαμε! Πότε, πώς και πού λες;» τη ρωτάει τρέμοντας από τη συγκίνηση που του προκάλεσε το πάθος.

«Απόψε το βράδυ στο ξωκκλήσι, στον Άι Λια, στη Βίγλα. Μόλις κλείσω τα πρόβατα στο μαντρί. Άλλη ευκαιρία δεν έχομε. Θα μας βρουν εκεί και θα ενδώσουν. Τώρα φύγε και

πρόσεχε μη σε δει κανένα μάτι. Κι ο λόγγος έχει μάτια και αυτιά. Και παρακάλα τον Άι Λια να στέρξει…»

Κι έστερξε ο Άγιος «δια στόματος» του ιερέως:

«Προ τετελεσμένου γεγονότος, δεν έχετε άλλη επιλογή», τους είπε.

Έδωσαν τη συγκατάθεσή τους από δω κι από κει οι οικογένειες. Προ τετελεσμένου γεγονότος, δεν είχαν άλλη επιλολογή.

Οι γάμοι της Βούλας και του Λίλα τελέστηκαν επίσημα με παπά, με κουμπάρο και με όλο το χωριό εκεί στον Άι Λια, στο ξωκκλήσι, όπου βρήκαν καταφύγιο η Βούλα με το Λίλα, δέκα μέρες μετά και με τη βοήθεια του Αγίου, προπαραμονή εορτής του, 18 Ιουλίου, κατακαλόκαιρο. Και χόρεψε και γλέντησε όλο το χωριό μέχρι που χτύπησε η καμπάνα του Εσπερινού.

Στον απόηχο της τελευταίας κραυγής

«Η Σμύρνη καίγεται!»

Η γιαγιά Μαρία, από το χωριό τους, Κάτω Παναγιά το λέγανε πριν την καταστροφή, από εκεί ψηλά αγνάντευε τη μεγάλη, τη γαλάζια θάλασσα, το απέραντο Αιγαίο πέλαγος, όπου όταν θύμωνε το νερό, «χόρευαν πεντοζάλη» τα νησιά και τα καράβια με τους κυματισμούς του κι ονειρεύονταν ταξίδια μακρινά, μικρά παιδιά, ο Αλέξανδρος κι η Μαριγώ.

–Το Δημητράκι μας δεν είχε γεννηθεί εκεί.

Έτσι άρχιζε πάντα, ή σχεδόν πάντα, η γιαγιά τις αφηγήσεις της, με έναν επίσημο θεατρικό λόγο. Μπορούσε την ίδια στιγμή, αυτοσχεδιάζοντας, να στήνει σκηνές καθημερινού βίου και να μιμείται τις φωνές των συμπαικτών της τέλεια.

Πόσα και πόσα δεν μας ιστορούσε η πολύπειρη γιαγιά Μαρία. Χαρτί και καλαμάρι, θαρρείς και τα είχε γραμμένα στο μυαλό της. Τα έλεγε απόξω κι ανακατωτά, όπως της έρχονταν, όπως η μνήμη της τ΄ ανακαλούσε στην επιφάνεια, κάθε φορά που η σκέψη της έφευγε από τη Χίο, περνούσε άναυλη το Αιγαίο κι έφτανε απέναντι. Ασπαζόταν τ΄ αγιασμένα, τα αιματοβαμμένα χώματα της Ιωνίας και θρονιαζόταν στο πλατύσκαλο του σπιτιού της. Το φανταζόταν όπως ήταν στις ομορφιές του, πριν η φωτιά το κάνει παρανάλωμα. Όλη τη Μικρασιατική Καταστροφή κουβαλούσε στην ψυχή και την ταλαίπωρη καρδιά της. Ο πόνος του ξεριζωμού ήταν αποτυπωμένος στο πετσί της.

Συχνά, όταν αναθυμόταν τα παλιά, σκοτείνιαζε ο νους και θόλωνε το βλέμμα της.

Τις πιο ενδιαφέρουσες ιστορίες, η γιαγιά Μαρία τις έλεγε όταν μιλούσε με τον εαυτό της, εκεί που έπλεκε. Τα χέρια και η γλώσσα της δεν σταματούσαν. Πότε γελούσε δυνατά, πότε έκλαιγε σαν να μοιρολογούσε για τις «χαμένες πατρίδες» – μπορεί, και είναι το πιο πιθανό, να έκλαιγε για τον Τζαννή, το γειτονάκι, τον παιδικό της φίλο στα παιχνίδια. Παιδιά με ίδια ημερομηνία γέννησης ήταν. Την ίδια μέρα, στην ίδια γειτονιά, με δυο ώρες διαφορά είχαν γεννηθεί και μεγαλώνανε μαζί.

–Έλα να σου τα διηγηθώ, για να τα γράψεις, μου έλεγε η μακαρίτισσα η πεθερά μου, η γιαγιά Μαρία, φοβερή παραμυθού – όλοι «γιαγιά» την αποκαλούσαμε, κι ας μην της πολυάρεσε. Ήταν από εκείνη την πάστα των υλικών φτιαγμένη, που δεν έβαζε ο νους της πως θα γεράσει. Να τα γράψεις να μείνουν, να ξέρει ο κόσμος τι τραβήξαμε όσοι από μας σωθήκαμε τότε από τη μανία των γειτόνων μας, των Τούρκων. Μέχρι χτες δεν είχαμε τίποτα να μοιράσουμε. Χρόνια φευγάτα σαν τα φτερά, κόρη μου, γράψε τα, να δεις καλό.

Σταματούσε κι αναθυμούμενη παλιές περιπέτειες, άρχιζε πάλι να σκαρώνει δικές της ιστορίες με πραγματικά και φανταστικά γεγονότα. Η φαντασία του ανθρώπου έχει την ικανότητα να κάνει θαύματα, να καλύπτει τις ελλείψεις, να συμπληρώνει τα κενά της πραγματικότητας. Πάντα ο νους της ήταν απέναντι. Από τη Χίο, τις νύχτες, καθόταν με τις ώρες κι έβλεπε ακόμα και τα κινούμενα φώτα των αυτοκινήτων στην περιοχή του Τσεσμέ, ίσαμε την Κάτω Παναγιά, την πατρίδα της στην Ιωνία.

–Άλλος ο κόσμος πριν την καταστροφή. Όλοι φίλοι κι αγαπημένοι, τι Έλληνας, τι Τούρκος, όλοι άνθρωποι του ίδιου Θεού είμαστε. Πώς άξαφνα άλλαξαν τα πνεύματα κι έγιναν εχθροί, ίσα να βγάλει το μάτι ο ένας τ΄ αλλουνού! Κακό μεγάλο ο πόλεμος και η έχθρα. Πότε κιόλα μεταβλήθηκε ο ρυθμός του κόσμου! Είδα τον Μιμή, ένα Τουρκάκι, μπροστά μου, μ΄ ένα ρόπαλο ίσαμε το μπόι του στο ένα και μια μαχαίρα στο άλλο χέρι, εξαγριωμένο λύκο, άλλο πράμα, ένα αγρίμι, μ΄ ένα βλέμμα αλλήθωρο… Ερχόταν καταπάνω μου ξεφωνίζοντας, πετώντας λέξεις άγνωστες ίσαμε τότε, «Γκιαούρ…», έτοιμος να ριχτεί πάνω μου και… Αυτό ήταν η αρχή. Ύστερα ήρθαν τα δεινά. Μαύρα χρόνια κι άραχλα… Τι να τα λέω τώρα. Πονάνε τα μέσα μου. Κλαίει η ψυχή μου. Τι, που δεν ουρλιάζω; Κι αν ουρλιάξω, ποιος θα μ΄ ακούσει εδώ έξω. Γέρασα πρόσφυγας και

πρόσφυγας θ΄ αφήσω πίσω μου τη ζωή, χωρίς να δουν τα μάτια μου εκείνη την «αποκατάσταση», ένα δωμάτιο σπίτι, να πω κι εγώ πως έχω μια παλάμη γης δική μου, ένα καλύβι ν΄ αφήσω πίσω μου, έτσι για να λέω πως θα έχουν πατρίδα τα κοκαλάκια μου. Να φύγει αναπαυμένη η ψυχή μου. Πάει, τέλειωσε! Η φωτιά και το μαχαίρι του Τούρκου δεν άφησαν τίποτα ολόρθο. Πάει η Σμύρνη, τέλειωσε η Ιωνία.

Από κει και μετά φωτιά, καπνοί, αλαλαγμοί…

Έπεσε σκοτάδι. Ένα μαύρο σύννεφο κάλυπτε τον κόσμο της. Ο νους της γιαγιάς θόλωνε. Δεν θυμόταν τίποτα. Μπορεί να μην ήθελε να θυμάται. Κάπου κάπου θυμόταν τον Τζαννή της.

–Τζαννή, πού είσαι, καλό μου; Σε περιμένω να ΄ρθεις… να με παντρευτείς… Θυμάσαι που ορκιζόμασταν, μια σταλιά παιδιά, τόσα δα… Μεγαλώσαμε, Τζαννή, γέρασα, κι εσύ που είσαι;

Και τι περίεργο! Αν τύχαινε εκείνη την ώρα που έστηνε σκηνές με τον παρωχημένο της κόσμο κι έπαιζε το θέατρο που τη συντηρούσε στην αναμονή του γυρισμού, όποιου είχε βάλει ο νους της – αν τύχαινε να βρίσκεσαι έξω από την πόρτα της γιαγιάς Μαρίας, θα άκουγες με τα ίδια σου τ΄ αυτιά τον Τζαννή να της αποκρίνεται με μια φωνή σταθερή, αντρίκεια:

–Ναι, Μαριγάκι μου, θα ρθω, να δεις που θα σου φέρω και καλούδια, να ανταμώσουμε τα δυο. Άι χάι… Από δω που είμαι, δεν έχει οδό, δεν έχει πλοίο…

–Αν δεν έρθεις… Να με περιμένεις εκεί… Καληνύχτα, ψυχή μου…

Έκλεινε τα μάτια, η γιαγιά κι αποκοιμόνταν. Ποιος ξέρει πού να πήγαινε πετώντας πάνω από τις μνήμες, με τα φτερά του ονείρου της να συναντήσει τους παλιούς της φίλους, να ξαναχτίσει τον κόσμο της από την αρχή. Ποτέ δεν εντάχθηκε στη συμβατική πραγματικότητα. Κι ας απόκτησε σπίτι και οικογένεια. Ένιωθε σε όλη της τη ζωή ξεριζωμένη πρόσφυγας ίσαμε τα ογδόντα οχτώ της μετρημένα χρόνια, σχεδόν έναν ολόκληρο αιώνα με την απαντοχή της «επιστροφής στην πατρίδα». Δεν συμβιβάστηκε ποτέ. Έφυγε μόνη, ολομόναχη με τους καημούς και με τις αναμνήσεις της, η γιαγιά Μαρία, στον απόηχο της τελευταίας κραυγής:

–Η Σμύρνη καίγεται…

Το μπαούλο

Πάντα μου προκαλούσε δέος. Μικρό παιδί το έβλεπα από απόσταση. Εκείνο το κρύο χρώμα το απρόσωπο, ολόιδιο με χώμα, με φόβιζε. Ίσως επειδή τότε φοβόμουνα τους πεθαμένους. Ώσπου να τους πάρω τον αέρα. Τώρα με φοβούνται οι πεθαμένοι.

Το πιθανότερο είναι να με φόβιζε η ιδέα πως ο πατέρας έχει κλειδωμένο εκεί μέσα τον πόλεμο. Μάλλον, αυτό θα ήταν.

Ήταν ένα μπαούλο χρώματος χακί, σχήματος ορθογωνίου παραλληλεπιπέδου με δυο χερούλια, κολλημένα το ένα στη μία μικρή πλευρά και το άλλο στην άλλη μικρή. Ένα από εκείνα τα στρατιωτικά μπαούλα του παλιού καιρού που κουβαλούσαν πολεμοφόδια ανά δύο φαντάροι στις δύσβατες περιοχές. Ήταν ξύλινα, ελαφρά. Αλλά έτσι που ήταν κλειδωμένο μου προκαλούσε φόβο.

Το είχε φέρει ο πατέρας επιστρέφοντας από το Μέτωπο το 1940, μαζί με τις πληγές του πολέμου στο κορμί και στην ψυχή του. Και το κρατούσε κλειδωμένο σε όλη του τη ζωή, ωσάν να έκρυβε κάτι πολύτιμο. Και το είχε κρυμμένο σε μιαν αθέατη γωνιά στο σκοτεινό δωμάτιο του ισογείου. Τόσο πολύ φαίνεται τον είχε στιγματίσει εκείνος ο μεγάλος πόλεμος ο ελληνοϊταλικός. Ίσως γιατί δεν ήταν νεοσύλλεκτος, αλλά έφεδρος ανθυπολοχαγός σαραντάρης, με μια οικογένεια πίσω του στο έλεος του Θεού. Πέντε παιδιά ανήλικα και σύζυγο αγρότισσα να σπέρνει και να θερίζει και να φροντίζει και τα ζώα τους, καθότι είχε να θρέψει πέντε παιδιά, να οργώσει, να σπείρει...

Όσο ζούσε ο πατέρας το μπαούλο έμενε κλειδωμένο. Όταν ήρθε η ώρα του να αφήσει για πάντα τον όμορφο αλλά πολύ πονεμένο μάταιο ετούτον κόσμο, η έγνοια του όλη ήταν το μπαούλο και τα μελίσσια και μετά οι ελιές του.

Πολύ μετά αφότου τέλειωσε, όπως τέλειωσε, ο Εμφύλιος, όταν πια είχα εντελώς αποβάλει το φόβο και είχα συμφιλιωθεί με τους πεθαμένους, παραβίασα τους όρους του πατέρα και άνοιξα το μπαούλο. Τότε ήταν που ανακάλυψα το θησαυρό που έκρυβε μια ολόκληρη ζωή ο πατέρας και λύθηκε το μυστήριο που δημιουργούσε τόσες υποψίες. Και τι δεν έβαζε ο νους μου εμένα!

Ωστόσο, βρήκα μερικά πράγματα που με έκαναν πολύ υπερήφανη για τον πατέρα μου. Βρήκα ένα χειρόγραφο ημερολόγιο, κάτι σαν απομνημονεύματα του πολέμου στο Μέτωπο, αλλά τα είχε κατακρεουργήσει το σαράκι και ο χρόνος και δεν είχαν μείνει παρά μόνο λέξεις και φράσεις που μόλις τότε μπόρεσα να διαβάσω, χωρίς να καταφέρω να βγάλω ένα νόημα. Όμως, ήμουν σίγουρη πως έχουν ενδιαφέρον. Ο πόλεμος μας είχε ωριμάσει πρόωρα και υποπτευόμασταν το κάθε τι που είχε σχέση με το παρελθόν.

Δεν είπα σε κανέναν τίποτα. Μάζεψα τα σαρακοφαγωμένα χαρτιά προσεχτικά, τα τύλιξα μ΄ ένα κουρέλι από στρατιωτικό πουκάμισο που κρατούσε, φαίνεται, ο πατέρας ως ενθύμιο του στρατού, για να τα πάρω μαζί μου, όταν βρω ευκαιρία. Κλείδωσα το μπαούλο και πήρα τα κλειδιά μαζί μου, για να ασχοληθώ με τα «Απομνημονεύματα» του πατέρα μου, όταν με το καλό ξαναβρώ ευκαιρία.

Όταν μπόρεσα να ασχοληθώ με αυτό το μέρος του παρελθόντος της πατρικής μου οικογένειας, το πρώτο που έκανα ήταν να αναζητήσω το μπαούλο για τα χειρόγραφα. Το βρήκα παραπεταμένο στο χωράφι. Και τι να το έκαναν, ένα σαραβαλιασμένο, άχρηστο πράγμα. Κανείς δεν σκέφτηκε να το ανοίξει. Ως εκ θαύματος, βρήκα το δεματάκι που είχα κρύψει μέσα στη σαπίλα. Ελπίζω να μου δώσει χρόνια ο Θεός να αξιοποιήσω το «Ημερολόγιο του Πολέμου στο Μέτωπο», τα χειρόγραφα του πατέρα μου.

Παλαιό Φάληρο, 12. 7. 2024

Η εξαφάνιση της Ίδας

Έπρεπε να το είχα φανταστεί πως θα συνέβαινε. Από τη στιγμή που εξαφανίστηκε ένα πλάσμα τόσο όμορφο και αθώο, αξιαγάπητο και πανέμορφο, κάτι δεν πήγαινε καλά, κάποια βίδα στο μυαλό του εφευρέτη πρέπει να είχε στρεβλώσει. Διαφορετικά, δεν εξηγείται η εξαφάνιση του πλάσματος από τον ίδιο τον εμπνευστή και δημιουργό του. Τόσο η εμβληματική εμφάνιση, όσο και το σύντομο εντυπωσιακό πέρασμα της Ίδας, όχι μόνο μέσα στη ροή της ιστορίας, αλλά και η ιδιαίτερη σκηνική παρουσία της, ήταν φυσικό η ξαφνική, η όλως απρόσμενη εξαφάνισή της, λες και άνοιξε η γη και την κατάπιε, αν και έχει περάσει κάμποσος καιρός από τότε που χάθηκε αναπάντεχα, παρέμενε μυστήριο, αναπάντητο, επτασφράγιστο μυστικό.

Ένα πλάσμα, γένους θηλυκού, τόσο χαριτωμένο και χαρισματικό που έμελλε να έχει σημαντικό ρόλο στην ιστορία, πρωταγωνιστικό ρόλο στην τραγωδία που ετοιμαζόταν στα παρασκήνια της καθημερινότητας πυρετωδώς, να γίνει θύμα και θέμα, τραγωδία, μόνο μία διαταραγμένη φαντασία δημιουργού, μια διχασμένη προσωπικότητα, μπορούσε να συλλάβει και να εκτελέσει εν ψυχρώ.

Σύμφωνα με ανεπιβεβαίωτες, ωστόσο, πληροφορίες, μόλις είχε επιστρέψει το πλασματάκι από ένα επικίνδυνο υπερατλαντικό ή διαστημικό, αδιευκρίνιστο και τούτο, ταξίδι σώο και αβλαβές.

Ούτως εχόντων των πραγμάτων, η κατάσταση περιπλεκόταν έτι περισσότερο. Ήδη, οι φήμες περί στυγερής δολοφονίας οργίαζαν. Κυκλοφορούσαν, μάλιστα και ανώνυμες καταγγελίες, άσχετα αν δεν θα λαμβάνονταν υπόψιν των ενόρκων και των δικαστών, φωτογράφιζαν πρόσωπα θεωρουμένων υπόπτων είτε φυσικών είτε ηθικών αυτουργών, δημιουργώντας σύγχυση και ανατροπές στην ήδη περίπλοκη υπόθεση. Τόσο περίπλοκη που κανείς νουνεχής δικηγόρος, ακόμα και του μεγέθους διαπρεπούς νομικού, δεν αναλάμβανε την υπεράσπιση του θύματος κι ας οργίαζαν οι καταδικαστικές φήμες άλλοτε «κατ΄ αγνώστου δολοφόνου ενίοτε και άλλων εμπλεκομένων, θεωρουμένων υπόπτων».

Και όμως συνέβη το αποτρόπαιο αυτό έγκλημα. Αυτοβούλως, ανέλαβα τη διερεύνηση και την εξιχνίαση του στυγερού, κατά τα φαινόμενα, εγκλήματος, κυρίως για να αποκαλυφθούν τα αίτια που οδήγησαν το δράστη ή τους δράστες να δημιουργήσουν ένα «τέλειο έγκλημα».

Υπήρχε έγκλημα. Έπρεπε να υπάρχει, να έχει διαπραχθεί. Κι αν δεν είχε υπάρξει έπρεπε να το δημιουργήσω είτε για να αποκαλύψω θύμα και θύτη είτε για να καλύψω το θύτη.

Τα γεγονότα δεν είναι τόσο απλά. Δεν είναι τόσο εύκολο να δημιουργήσεις ένα «τέλειο έγκλημα», όσο εύκολο είναι να διαπράξεις ένα έγκλημα, για το οποίο δεν χρειάζεται παρά μια κίνηση συνήθως πισώπλατα, στα μουλωχτά ή «εν βρασμώ ψυχής», όπως αυτό λέγεται στην αστυνομική διάλεκτο, όταν η δολοφονία δεν εξιχνιάζεται πλήρως και προκύπτει, εκ των πραγμάτων, ανάγκη να βγει απαλλακτική δικαστική απόφαση και η υπόθεση να «μπει στο Αρχείο» ή να επιβληθεί η πιο ήπια ποινή.

Η υπόθεση με την εξαφάνιση της Ίδας είναι παλιά. Η δημιουργία της περιπεπλεγμένης αυτής αστυνομικής μου υπόθεσης οφείλεται στο χαρακτηρισμό «Κατσαρίδα» ενός μικρού κοριτσιού τόσο αδύνατου και λιπόσαρκου, από τον Μιχάλη Κόκκινο, έτσι τον έλεγαν τον διερμηνέα του Ιταλικού αποσπάσματος, το οποίο είχε ανεβεί στο χωριό και «φιλοξενήθηκε» στο σπίτι του προέδρου, στο σπίτι μας, δηλαδή, θέλοντας και μη. Τότε ήταν που η μητέρα μας έσωσε τον αδερφό της από βέβαιη εκτέλεση.

Οι Ιταλοί κατακτητές, λαός μεσογειακός, δεν είχαν την αγριότητα και την «ανθρωποφαγία» των Γερμανών Ναζί. Για καλή του τύχη, τον αδερφό της μάνας μας, που

είχε συλληφθεί στο Αγρίνιο, ενώ κουβαλούσε δύο φορτώματα όπλα για τους αντάρτες του βουνού, καμουφλαρισμένα ότι δήθεν ήταν πράγματα για το μαγαζάκι του, τον έσωσε εκείνη με τα δάκρυά της. Το περιστατικό έχει ως εξής:

Ήταν στο σπίτι μας το απόσπασμα, κατάληψη είχαν κάνει, και η μάνα μας μαγείρευε για να τους «φιλοξενήσουμε»αναγκαστικά, κλαίγοντας για τον αδερφό της που θα τον εκτελούσαν το πρωί. Πήγε στην κουζίνα ο αξιωματικός κρατώντας ένα ποτήρι κρασί, την είδε που έκλαιγε και ρώτησε τον διερμηνέα του:

«Γιατί κλαίει η κυρία;»

Κι η μάνα μας, παίζοντας κορώνα γράμματα τη ζωή της και τη ζωή όλων μας, του λέει:

«Να του πεις: Εσείς τρώτε και πίνετε στο σπίτι μου κι ο αδερφός μου αύριο το πρωί θα εκτελεστεί στο Αγρίνιο. Έτσι να του πεις!»

Ο διερμηνέας έκανε όπως του είπε η μάνα. Ο Ιταλός αξιωματικός απαντάει:

«Μην κλαίει η κυρία. Αύριο μόλις πάω στο Αγρίνιο, θα δώσω εντολή να τον ελευθερώσουν».

«Αύριο το πρωί θα είναι αργά, ο αδερφός μου θα έχει εκτελεστεί», επιμένει η μάνα μας σκουπίζοντας τα δάκρυά της.

Ο Ιταλός αξιωματικός της λέει μέσω του διερμηνέα του, χύνοντας το κρασί του πάνω στη φωτιά που ψήνονταν τα φαγητά: Έτσι θα χυθεί το αίμα μου αν δεν τον ελευθερώσω τώρα αμέσως!»

Και το έκανε την ίδια στιγμή. Έδωσε εντολή με τον ασύρματο και τον άφησαν ελεύθερο.

Ο θείος μου, βγαίνοντας από την πόλη, έψαχνε το κορμί του να βεβαιωθεί ότι είναι ζωντανό.]

Εκείνο το ιστορικό βράδυ, λοιπόν,ο διερμηνέας του Ιταλού αξιωματικού, είδε το κοριτσάκι που μπερδευόταν στα πόδια του ανήσυχο και αποκάλεσε τη μικρή «Κατσαρίδα». Στο λεξιλόγιο των παιδιών και των χωρικών Έγινε «Κασκαρίδα» και από στόμα σε στόμα, έμεινε το δεύτερο μισό, «Ίδα». Και με το πέρασμα του χρόνου ξεχάστηκε.

Περνούσαν τα χρόνια, άλλαζαν οι άνθρωποι σε διάφορα πόστα, τα καινούρια πρόσωπα, είτε ήταν υποχρεωμένα είτε από περιέργεια ή για να πετύχουν κάποιο όφελος, μια προαγωγή και μια καλύτερη θέση, ψαχουλεύοντας τα «αρχειοθετημένα» στο Αστυνομικό τμήμα της περιοχής, έπεσε στην περίπτωση: Βρήκε ένα φάκελο με την ένδειξη: Υπόθεση «Εξαφανίσεως Ίδας», ελλείψει επαρκών στοιχείων, «αρχειοθετείται».

«Ιδού πεδίον δόξης!» Αναφώνησε περιχαρής. «Πιάσαμε την καλή, φίλε μου», είπε στον εαυτό του. «Εδώ υπάρχει έγκλημα που κάποιοι θέλησαν να το καλύψουν. Θα γυρίσω τον κόσμο ανάποδα και θα βρω το δολοφόνο. Όσο για το ʻελλείψει επαρκών στοιχείωνʻ, θα βρεθούν κι αυτά», είπε με σιγουριά.

Αμέσως ανακίνησε την υπόθεση προς εξιχνίαση του εγκλήματος. Και είμαστε στα δικαστήρια εν αναμονή του αποτελέσματος των ερευνών με τον διάσημο ποινικολόγο να τρίβει τα χέρια του πεπεισμένος πως φέρνουν σιδηροδέσμιο τον δολοφόνο της Ίδας.

Και «ιδού φως εν τη σκοτία». Εμφανίστηκε η Ίδα!

Ίσαμε τη στιγμή που ο διακεκριμένος ποινικολόγος εισήλθε στην αίθουσα του δικαστηρίου βέβαιος για το θρίαμβό του, δεν ακουγόταν κιχ, λες και όλοι είχαν καταπιεί τη γλώσσα τους· περίμεναν αγωνιωδώς πότε τα σαΐνια του δημόσιου κατήγορου θα έφερναν τον ή τη δολοφόνο· τόσο ο εισαγγελέας, όσο και οι ένορκοι και το αδηφάγο, περίεργο ακροατήριο, ήταν βέβαιοι, ότι πρόκειται για στυγερή, ειδεχθή δολοφονία.

Κι εκεί που μήτε ψίθυρος δεν ακουγόταν, κάτι σαν πνοή ανέμου, σαν απόηχος αλαλαγμών, πλησίαζε στην αίθουσα σερνάμενη σαν οχιά η ανατριχίλα, ώσπου μια, υπερκόσμια θαρρείς, φωνή έκανε όλους να στρέψουν το βλέμμα και την προσοχή τους,

έντρομοι από την ψυχολογική πίεση που είχαν υποστεί τόση άβολη ώρα στην αναμονή, προς την είσοδο.

Και Ιδού, «φως εν τη σκοτία» και φωνή στεντόρεια: «Να ΄μαστε κι εμείς!» – του κομίζοντος τον, την θύτη, προκάλεσε «τοιαύτην αναταραχήν εις το πλήθος», όπως σημείωσε, κατόπιν αποκαλύψεως, το αστυνομικό όργανο στον φάκελο με τα έγγραφα των ερευνών του, που σείστηκε το κτίριο και το αναμένον πλήθος αναστατώθηκε, βλέποντας περιχαρή την υποτιθέμενη δολοφόνο και κραυγάζουσαν:

«Εγώ σκότωσα την Ίδα! Εγώ ήμουν η «Κατσαρίδα» που έγινα «Κασκαρίδα», πέρασα στην «Ίδα», ώσπου ξεχάστηκα. Εγώ τη σκότωσα, γιατί δεν ήμουν ποτέ τίποτε από αυτά».

«Απεκδύεσαι την Ίδα;» ρώτησε ο ποινικολόγος τρίβοντας τα μάτια μουρμουρίζοντας: «πού στο διάολο βρέθηκε το κότσαλο και πάει να με στραβώσει, αποτάσσεσαί την!»

«Απεταξάμην την από εξαρχής», απάντησε η δήθεν δολοφόνος, η «μικρή Ελένη, η Κατσαρίδα, το Κατσαριδάκι» που μεγάλωσε κι όποια πέτρα κι αν σηκώσεις… από κάτω θα τη βρεις.

Περιχαρής ο ευφυής ποινικολόγος, μ΄ ένα εύστοχο λογύδριο, αιτιολόγησε παντοιοτρόπως τα πάντα, και ο δικαστής, ανακουφισμένος από το αίσιον τέλος, έκλεισε τελεσίδικα την υπόθεση: «Εξαφάνισις της Ίδας».

19 Αυγούστου 2023

Η φασκιά*

Πριν από κάμποσο καιρό, σ΄ ένα μακρινό χωριό ζούσε ένα αντρόγυνο, και δεν είχε παιδιά. Η γυναίκα στενοχωριόταν πολύ κι ο άντρας της την παρηγορούσε και της έλεγε:

«Γυναίκα, μην κλαις και μη στενοχωριέσαι. Μόνο κάνε την προσευχή σου, κι άμα κάνεις την προσευχή σου, θα έρθει και το παιδί».

Από εκείνη την ώρα η γυναίκα έκανε συνέχεια την προσευχή της, αλλά με το κουτό της το μυαλό έκανε και μια φασκιά, όπως έκαναν οι παλιές μανάδες για να συμπληρώσουν την προίκα των κοριτσιών τους. Τη στόλισε μ΄ ένα σωρό πλουμιά, την κρέμασε πάνω από το κρεβάτι τους και περίμενε να έρθει το παιδί.

Περίμενε εννιά μήνες, περίμενε ένα χρόνο, δυο χρόνια, τρία χρόνια, δέκα, πουθενά το παιδί!

Απελπίστηκε η γυναίκα, απελπίστηκε κι ο άντρας, βράδιαζε, ξημέρωνε όλο αχ και βαχ η γυναίκα κι ο άντρας. Κι η φασκιά εκεί κρεμασμένη στον τοίχο μπας και φέρει ο Θεός το παιδί στ΄ αντρόγυνο να χαρούν κι αυτοί όπως χαίρεται όλος ο κόσμος που τους δίνει ο Θεός παιδιά.

Αλλά τίποτα…

Λέει μια μέρα ο άντρας:

«Ξέρεις, γυναίκα;»

«Τι να ξέρω;» λέει εκείνη.

«Να ετοιμάσουμε και τα ρουχαλάκια του μωρού. Δεν φτάνει μόνο η φασκιά, και να πάρουμε και μια κούνια…»

«Καλά λες, άντρα μου, πώς δεν το σκεφτήκαμε κι αυτό, χωρίς μωρουδιακά και χωρίς κούνια πώς θα μας στείλει ο Θεός το παιδί;»

Αγόρασαν τα μωρουδιακά, αγόρασαν και μια υπέροχη κούνια, έκανε η γυναίκα την προσευχή της γονατιστή μέρα και νύχτα, έκανε κι ο άντρας, αλλά ο Θεός δεν τους έστελνε παιδί.

Ένα βράδυ, μετά την προσευχή τους στο Θεό, ο άντρας, σαν να φωτίστηκε ο νους της, λέει στη γυναίκα:

«Βρε γυναίκα, ξέρεις κάτι;»

«Σαν τι να ξέρω, άντρα μου;» ρωτάει εκείνη.

«Δεν πάμε, λέω, να ρωτήσουμε το σοφό το δάσκαλο; Αυτός ο καλός άνθρωπος εκατό χρονών είναι κάτι παραπάνω θα ξέρει να μας πει, λέω. Τι λες κι εσύ;»

Η γυναίκα πήρε βαθιά ανάσα.

«Ο Θεός σε φώτισε, άντρα μου. Αυτό πώς δεν το σκεφτήκαμε τόσα χρόνια;»

Με το που άνοιξε τα μάτια της η μέρα του Θεού, κίνησαν από το σπίτι με την ελπίδα πως αυτή τη φορά δεν θα πάει χαμένη η ελπίδα. Και μια και δυο έφτασαν στο σπίτι του δασκάλου. Δεν πρόλαβαν να του χτυπήσουν την πόρτα, βγήκε ο δάσκαλος ακουμπώντας στη μαγκούρα.

«Καλημέρα, σοφέ δάσκαλε!» του λένε.

Απόρησε ο άνθρωπος και τους ρώτησε:

«Τι σας έφερε στην πόρτα μου τέτοια ώρα;»

«Για καλό ήρθαμε, σοφέ δάσκαλε, σώσε μας καλέ μας άνθρωπε», είπαν και οι δυο μ΄ ένα στόμα.

«Πώς; Τι πάθατε, καλοί μου άνθρωποι;» ρώτησε ανήσυχος εκείνος.

«Μεγάλη ανάγκη, κυρ δάσκαλε, μας έφερε στην πόρτα σου. Ο Θεός μας φώτισε».

Πήρε τ΄ απάνω του ο δάσκαλος. Όρθωσε με κόπο το κυρτωμένο ανάστημά του.

«Τι θέλει ο Θεός να κάμω για σας;»

«Να μας πεις τι πρέπει να κάνουμε για ν′ αποκτήσουμε ένα παιδάκι όπως όλος ο κόσμος, κυρ, δάσκαλε. Αυτό!»

Έβαλε τη μαγκούρα στη μασχάλη ο δάσκαλος, έστριψε το μουστάκι του και τους είπε το σοφό του λόγο.

«Καλά σας έστειλε σ′ εμένα ο Θεός για να σας στείλω στο σωστό άνθρωπο».

«Σε ποιον;» ρώτησαν με αγωνία.

«Μα, στον παπά. Αυτός είναι ο άνθρωπος του Θεού, μιλάει με το Θεό και ξέρει τι να σας πει. Εγώδεν είμαι αρμόδιος για αυτή τη δουλειά. Πηγαίνετε και…»

Δεν απόσωσε το λόγο του ο δάσκαλος, το αντρόγυνο πήρε δρόμο και πάει ίσια στον παπά του χωριού.

«Το και το…» του λένε με την ελπίδα ζωντανή ακόμα στην καρδιά και στην ψυχή τους.

Ο παπάς, τι να τους πει;Τους παίρνει μέσα στην εκκλησία, τους καθίζει στα γόνατα μπροστά του, στους σκεπάζει με το πετραχήλι του και κάτι ψιθυρίζει μέσα του.

«Μιλάει με το Θεό. Λες να…», λέει σιγά στο αυτί του άντρα της η γυναίκα».

«Λέω πως… », τη σκουντάει χαρούμενος ο άντρας.

Σε λίγο λέει ο παπάς.

«Καλοί μου άνθρωποι, γιατί δεν πάτε στην πόλη να βρείτε τη μαμή; Πήγατε στη μαμή; Εκείνη ξέρει».

«Ο Θεός… αυτό παραγγέλλει ο Θεός, παπά μας;»

«Ναι, αυτό είναι το θέλημα του Θεού! Και μην πείτε τίποτα σε κανέναν. Και θα γίνει αυτό που ζητάτε», είπε με απόλυτη βεβαιότητα ο παπάς και μπήκε σιωπηλός στην εκκλησία.

Το αντρόγυνο πήραν δρόμο χωρίς να γυρίσουν να κοιτάξουν πίσω τους με την ελπίδα να φτερώνει τα κουρασμένα πόδια τους. Κάποια στιγμή λέει η γυναίκα:

«Η μαμή, άντρα μου, ξεχάσαμε το σπουδαιότερο, τη μαμή. Η μαμή ξέρει από αυτά. Μας φώτισε ο Θεός και πήγαμε στον παπά. Τι λες κι εσύ;»

Ο άντρας στάθηκε, έξυσε το κούτελό του, σκέφτηκε κάμποση ώρα και λέει κρυφά στο αφτί της γυναίκας του:

«Καλά λέει ο παπάς, γυναίκα, αφού είναι θέλημα Θεού, η μαμή θα μας δώσει παιδάκι. Έπειτα, τώρα έχουμε όλα τα χρειαζούμενα, μόνο το παιδί μας λείπει.».

«Αυτό λέω κι εγώ», πρόσθεσε η γυναίκα με ανακούφιση.

Και η ελπίδα φώτισε το λυπημένο βλέμμα της.

Δρόμο παίρνουν, δρόμο αφήνουν, αυτοκίνητα δεν ήταν τότε, μόνο αργοκίνητα κάρα που τα έσερναν κουρασμένα βόδια, φτάνουν το σούρουπο στην πόλη. Πάνε στη μαμή, της λένε από την αρχή το πρόβλημά τους με κάθε λεπτομέρεια

«Είσαι η τελευταία κι η μόνη μας ελπίδα, κυρά μαμή, εσύ μόνο μπορείς να μας βοηθήσεις ν′ αποκτήσουμε κι εμείς παιδάκι».

«Ποιος σας έστειλε σ′ εμένα; Ο παπάς σας;» ρώτησε η μαμή.

Το αντρόγυνο έγνεψαν «ναι», αφού ήταν μυστικό.

«Έχετε τα χρειαζούμενα για το μωρό;» ρώτησε η μαμή κι έριξε το βλέμμα της έξω από το παράθυρο κατά την ανατολή του ήλιου.

«Όλα τα έχομε!» απάντησε πρόθυμα η γυναίκα και σκούντησε με τον αγκώνα τον άντρα της.

Η μαμή το βρήκε πολύ λογικό να τους λείπει το παιδί αφού είχαν τ′ απαραίτητα. Όσο για παιδί…

«Ψυχικό θα κάνουν αν... Θέλουν τόσο πολύ αυτό το παιδί. Θα φροντίσω να τους λύσω εγώ το πρόβλημα που τους απασχολεί», είπε με το νου της και χαμογέλασε ικανοποιημένη που βρήκε αμέσως τη λύση.

«Όλα θα γίνουν στην ώρα τους. Έχω τον τρόπο μου να σας βοηθήσω», είπε σχεδόν συνωμοτικά, κάνοντας ένα νεύμα με νόημα στη γυναίκα να πλησιάσει.

Εκείνη κούνησε με νόημα το κεφάλι, έκανε όμως πως δεν κατάλαβε κι απόρησε τάχα που η μαμή βρήκε τόσο απλό το πρόβλημά τους.

«Αφού έχομε τα χρειαζούμενα για το παιδί και δεν έχομε παιδί θα έρθει και το παιδί στην ώρα του. Η μαμή κάποιο μυστικό θα ξέρει», είπε με τη σειρά της κρυφά στο αφτί του άντρα της.

Η μαμή χωρίς άλλες εξηγήσεις τους ξεπροβόδισε.

«Πηγαίνετε στο καλό και στην ευχή του Θεού, καλοί μου άνθρωποι, πηγαίνετε στο σπίτι σας. Εσείς να είστε έτοιμοι να το υποδεχτείτε και να έχετε έτοιμη την κούνια. Το παιδί θα έρθει, τώρα που πλησιάζουν Χριστούγεννα, θα γίνει το θαύμα. Μόνο να μην πείτε σε κανέναν τίποτα. Τσιμουδιά! Να μην το μάθει κανένας, για να γίνει το θαύμα».

«Όσο γι΄ αυτό… Ούτε ο Θεός δεν θα το μάθει», ψέλλισε μασώντας τη φράση ο άντρας.

Έφυγαν καταχαρούμενοι και πήγαν στο σπίτι τους. Και περίμεναν κάθε βράδυ με μεγάλη αγωνία τα Χριστούγεννα που θα ερχόταν το παιδί.

Οι μέρες περνούσαν πολύ αργά. Ο ανυπομονούσε. Η γυναίκα του τον καθησύχαζε με λόγια παρηγορητικά:

«Κάνε υπομονή, άντρα μου, τόσα χρόνια περιμέναμε. Η μαμή ήταν σίγουρη πως θα γίνει το θαύμα. Τα Χριστούγεννα θα μας φέρουν το παιδί που περιμένουμε. Μου το λέει η καρδιά μου, θα γίνει το θαύμα… Θα έρθει το παιδί! Τα Χριστούγεννα θα έρθει το παιδί!»

Πέρασαν μερικές μέρες αγωνίας και αναμονής. Το αντρόγυνο έζησαν μια ακόμα μέρα μοναχοί, ήρθε η νύχτα μακριά και βροχερή. Μια βροχούλα σιγαληνή ένωνε σαν με λεπτές κλωστές πίστης και προσδοκίας τον ουρανό με τη γη, που έμοιαζε σκάλα για να ανεβοκατεβαίνουν οι άγγελοι. Ήταν η πιο μεγάλη ελπιδοφόρα νύχτα για τον κόσμο.

Η γυναίκα ξαγρυπνούσε όλη τη νύχτα σκαλίζοντας τη φωτιά, τα μεσάνυχτα, πήγε και κάθισε πλάι στην κούνια. Κουνώντας την και νανουρίζοντας το αναμενόμενο μωρό, την πήρε ο ύπνος. Ο άντρας πήρε μια κουβέρτα, τη σκέπασε κι αυτός πήγε κι έπεσε στο κρεβάτι. Κι εκεί τον πήρε ο ύπνος, ένας ύπνος τρυφερός και γλυκός, και μακρύς όσο χρειαζόταν για να γίνει το θαύμα

Χαράματα ξύπνησε κι έτρεξε στην κούνια. Και τι να ιδούν τα μάτια του… Μέσα στην κούνια πλάγιαζε ένα κατάξανθο αγγελούδι, ένα μωράκι τυλιγμένο σε κάτασπρες πάνες, χωρίς τη φασκιά και τα σπάργανα που είχαν έτοιμα από τόσον καιρό.

Ο άνθρωπος έμεινε σαν απολιθωμένος. Αυτό ήταν όνειρο ή θαύμα;

«Σίγουρα θα είναι θαύμα», σκέφτηκε. Δεν τολμούσε να πλησιάσει την κούνια από φόβο μην και τελειώσει το όνειρο και χάσει το θαύμα και το μωρό.

«Καλύτερα να ζεις ένα όνειρο γλυκό, ας είναι κι απατηλό, παρά να μια ολόκληρη ζωή άχαρη χωρίς παιδί», συλλογιζόταν.

Έκλεισε τα μάτια για να κρατήσει το όραμα. Και πλησίασε δειλά τη γυναίκα του που καθόταν σιωπηλή πλάι στην κούνια.

«Βρε γυναίκα, βλέπεις;» τη σκούντησε απαλά.

«Βλέπω, άντρα μου, εσύ δεν βλέπεις;» του χαμογέλασε όμορφη όσο ποτέ εκείνη.

«Είναι όνειρο, θαύμα ή πραγματικότητα; Είναι αληθινό μωρό; Πώς έγινε αυτό;»

Η γυναίκα σήκωσε ράθυμα τους ώμους.

«Ό,τι βλέπεις βλέπω, ό,τι ξέρεις ξέρω. Πίστευε και μη ερεύνα. Αυτό δεν λέει κι ο παπάς; Τι σημασία έχει πώς έγινε το θαύμα; Δεν μας αρκεί που αποκτήσαμε παιδί, το παιδί των ονείρων μας;»

Ο άντρας έσκυψε συγκινημένος το κεφάλι.

«Ένα παιδί είναι θαύμα, είναι η χαρά του κόσμου, τι σημασία έχει πώς ήρθε στο σπιτικό μας. Καλά το είπε η μαμή. Αυτή ξέρει τι λέει και τι κάνει. Φαίνεται πως είναι εύκολο να βρεις παιδί, άλλα είναι τα δύσκολα», της ψιθύρισε στο αφτί ο άντρας της. «Πώς θα το πάρει ο κόσμος…»

«Το δύσκολο ήταν ν' αποκτήσουμε παιδάκι, άντρα μου, τι μας νοιάζει τι θα πει ο κόσμος;» γέλασε η γυναίκα.

«Καλά κάναμε και πήγαμε να πούμε το πρόβλημά μας στον παπά που μας έστειλε στη μαμή, καλή μου», συμπλήρωσε εκείνος κι έκανε το σταυρό του. «Δόξα Σοι ο Θεός!» αναστέναξε με ανακούφιση.

Η γυναίκα του είχε έτοιμη μια λογική απάντηση.

«Η κούνια τους έλειπε τόσα χρόνια και δεν αποκτούσαν παιδί;» ρωτούσαν οι φαρμακόγλωσσες κάθε φορά που συναντούσαν τη μαμή.

«Το δύσκολο είναι να έχεις έτοιμα τα χρειαζούμενα. Πάντα γίνονται θαύματα. Κι όταν θέλεις με την καρδιά σου ν' αποκτήσεις παιδί, θα γίνει το θαύμα…» απαντούσε και σε όποιον περίεργο δεν εννοούσε να πιστέψει στο θαύμα.

Ωστόσο, κανένας δεν μπορούσε ή δεν ήθελε να καταλάβει ποτέ τι νόημα είχαν τα λόγια της μαμής.

---

*Η φασκιά ήταν μια φαρδιά λωρίδα από άσπρο πανί πλάτους ίσα με 20 πόντους και αρκετά μακριά, που χρησίμευε για να τυλίγουν σφιχτά το μωρό μέσα στα σπάργανα από το λαιμό και κάτω, για να κάνει ίσιο κορμί.

Η διαθήκη

Η ΔΙΑΘΗΚΗ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΣ ΕΡΜΙΟΝΗΣ

Όταν έφτασε από την Αμερική στο χωριό η θλιβερή, τι άλλο από θλιβερή μπορούσε να είναι,είδηση του θανάτου της θείας Ερμιόνης, της πάμπλουτης χήρας του μεγαλοεπιχειρηματία θείου Στάθη, όλα τα σόγια έκαναν όνειρα. Αλλά κανείς δεν ήξερε τίποτα περισσότερο για τον βίο και την πολιτεία του ζεύγους Αναλή, πέραν του ότι η περιουσία τους ήταν αμύθητη και δεν είχαν αποκτήσει παιδιά. Όλοι περίμεναν να πάρουν έστω ένα ψίχουλο, ακόμα και οι εξ αγχιστείας συγγενείς. Έτσι, άρχισαν τα Τρισάγια και τα μνημόσυνα. Τι λόγοι εκφωνήθηκαν, τι δάκρυα χύθηκαν, πόσα πακέτα χαρτομάντιλα μούσκεψαν, δεν περιγράφεται.

Όμως, στην υπόθεση αυτή υπήρχε κι άλλο ένα «αλλά», πιο ισχυρό. Η διαθήκη που ήταν στα χέρια της συμβολαιογράφου Κάτιας Μερίκου, με ρητή εντολή, έπρεπε να ανοιχτεί αφού περάσουν τα νόμιμα όρια. Όπερ και εγένετο. Μαζεύτηκαν στο Συμβολαιογραφείο κι από τα δύο σόγια με πακέτα χαρτομάντιλα στις τσάντες και δάκρυα χύνοντας, οι πιο κοντινοί επίδοξοι κληρονόμοι που κλήθηκαν, αλλά και όσοι ήλπιζαν στη γενναιοδωρία του ζεύγους που ήταν γνωστή από τις δωρεές που είχαν κάνει στο παρελθόν. Είχαν γεμίσει τα γραφείο και οι βοηθητικοί χώροι και οι διάδρομοι από τα συγγενολόγια.

Μετά πολύωρη αναμονή, άνοιξε η μεγάλη πόρτα του γραφείου της συμβουλαιογράφου. Μόλις η Συμβολαιογράφος, είδε το πλήθος των παρευρισκομένων αδημονούντων, υπομειδιώσα όπως ένας καπάτσος πολιτικός που δεν θέλει να χάσει ούτε έναν ψηφοφόρο, απευθυνόμενη σε όλους είπε:

«Κυρίες, κύριοι, ως εντεταλμένη εκ του νόμου να εκτελέσω την Διαθήκην της αειμνήστου

προσφιλεστάτης συγγενούς σας Ερμιόνης, χήρας του αειμνήστου, προσφιλεστάτου επίσης, συγγενούς σας, εξ όσων προκύπτουν από τα έγγραφα με τα στοιχεία που έχω εξουσιοδοτηθεί να αναγνώσω, βρίσκομαι στην….»

Έκανε μια μικρή παύση απολαμβάνοντας σαδιστικά την αδημονία του κοινού, με ύφος πιο επίσημα αινιγματικό από πριν, και συνέχισε τη ρητορική ανάγνωση της διαθήκης, επαναλαμβάνοντας:

«Βρίσκομαι στην πλέον δυσάρεστη θέση... είμαι υποχρεωμένη να αναγνώσω τη Διαθήκη, βρίσκομαι, επαναλαμβάνω, στη δυσάρεστη θέση, δεν είναι στις προθέσεις μου, επιθυμίες των εντολέων, των εντολέων μου, της εντολέως μου, χήρας του αειμνήστου Ευσταθίου Αναλή, για την ακρίβεια, εκτελώ, βρίσκομαι στη… δυσάρεστη θέση να σας ανακοινώσω…», κάποιος από το κοινό φώναξε «ανακοίνωσε, μας έσκασες, επιτέλους, στα τα εξής, είσαι», της είπε. Η συμβολαιογράφος απτόητη, υπομειδιώσα – τώρα θα δεις, μουρμούρισε –, συνέχισε! «Η ρευστή περιουσία του ζεύγους Ευσταθίου και Ερμιόνης Αναλή ευρέθη έχουσα ΜΗΔΕΝ ΥΠΟΛΟΙΠΟΝ. Η δε ακίνητη αναφέρει ένα ακίνητο νεοκλασικό στην Πλάκα, το οποίο κληρονομεί η κυρία Παρθενόπη Λάμψα, κυρία Λάμψα… κυρία Λάμψα…», ούτε φωνή μήτε ακρόαση, απούσα η κυρία Λάμψα, η μόνη που είχε κληθεί ονομαστικά.

Το πλήθος, προφανώς ικανοποιημένο που κανείς τους δεν πήρε τίποτα, η Παρθενόπη Λάμψα ήταν άγνωστη σε όλους, διαλύθηκαν, άλλοι βρίζοντας, άλλοι κλαίγοντας για τα δάκρυα που έχυσαν και τα μαντιλάκια που μούσκεψαν τσάμπα. Πάντως, όλοι με τα ίδια αντικρουόμενα συναισθήματα. Και κανείς δεν πρόσεξε μια νεαρή κυρία που περίμενε υπομονετικά σε μια αθέατη γωνία. Μήτε κανείς από τους ανθρώπους της συμβολαιογράφου την είχε αντιληφθεί.

Μόλις η συμβολαιογράφος ετοιμαζόταν να κλείσει τον φάκελο και να βάλει την υπόθεση στο Αρχείο για τα περαιτέρω, η μέχρι πρότινος αόρατη, μικροσκοπική νεαρή κυρία πλησίασε δειλά και χτύπησε τη μισάνοιχτη πόρτα του γραφείου. Η βοηθός έσπευσε να την εξυπηρετήσει.

«Σε τι μπορούμε να σας φανούμε χρήσιμοι, το γραφείο εννοώ, δηλαδή η συμβολαιογράφος μας», τα είπε όλα μαζί, βαριεστημένα η βοηθός.

«Είμαι η Παρθενόπη Λάμψα», είπε κι έδειξε την ταυτότητά της.

«Να περάσει!» φώναξε η συμβολαιογράφος, « πού ήσουνα, κυρία Λάμψα, και σε ψάχναμε;»

της είπε σε τόνο ικετευτικό, κυρίως για να ξεφορτωθεί μια υπόθεση κληρονομίας με πολλά κενά.

Αποφασισμένη να μην αποδεχτεί την κληρονομιά η κυρία Παρθενόπη Λάμψα, της απάντησε:

«Δεν την αποδέχομαι! Δεν με ενδιαφέρει».

«Δεν γίνεται αυτό. Δεν μπορείτε να μην την αποδεχτείτε. Αλλά, κυρία Παρθενόπη μου, αυτό είναι το μεγαλύτερο λαχείο και δεν το αποδέχεστε; Έπειτα, μπορείτε μετά να το εκμεταλλευτείτε όπως θέλετε. Όμως, από ό,τι μπορώ να εκτιμήσω από τα στοιχεία που έχω στη διάθεσή μου, το περιεχόμενο του σπιτιού έχει ανυπολόγιστη αξία».

«Και ανυπολόγιστους μπελάδες», γέλασε ειρωνικά η κυρία Λάμψα.

Και παρέλαβε τον φάκελο αφού πρώτα ήλεγξε με κάθε λεπτομέρεια.

«Υπάρχουν μερικά σημεία αδιευκρίνιστα, όπως ‘διατηρητέο΄ και μια ‘κασέλα΄ κειμήλιο να μείνει ανέγγιχτη… Τέλος πάντως, αφού μου έλαχε το λαχείο, θα το εξαργυρώσω», είπε, σίγουρη πως θα έχει μπελάδες.

«Σας εξήγησα, μπορείτε να διαχειριστείτε το ακίνητο όπως θέλετε, δικό σας είναι», τη βεβαίωσε η συμβολαιογράφος και της παρέδωσε και τα κλειδιά του ακινήτου.

Η Παρθενόπη πήρε τα κλειδιά του ακινήτου με ανάμικτα συναισθήματα κι αποχώρησε. Το μυαλό της τριβέλιζε το «κειμήλιο», εκείνη η «κασέλα».

Αλλά κανείς δεν πήρε είδηση τι έγινε στη συνέχεια….

Η ΚΑΣΕΛΑ

Πέρασε ένα εύλογο χρονικό διάστημα ώσπου να συνέλθει από την ταραχή και την αναστάτωση που της προκάλεσαν τα σχετικά με τη διαθήκη κωμικοτραγικά όσο κι αναμενόμενα και ν΄ ανασυνταχθεί η κυρία Παρθενόπη. Από ένστικτο, προφανώς, ίσως και από προτροπή κάποιου προσώπου το οποίο υπήρχε στη ζωή της πράλληλα και επηρέαζε τις αποφάσεις και τις κινήσεις της, άφησε να ηρεμήσει η ίδια και νακαταλαγιάσει ο θόρυβος που είχε δημιουργηθεί, για να μπορέσει να μελετήσει πολύπροσεχτικά το περιεχόμενο του φακέλου που της έδωσε η συμβολαιογράφος, να συγκρίνει όλα τα στοιχεία του κληροδοτήματος με εκείνα της ανεπίσημης Διαθήκης του φακέλου που της είχε δώσει εμπιστευτικά και με άκρα μυστικότητα, ο κύριος Ευστάθιος Αναλής την τελευταία φορά, λίγο πριν αναχωρήσει για την Αμερική.

«Αυτόν το φάκελο θα το ανοίξεις, όταν έρθει η κατάλληλη στιγμή. Θα τον κρύψεις και δεν θα τον ξέρει άλλος κανείς εκτός από σένα κι εμένα. Και μην ξεχάσεις το ‘τάμα΄ ούτε να παραμελήσειςτη φροντίδα του εαυτού σου. Ακόμα κι αν εμείς οι δυο να μην ξανασυναντηθούμε ποτέ, αυτό να μην σε απασχολεί. Τα έχω τακτοποιήσει όλα. Δεν υπάρχουν εκκρεμότητες. Το΄Μυστικό΄ μας να σκέφτεσαι. Και να συνεχίσεις κανονικά τη ζωή σου ίσαμε την κατάλληλη στιγμή», της είπε, συνοδεύοντας τα λόγια τουμε ένα μορφασμό που μόνο εκείνη μπορούσε να καταλάβει το νόημά του.

Άνοιξε διάπλατα πελώριες φτερούγες τα χέρια του και την αγκάλιασε με όση τρυφερότητα είχε κρυμμένη μέσα του για τη γυναίκα εκείνη που του χάρισε το ωραιότερο δώρο της ζωής του, χωρίς να προβάλει ποτέ αξιώσεις.

Η κυρία Παρθενόπη έγνεψε καταφατικά με μια κίνηση του κεφαλιού της κι άφησε τα δάκρυά της να τρέξουν κόμποι κόμποι από τα μάτια της, πρώτη φορά, ίσως και τελευταία μπροστά του.

Έμειναν έτσι αγκαλιασμένοι μερικά μόνο δευτερόλεπτα, όσο χρειαζόταν να γίνει μετάγγιση του συναισθήματος ενοχής και αλληλοκατανόησης. «Θα τον ξεχάσεις, το φάκελο εννοώ, ώσπου να έρθει η κατάλληλη στιγμή», συμπλήρωσε, λύνοντας τα χέρια του από το λεπτό κορμί της κυρίας Παρθενόπης. Και στρέφοντας προς την έξοδο, σκούπισε τα μάτια του με την ανάστροφη των χεριών *του, με αργές κινήσεις πήρε τη βαλίτσα του και βγήκε, χωρίς να γυρίσει να κοιτάξει πίσω του.*

Κάτι τον εμπόδιζε. Η γυναίκα, ωστόσο, μη μπορώντας να ερμηνεύσει την ξαφνική αλλαγή στη συμπεριφορά του, απόμεινε αποσβολωμένη να κοιτάζει το κενό που άφησε πίσω του. Και μέσα της.

«Βαρύ φορτίο ο έρως...»μουρμούρισε κλείνοντας πίσω της την πόρτα του σπιτιού που έμελλε στο εξής να είναι χώρος ιερός, το κρησφύγετο της, και απαραβίαστος. Κι έτρεξε να μπει μαζί του στο ταξί που θα τον μετέφερε στο μυστικό προορισμό και στο αεροδρόμιο.

«Δεν θα μπορούσε επ΄ ουδενί να γίνει διαφορετικά», είπε μόνο. Έκλεισε τα μάτια κι ακούμπησε το κεφάλι της στον ώμο του κυρίου Αναλή ως τη στιγμή που άνοιξε σαν από θαύμα η πόρτα του μοναστηριού. Στα μάτια της κυρίας Παρθενόπης άνοιξαν θαρρείς οι ουρανοί και είδε ένα πουλί ξεπεταρούδι που πέταξε και κρύφτηκε στην αγκαλιά του κυρίου Αναλή.

«Είναι το πολύτιμο δώρο που μου χάρισες», της είπε με νόημα. «Έτσι έπρεπε να γίνει, όρος απαράβατος, όσο ζούσε η αείμνηστη. Τώρα θα το πάρω μαζί μου. Κράτα την εικόνα στο μυαλό σου ίσαμε την ώρα, την κατάλληλη στιγμή. Δεν μπορεί να γίνει διαφορετικά. Έδωσα όρκο ενώπιον δικαστών. Πες πως είδες όνειρο και ξέχνα το. Να προσέχεις την κασέλα…», είπε, πλήρωσε τον ταξιτζή και για την επιστροφή της στο σπίτι και βγήκε από το ταξί αγκαλιά με το «πολύτιμο δώρο», ένα αγόρι, το παιδί τους, που για την κυρία Παρθενόπη δεν ήταν παρά ένα γλυκόπικρο όνειρο που είχε ξεχάσει και το ξανάβλεπε να φεύγει σαν κυνηγημένο από τα μάτια της. Σαν ξένο.

Όμως, δεν είχε άλλη επιλογή. Έπρεπε να εκτελεί τις εντολές του κυρίου Αναλή. Όλα είχαν γίνει μυστικά όπως ήθελε εκείνη που υιοθέτησε το αγέννητο παιδί της Παρθενόπης. Η τεράστια περιουσία ήταν στο όνομά της. Εκείνη είχε την οικονομική δύναμη στα χέρια της. Πλήρωνε κι έφερνε τον κόσμο στα μέτρα της. Με αγαθοεργίες και δωρεές εξαγόραζε τα πάντα. Ακόμα και νεκρή, εξακολουθούσε να ελέγχει τις κινήσεις του συζύγου ως ένα χρονικό όριο που είχε θέσει. Αυτό εννοούσε ο κύριος Αναλής όταν έλεγε την ίδια φράση: «η κατάλληλη στιγμή», που δεν την καταλάβαινε ή προσποιούνταν πως δεν καταλάβαινε η κυρία Παρθενόπη, γιατί δεν μπορούσε να κάνει διαφορετικά. Για να αντέξει.

Και δεν ήταν για την περιουσία. Σκασίλα της. Ήταν για τον καρπό του έρωτά τους όλες οι θυσίες που έκανε. Μερικά πράγματα δεν εξηγούνται με τη λογική. Είναι τόσο πολύ περίεργα και και μπερδεμένα.

Η κυρία Παρθενόπη έκανε τότε όπως τη συμβούλεψε ο κύριος Ευστάθιος. Άφησε τον φάκελο στην ησυχία του, κρυμμένο στο πιο ασφαλές μέρος του νεοκλασικού, όπου συνέχισε να μένει μόνιμα και μετά την αναχώρηση του κυρίου Αναλή. Τον ξετρύπωσε «την κατάλληλη στιγμή», όταν εκ των πραγμάτων βεβαιώθηκε πως ήταν η «κατάλληλη στιγμή» και τον άνοιξε με περισσή ευλάβεια.

Μέσα στο φάκελο αυτό υπήρχε κι ένας άλλος φάκελος μικρός και σφραγισμένος. Αυτόν δεν τον άνοιξε, τον έκρυψε στον κόρφο της κι έκανε τον έλεγχο των στοιχείων συγκριτικά κι αφού τα βρήκε όλα ίδια, το ένα ήταν πιστό αντίγραφο του άλλου με υπογραφές

συμβολαιογράφου, νόμιμα και τυπικά, θεώρησε αναγκαίο να αναλάβει ένας έμπιστός της δικηγόρος, να ελέγξει τα στοιχεία της επίσημης Διαθήκης, σχετικά με τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις, ένα παρά πάνω που δεν περίμενε ποτέ να βρεθεί δικαιούχος ουρανοκατέβατης περιουσίας, σύμφωνα με τη διαθήκη

Εκτός αυτού, υπήρχε και κάτι άλλο, το οποίο, αν και στο σπίτι αυτό ήταν μονίμως, σχεδόν, εγκατεστημένη και ζούσε μαζί με το ζεύγος Αναλή όσον καιρό έμεναν στην Ελλάδα ως οικονόμος, τυπικά, ουσιαστικά ωστόσο, αποτελούσε μέλος της οικογένειας. Ακόμα κι εκείνο το καλοκαίρι που ήρθε εκτάκτως μόνος του στην Ελλάδα για λίγες μέρες, μισό μήνα έμεινε ο κύριος Ευστάθιος, για να τακτοποιήσει κάποιες εκκρεμότητες που αφορούσαν τα κληρονομικά του νεοκλασικού σε σχέση με μια υιοθεσία που αφορούσε αποκλειστικά εκείνον και την οικονόμο, την κυρία Παρθενόπη. Η οποία εκτελούσε χρέη οικιακής βοηθού, «οικονόμου» στην πραγματικότητα, και στην παρούσα περίπτωση. Το πώς και το γιατί, όπως και άλλα ερωτηματικά, προς το παρόν παραμένουν απόρρητα.Η εντύπωση και τα σχόλια που προκάλεσε τότε η απουσία της συζύγου του Ερμιόνης Αναλή, το γένος Φιλιππάκη, ως συνήθως, πολύ γρήγορα ξεχάστηκαν. Όπως και να έχει το πράγμα, γεγονός είναι πως η κυρία Παρθενόπη είχε στενό δεσμό με την οικογένεια Ευσταθίου και Ερμιόνης Αναλή.

Το σπίτι αυτό, όπως μας είναι ήδη γνωστό, μαζί με όσα αντικείμενα υπήρχαν εκεί, η κυρία Παρθενόπη το είχε κληρονομήσει από τον Ελληνο-Αμερικάνο Στάθη(Ευστάθιο) Αναλή, με τον οποίο, τυπικά, το μόνο που τη συνέδεε ήταν ότι εργαζόταν ως οικιακή βοηθός και οικονόμος όταν έρχονταν διακοπές στην Ελλάδα τα καλοκαίρια, όσο ζούσε η γυναίκα του, παιδιά δεν είχαν αποκτήσει. Ήταν ένα σπίτι από εκείνα που χτίστηκαν την εποχή της σκιώδους βασιλείας του Όθωνα, τότε που η Αντιβασιλεία φρόντισε να στολίσει την Πρωτεύουσα με περικαλλή οικοδομήματα, αντί να χτίζει σχολεία και να επενδύει στην Παιδεία, την Εκπαίδευση και τη μόρφωση του λαού των Ελλήνων· ήτανένα νεοκλασικό παλατάκι πανέμορφο εξωτερικά και γεμάτο πανάκριβες αντίκες, πίνακες διάσημων ζωγράφων, έπιπλα με στιλ και μια πανάκριβη κασέλα, η οποία, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις των ειδικών, άξιζε, λίαν επιεικώς, όσο όλα τα άλλα έπιπλα μαζί. Διότι το περιεχόμενό της εθεωρείτο ανεκτίμητο!

Την κασέλα την έφερε μαζί του το πρώτο και τελευταίο καλοκαίρι που ήρθε στην Ελλάδα μόνος.

«Αυτή η κασέλα, Παρθενόπη μου», της είπε αποχαιρετώντας την συγκινημένος στο αεροδρόμιο, την ώρα πουεπέστρεφε στην Αμερική, «αξίζει όσο ένα βασίλειο. Να την προσέχεις σαν τα μάτια σου.»

Ότι υπήρχε κάτι ασυνήθιστο μέσα στην κλειδωμένη κασέλα – αντίκα διακοσίων ετών, μπορεί και παραπάνω – δεν χωρούσε αμφιβολία. Έφτανε να καθίσεις πάνω της για να αισθανθείς ένα ρίγος, τη μαγνητική ενέργεια που ασκούσε.

Η κυρία Παρθενόπη το ήξερε πολύ καλά, όπως το είχε ακούσει από το στόμα του κυρίου Αναλή, άσχετα, αν έκανε πως δεν ήθελε να αποδεχθεί την εξ ουρανού κληρονομιά και το κράτησε μυστικό ίσαμε τη στιγμή που άνοιξε σαν από θαύμα η πόρτα του μοναστηριού.

Ο ΕΠΙΘΕΩΡΗΤΗΣ ΧΑΡΟΣ

Αναμφισβήτητα, το περιεχόμενο της κασέλας ήταν ένα αίνιγμα. Αυτή η πανέμορφη αντίκα έκρυβε ένα μυστικό, μυστήριο αξεδιάλυτο, ένα γρίφο που «έπρεπε» να λυθεί, αποτελούσε «γόρδιο δεσμό» για τα περιθώρια κίνησης και δράσης, τις δυνατότητες και τις αντοχές της κυρίας Παρθενόπης με την τροπή που πήραν άξαφνα τα πράγματα, αμέσως την άλλη μέρα μετά την αναχώρηση του κυρίου Αναλή για την Αμερική.

Την επομένη το πρωί με το που άνοιξε την πόρτα του σπιτιού της, δικό της και τυπικά ήταν πλέον, αυτό που αντίκρισε ήταν εξωφρενικό: Μια τεράστια ταμπέλα με την επιγραφή:

ΔΙΑΤΗΡΗΤΕΟΝ

και εντελώς ξαφνικά, παρουσιάστηκαν από το πουθενά, σαν να τους έφερε κάποιος «από μηχανής θεός», δύο κύριοι παρφουμαρισμένοι, διοπτροφόροι, «κουστουμαρισμένοι» στην τρίχα, σαν να βγήκαν από πίνακα του Τάκη Σιδέρη, και μια κυρία λεπτοκαμωμένη, ευπαρουσίαστη, μετρίου αναστήματος κι απροσδιόριστης ηλικίας με μαύρα μεγάλα γυαλιά που κάλυπταν τις δέσμες από θυσανωτές ρυτίδες στις άκρες των ματιών, μαύρο κουστούμι και ψηλοτάκουνες μαύρες, επίσης, γόβες. Τα μόνα που δεν ήταν πάνω της μαύρα ήταν τα ολόξανθα, ίσια μαλλιά και τα κατακόκκινα νύχια των λεπτοκαμωμένων χεριών της, ίδια κι απαράλλαχτη με την αείμνηστη κυρία Ερμιόνη Αναλή. Κρατούσαν και οι τρεις χοντρούς φακέλους υπό μάλης και αυτοσυστήθηκαν:

«Αρχαιολογική Υπηρεσία του Υπουργείου Πολιτισμού», είπε ο ένας από τους δυο κυρίους, «ήρθαμε να σας πληροφορήσουμε ότι σας αναζητούν οι αρμόδιες αρχές ως μοναδική κληρονόμο και δικαιούχο ενός ακινήτου και πτώματος...», συμπλήρωσε ο έτερος μαυροφορεμένος κύριος, «Επιθεωρητής Χάρος», και έδειξε την ταυτότητά του.

«Ακινήτου; Ποιου ακινήτου, κύριοι; Αυτού εδώ; Και πτώματος; Δεν υπάρχει πτώμα στο σπίτι μου», αντέδρασε έντονα. Κι αμέσως, «α, προφανώς κάποιος σας πληροφόρησε για την κασέλα», συμπλήρωσε υπομειδιώντας ειρωνικά.

«Όχι, βέβαια! Πρόκειται για άλλο», της απάντησε με δυο τετραγωνισμένες φράσεις ο βλοσυρός επιθεωρητής Χάρος.

«Θα αστειεύεστε, κύριοι. Βρίσκω πολύ κακόγουστο το αστείο σας. Πείτε μου τι θέλετε από μένα», ξαναρώτησε φανερά ταραγμένη.

«Κυρία», ανάλαβε να της εξηγήσει η κυρία που συνόδευαν οι δυο κύριοι, «Πρόκειται για ένα ακίνητο που…».

Επρόκειτο για άλλο ακίνητο που, η ηλικία και η αρχαιολογική του αξία δεν μπορούσε, επί του παρόντος να προσδιοριστεί επακριβώς. Η πολιτεία και οι αρμόδιοι φορείς ήταν υποχρεωμένοι εκ της ισχύουσας νομοθεσίας και του Οικογενειακού Δικαίου να της την μεταβιβάσουν, ανεξάρτητα αν υπαγόταν, ως αρχαιολογικό αντικείμενο, στη δικαιοδοσία του ΥΠΠΟ και ανήκε στην αρμοδιότητα της αρχαιολογικής υπηρεσίας ως «διατηρητέο μνημείο». Έπρεπε, προς το παρόν τουλάχιστο, να την αποδεχτεί μιας και το μοναδικό όνομα κληρονόμου που υπήρχε στα κατάστιχα του ενταφιασμένου «εν αποσυνθέσει πτώματος» στο υπόγειο, βιαστικά, όπως δείχνει η προχειρότητα της ταφής.

Η κυρία Παρθενόπη, και δικαίως, εξανέστη.

«Τι μου λέτε τώρα, κύριοι; Δεν καταλαβαίνω τίποτα», έκανε κάτωχρη. «Εγώ έχω να ερευνήσω και να μεριμνήσω για το περιεχόμενο των υπόγειων χώρων του κληροδοτήματος που μόλις ήρθε στην κατοχή μου και τώρα θα βάλω κι άλλον μπελά στο κεφάλι μου; Κι άλλο πτώμα;» της ξέφυγε από τη σύγχυση. «Τι είναι πάλι τούτο!» ψέλλισε μουδιασμένα.

Οι υπάλληλοι δεν μπορούσαν να καταλάβουν τι εννοούσε μιλώντας για υπόγειους χώρους και για έρευνες. Αλληλοκοιτάχτηκαν με νόημα, κάτι ψιθύρισαν μεταξύ τους,μάλλον τη θεώρησαν σαλεμένη, πράγμα που καθιστούσε πιο εύκολη τη δουλειά της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας για τα περαιτέρω.

«Δεν πρόκειται να σας βάλουμε σε μπελάδες. Μην ανησυχείτε. Θα διαπιστώσετε και μόνη σας πως το ακίνητο, για το οποίο σας μιλάμε, ανήκει σε σας», συνέχισε η κυρία, η οποία έμοιαζε να είναι προϊσταμένη τους.

Τη διαβεβαίωσε, πως η εμπεριστατωμένη έρευνα απέδειξε πως το ονοματεπώνυμο και τα λοιπά προσωπικά δεδομένα της ταυτίστηκαν με τα στοιχεία εκείνα που βρέθηκαν με το πτώμα στο υπόγειο του ακινήτου. Και ήταν υποχρεωμένη να αποδεχτεί την κληρονομιά και ότι έχει κάθε νόμιμο δικαίωμα να αποφασίσει η ίδια πώς θα διαχειριστεί το ακίνητο που περιήλθε δικαιωματικά στην κατοχή της. Για πτώμα και εξιχνίαση εγκλήματος, δεν της είπαν τίποτα.

«Καλώς. Εντάξει, κύριοι, Επόμενο ήταν. Μου έλαχε κι αυτός ο κλήρος να εξιχνιάσω και άλλα εγκλήματα», έκανε τάχα αφηρημένα η κυρία Παρθενόπη.

Κατάλαβε πως δεν θα σταματούσαν ποτέ οι δοσοληψίες της με την το παρελθόν άλλων. Μάλλον, μόλις είχαν σκάσει μύτη αυξημένες οι υποχρεώσεις και οι χρεώσεις του πεπρωμένου. Χαμογέλασε συγκαταβατικά στους επισκέπτες, και με τρόπο έκανε να φανεί στον απέναντι τοίχο η παράσταση της θεάς με τα φίδια όπου διαγραφόταν αμυδρά κι ένα αποκεφαλισμένο πτώμα κάτω από τα πόδια της.

«Εντάξει. ό,τι πείτε, κυρία, κύριοι. Είμαι στη διάθεση του Υπουργείου Πολιτισμού και τηςΑρχαιολογικής Υπηρεσίας, κύριε Επιθεωρητά Χάρε. Είμαι πάντα, ή σχεδόν πάντα, εδώ με τους θησαυρούς, με συγχωρείτε, μου ήρθαν πολλά μαζεμένα, τα κληροδοτήματα και τους νεκρούς μου», τους διαβεβαίωσε υπομειδιώντας ειρωνικά. Και με νόημα.

Ακούγοντας για θησαυρούς και νεκρούς, είδαν και το πτώμα στον τοίχο, οι κρατικοί υπάλληλοι, εκεί που μόλις πήγαιναν να πεισθούν πως η μοναχική κυρία είχε σώας τας φρένας, τους ήρθε άλλη κατραπακιά.

«Βρε, βρε που μπλέξαμε!», είπε στα γαλλικά η κυρία υπάλληλος στρέφοντας στους δικούς της μόλις βγήκαν από το αρχοντικό.

«Είναι περίεργη, πάντως, γενικά η περίπτωση!», συμφώνησαν και οι κύριοι συνάδελφοί της.

«Δική σας στο εξής η 'υπόθεση Παρθενόπη Μάμψα', κύριε Επιθεωρητά μου Χάρε. Είναι και προικούσα και όμορφη», πλησίασε και ψιθύρισε στο αφτί του, ό έτερος μαυροφορεμένος κύριος.

«Γούρικος ο νεκρός στο υπόγειο», γέλασε γλείφοντας τα μουστάκια του ο Επιθεωρητής Χάρος.

Η κυρία Παρθενόπη δεν μπορούσε να ξέρει τι έλεγαν έξω από την πόρτα της οι απρόσκλητοι πρωινοί επισκέπτες. Άλλα πράγματα την απασχολούσαν, πολύ πιο σοβαρά από τα σχόλια εκείνων. Η ύπαρξη πραγματικού «εν αποσυνθέσει πτώματος», της έδινε την ευκαιρία να ασχοληθεί με τη διαλεύκανση πραγματικού στυγερού εγκλήματος, με το οποίο δεν είχε σχέση.

«Α, αυτό έχει πολύ ενδιαφέρον! Δεν έχετε ιδέα τι δώρο μου κάνατε!» γέλασε η κυρία Παρθενόπη κι έκλεισε αργά, απολαυστικά, την πόρτα του αρχοντικού πίσω τους, συνοδεύοντας τις κινήσεις της μ' ένα τρανταχτό γέλιο, που την ξύπνησε.

Άνοιξε τα μάτια της. Σκοτάδι και μοναξιά απέραντη. Σηκώθηκε κι άνοιξε το παράθυρο. Το φως της νέας μέρας γέμισε το δωμάτιο. Ανάσανε και σταυροκοπήθηκε μουρμουρίζοντας:

«Α, την ανελέητη, την κακούργα κυρία Ερμιόνη. Και νεκρή θα με κυνηγάει. Τι όνειρο κι αυτό».

Παλαιό Φάληρο,13. 12. 2024

Από τη ζωή μιας Βυζαντινής ποιήτριας

Άνοιξη μπήκε για καλά
κι αγράμπελη μοσχοβολά
κι η πασχαλιά ευωδιάζει!

Μιας κι η μοσχοβολούσα πασχαλιά μυρίζει Πάσχα, Λαμπρή, μα λαμπρή χωρίς Μεγάλη Σαρακοστή και Νυμφίο, χωρίς Μεγάλη Εβδομάδαμε «τροπάριο Κασσιανής», ανθοστόλιστους Επιταφίους και Εγκώμια δεν γίνεται, σκέφτηκα να σας διηγηθώ μια ιστορία αγάπης που έχει σχέση με τη Μεγάλη Τρίτη και μοιάζει λίγο με παραμύθι. Πλέχτηκε γύρω από ένα «ιδιόμελο» τροπάριο, ένα θρησκευτικό ύμνο δηλαδή που ψέλνεται με δική του μελωδία. Το ακούμε στην εκκλησία κάθε Μεγάλη Εβδομάδα, τη Μεγάλη Τρίτη το βράδυ στον Εσπερινό. Είναι το περίφημο «τροπάριο της Κασσιανής». Έτσι το λέμε από το όνομα της Βυζαντινής ποιήτριας Κασσιανής που το έγραψε όταν ήταν μοναχή στο μοναστήρι. Άλλοι την αναφέρουν ως Κασσία και Κασία ή Εικασία. Η παράξενη όσο και πολύ συγκινητική ιστορία του τροπαρίου ξεφεύγει από τα καθημερινά δρώμενα. Μας πάει σε μια άλλη εποχή και μας μιλάει για κάποια… «καλλιστεία» της εποχής εκείνης, που οργάνωσε μια πανούργα μητέρα βασιλιά του Βυζαντίου.

Η Κασσιανή, σύμφωνα με τις παραδόσεις, ήταν μια πολύ όμορφη, σεμνή, μορφωμένη και περήφανη αρχοντοπούλα που έζησε στο Βυζάντιο τον ένατο μ. Χ. αιώνα, τον καιρό του αυτοκράτορα Θεοφίλου. Μοιάζει κάπως με ρομαντικό μυθιστόρημα, με παραμύθι. Θυμίζει τον Πάρη και το «μήλο της Έριδας» που πρόσφερε ο γιος του Πριάμου στη θεά Αφροδίτη, την «ομορφότερη» από τις άλλες δυο θεές, την Αθηνά και την Ήρα. Στην περίπτωση όμως του Θεόφιλου και της Κασσιανής τα πράγματα εξελίχτηκαν διαφορετικά. Ο πόλεμος δεν κηρύχτηκε ποτέ. Έμεινε κρυμμένος στην καρδιά των δυο ανθρώπων. Το χρυσό «μήλο» έγινε αφορμή να γραφτεί ένα πολύ ωραίο ποίημα, που δεν είναι άλλο από το «τροπάριο της Κασσιανής»!

Λένε λοιπόν οι παραδόσεις πως όταν ήρθε η ώρα να παντρευτεί ο Βασιλιάς Θεόφιλος, η μητέρα του, η Ευφροσύνη, ανάλαβε να του βρει μια καλή και ωραία νύφη, για να γίνει βασίλισσα. Οργάνωσε λοιπόν ένα είδος «καλλιστείων», για να εκλέξει ο γιος της τη μέλλουσα βασίλισσα. Κάλεσε στην Κωνσταντινούπολη τις πιο όμορφες αρχοντοπούλες του Βυζαντίου.

Από αυτές ξεχώριζαν δώδεκα, οι πιο όμορφες. Κι ανάμεσα στις καλλονές εκείνες, έλαμπαν δυο πανέμορφες, η Κασσιανή και η Θεοδώρα από την Παφλαγονία. Ποια να προτιμήσει ο βασιλιάς;

Τι να κάμει λοιπόν ο Θεόφιλος όταν βρέθηκε μπροστά στο αδιέξοδο; Ήταν ανάγκη να πάρει μια απόφαση. Σκέφτηκε να δοκιμάσει και την εξυπνάδα τους και να προτιμήσει εκείνη τη νέα που θα του έδινε την καλύτερη κατά τη γνώμη του απάντηση σε κάποια ερώτηση που θα έκανε στην κάθε μια. Και να τι σοφίστηκε:

Κρατώντας ένα χρυσό μήλο, που θα πρόσφερε στην «εκλεκτή» του, μπήκε στην αίθουσα «των καλλιστείων» και περνώντας μπροστά από τις νέες που περίμεναν με ανυπομονησία ποια θα είναι η τυχερή, της έλεγε μια φράση. Εκείνες ξαφνιασμένες απαντούσαν όπως μπορούσαν. Όταν ο βασιλιάς βρέθηκε μπροστά στην Κασσιανή της λέει δήθεν για να την πειράξει: «Ως άρα δια γυναικός ερρύη τα φαύλα!» Που απλά θέλει να πει: «Άραγε, γιατί από τη γυναίκα ήρθαν τα κακά», εννοώντας την Εύα που με την παρακοή της στο θέλημα του Θεού έφερε στον κόσμο την αμαρτία και το κακό, σύμφωνα με την Παλαιά Διαθήκη. Και περίμενε την αντίδρασή της, σίγουρος πως θα την έφερνε σε δύσκολη θέση.

Πόσο μεγάλο λάθος όμως έκανε! Η Κασσιανή τότε, που ήταν πολύ μορφωμένη και έξυπνη, αυθόρμητα και θαρρετά, χωρίς κανένα δισταγμό, του απάντησε: «Και δια γυναικός πηγάζει τα κρείττω!» Που θα πει: «Και από τη γυναίκα πηγάζουν τα καλύτερα!», εννοώντας προφανώς την Παναγία που έφερε στον κόσμο το Σωτήρα Ιησού Χριστό

πιστεύοντας πως ο βασιλιάς θα ενθουσιαζόταν και θα την προτιμούσε για βασίλισσα του Βυζαντίου.

Ο Θεόφιλος δαγκώθηκε.

«Δεν μου κάνεις εσύ, αν και είσαι πολύ όμορφη. Πολύ την έξυπνη παριστάνεις!» Είπε μέσα του. Δεν της πρόσφερε το μήλο, αν και το προόριζε για κείνη. Την προσπέρασε χαμογελώντας και πρόσφερε το χρυσό μήλο στη Θεοδώρα, αλλά η Κασσιανή ήταν πολύ πιο όμορφη κι από τη Θεοδώρα, και ποιήτρια!

Θα νόμιζε κανείς πως δεν υπήρξε συνέχεια, αφού η Κασσιανή, αν και αδικήθηκε, δε διαμαρτυρήθηκε. Υποκλίθηκε ευγενικά στο βασιλιά και μαζεύοντας τα φορέματά της αποχώρησε περήφανη με το κεφάλι ψηλά. Όμως το θεώρησε μεγάλη προσβολή που ο βασιλιάς της φέρθηκε έτσι. Αποφάσισε να μην παντρευτεί κανέναν άντρα και να αφιερωθεί στο Θεό, να κερδίσει τη βασιλεία του ουρανού, αφού δεν έγινε βασίλισσα του Βυζαντίου. Έτσι λένε.

Από τότε δεν ξαναβγήκε στον κόσμο. Τον απαρνήθηκε. Φόρεσε το σχήμα και το ένδυμα της μοναχής, έγινε καλογριά και κλείστηκε σε μοναστήρι για όλη την υπόλοιπη ζωή της. Αφοσιώθηκε στις προσευχές και στην ποίηση. Εκεί έγραψε πολλά και ωραία ποιήματα, ανάμεσα στα οποία και το ποίημα για την αμαρτωλή του Ευαγγελίου, η οποία άλειψε τα πόδια του Ιησού με μύρο λίγο προτού να οδηγηθεί στο Σταυρό. Κι αυτό είναι το «τροπάριο της Κασσιανής».

Ο θρύλος όμως και η φαντασία του λαού δεν άφησε ήσυχη την άτυχη αρχοντοπούλα. Λένε, λοιπόν πως με τον καιρό μετάνοιωσε ο Θεόφιλος που την πρόσβαλε και την έψαχνε σε γη και ουρανό. Ήταν βέβαια και πολύ περίεργος να δει τι απέγινε η Κασσιανή. Και ψάχνοντας, ψάχνοντας, βασιλιάς ήταν, έμαθε κάποτε πως η Κασσιανή έγινε εξαιτίας του μοναχή.

«Δε γίνεται! Θα πάω να τη βρω! Αφού έγινε μοναχή θα πει πως με αγαπάει ακόμα. Δε θα μπορέσει να αντισταθεί στη θέλησή μου ούτε να μου ξεφύγει με τα τεχνάσματά της. Θα τη βρω και θα της πω ότι την έχω κλεισμένη στην καρδιά μου». Είπε.

Ο εγωισμός και η πίστη στη δύναμη του στέμματος που φορούσε οδήγησε τα φιλόδοξα βήματά του ως τις κλειστές θύρες του μοναστηριού. Χτύπησε και όπως ήταν φυσικό οι μοναχές του άνοιξαν. Ο βασιλιάς μπήκε με όλη του τη μεγαλοπρέπεια και ζήτησε να δει το μοναστήρι. Οι μοναχές του άνοιξαν πάλι διάπλατα τις εσωτερικές θύρες. Και κείνος πήγαινε από κελί σε κελί χωρίς να φανερώσει το σκοπό της επίσκεψής του. Η Κασσιανή εκείνη την ώρα έγραφε ένα ποίημα για τη μετανοούσα αμαρτωλή του Ευαγγελίου που έλουσε τα πόδια του Ιησού με πανάκριβο μύρο και τα σκούπισε με τα πλούσια μαλλιά της.

Όταν ο Θεόφιλος έφτασε έξω από το κελί της, εκείνη άκουσε τα βήματά του και τα αναγνώρισε. Η καρδιά της χτύπησε δυνατά για κείνον. Ένα ρίγος σαν αιχμηρό βέλος διαπέρασε το κορμί της. Τα πόδια άρχισαν να τρεμουλιάζουν. Άφησε κάτω τη γραφίδα κι ήταν έτοιμη να τρέξει κοντά του. Αλλά την ίδια στιγμή θυμήθηκε τον όρκο που είχε δώσει στο Θεό, όταν φόρεσε στο όμορφο κορμί της το σχήμα και το ένδυμα της μοναχής και το χρέος που την υποχρέωνε να μην παραβεί τον όρκο. Αντιστάθηκε στον πειρασμό.

΄Ηταν πλέον πολύ αργά για το Θεόφιλο. Η μοναχή είχε δοθεί στο Θεό με όλη της την ψυχή και την καρδιά. Παράτησε τρέμοντας από συγκίνηση και ταραχή μισοτελειωμένο το ποίημα και κρύφτηκε για να μην τον συναντήσει.

Ο Θεόφιλος άνοιξε τη θύρα και μπήκε. Η μοναχή έλειπε. Κατάλαβε πως δεν επιθυμούσε να τον δει. Πρόσεξε όμως το χειρόγραφό της. Πλησίασε ταραγμένος στο αναλόγιο της μοναχής, είδε το ποίημα που εκείνη έγραφε και διάβασε:

«Κύριε,
η εν πολλαίς αμαρτίαις περιπεσούσα γυνή,

την σην αισθομένη θεότητα,
μυροφόρου αναλαβούσα τάξιν,
οδυρομένη μοίρα σοι προ του ενταφιασμού κομίζει.
Οίμοι, λέγουσα, ότι νυξ μοι υπάρχει,
οίστρος ακολασίας ζοφώδης τε
και ασέληνος έρως αμαρτίας.
Δέξαι μου τας πηγάς των δακρύων,
ο νεφέλαις διεξάγων της θαλάσσης το ύδωρ.
Κάμφθητί μοι προς τους στεναγμούς της καρδίας,
ο κλίνας τους ουρανούς τη αφάτω σου κενώσει.
Καταφιλήσω τους αχράντους σου πόδας,
αποσμήξω τούτους δε πάλιν τοις της κεφαλής μου βοστρύχοις…»

Ο Θεόφιλος εννόησε το σκοπό της εξαφάνισής της, ότι δηλαδή της ήταν ανεπιθύμητος, πήρε τη γραφίδα και συμπλήρωσε τους δυο παρακάτω στίχους που είναι στην παρένθεση:

«(ων εν τω παραδείσω Εύα το δειλινόν,
κρότον τοις ωσίν ηχηθείσα τω φόβω εκρύβη)»

και σεβόμενος την απόφασή της να μείνει μοναχή, γύρισε λυπημένος, βγήκε συγκλονισμένος και ταπεινωμένος από το μοναστήρι, πήδησε στο άλογό του, το σπιρούνισε κι απομακρύνθηκε καλπάζοντας. Και ποτέ ξανά δεν διανοήθηκε να ταράξει την ηρεμία και τη γαλήνη της μοναχής.

Η Κασσιανή όταν εκείνος έφυγε γύρισε στο κελί και στη δουλειά της. Διάβασε τους δυο στίχους του Θεόφιλου, τους βρήκε ταιριαστούς στη θέση εκείνη και συνέχισε το ποίημα για την αμαρτωλή του Ευαγγελίου:

«Αμαρτιών μου τα πλήθη και κριμάτων μου αβύσσους
τις εξιχνιάσει, ψυχοσώστα Σωτήρ μου;
Μη με την σην δούλην παρίδης
ο αμέτρητον έχων το έλεος».

Μικρή καλοκαιρινή ιστορία

Η αναγγελία για το πέρασμα στην άλλη διάσταση του σπουδαίου σκηνοθέτη Ροβήρου Μανθούλη, ενός σημαντικού ανθρώπου της Τέχνης και των Γραμμάτων, ενός δημιουργού ο οποίος άφησε το αποτύπωμά του στον πολιτισμό, ήταν αφορμή να γραφτεί η μικτή καλοκαιρινή ιστορία,. Και με θεωρώ τυχερή που όχι μόνο γνώρισα προσωπικά τον σπουδαίο Έλληνα δημιουργό, αλλά τίμησε με μια επίσκεψή του, και το πατρικό μου σπίτι.

Έγραψα τη «Μικρή καλοκαιρινή ιστορία» ως φόρο τιμής στον Έλληνα σκηνοθέτη, που «έφυγε νέος στα… 92 του χρόνια», όπως γράφτηκε στον τύπο – και δικαίως, γιατί ήταν από εκείνους τους δημιουργούς καλλιτέχνες που δεν γερνάνε ποτέ, ο «Ροβήρος Μανθούλης – Μια Ζωή Ταινίες», όπως πέρασε στο διαδίκτυο.

Τον αείμνηστο, πρωτοπόρο Έλληνα σκηνοθέτη Ροβήρο Μανθούλη γνώρισα κάπου στα τέλη της δεκαετίας του 50. Είχα τη χαρά και την τιμή να έρθει με τον βοηθό του στο πατρικό μου σπίτι στο χωριό, αρχές καλοκαιριού ήταν, από όπου θα φωτογράφιζαν την Τριχωνίδα για το ντοκιμαντέρ που έκανε τότε, να κεραστεί γλυκό του κουταλιού βύσσινο και να πιει στην υγεία του πατέρα μου ένα ποτήρι νερό από τη Δεξαμενή, τη μόνη πηγή πόσιμου νερού την εποχή εκείνη.

Το γεγονός αυτό συνέβη ένα καλοκαίρι, πριν εξήντα περίπου χρόνια από σήμερα, όταν δύο ξένοι κύριοι βγήκαν από ένα Τζιπ που σταμάτησε στη «στροφή», λίγο πάνω από το σπίτι μας προς μεγάλη έκπληξη και χαρά των παιδιών που έβλεπαν «ένα τόοοσο ουραίου φουρτηγό», όπως είπαν όλα μαζί που έφτασαν τρέχοντας στην αυλή μας, εκεί που «αρμαθιάζαμε» τα καπνόφυλλα που είχαμε μαζέψει από το χωράφι τη νύχτα:

–Δισποινίς, σι χαλεύνι κάτ΄ ανθρώπ΄ μ΄ αυτουκίνητου…΄, άντρες ήθελαν να πουν, γιατί μόνο οι άντρες ήταν άνθρωποι. Οι ελεύθερες γυναίκες ήταν «τσιούπες» και οι ύπανδρες γυναίκες ήταν… τι ήταν; Ήταν Γιώργαινα, Βασίλαινα, Τάσαινα, Κώτσαινα! Έχαναν και το βαφτιστικό τους όνομα.

«Δεσποινίς» με αποκαλούσαν και τα πιτσιρίκια του χωριού, όπως άκουγαν από τα μεγαλύτερα αδέρφια τους που πήγαιναν στο σχολείο. Έτσι αποκαλούσαν παλιότερα όλες τις δασκάλες «που δεν είχαν άντρα», κυρίες ήταν οι «ύπανδρες». Τα αυτοκίνητα που κυκλοφορούσαν τότε στην επαρχία, ήταν φορτηγά και κάτι μικρά λεωφορεία της κακής ώρας, κανένα ταξί που κι αυτό εκτελούσε χρέη «αστικής συγκοινωνίας». Έτσι ένα αυτοκίνητο διαφορετικό από τα συνηθισμένα, φυσικό ήταν να προκαλέσει την περιέργεια και να εντυπωσιάσει τα «αργόσχολα» πιτσιρίκια της γειτονιάς, όσα δεν μπορούσαν να αρμαθιάζουν τα καπνόφυλλα.

–Εμένα, κατακαλόκαιρο; Έκανα το σταυρό μου…

Ωστόσο, μ΄ εκείνο το «τόοοσο…», σαν αστραπή πέρασε από το μυαλό μου η ξεθωριασμένη εικόνα και μνήμη μιας παρόμοιας σκηνής που συνέβη καταχείμωνο του ίδιου Σχολικού έτους λίγο πριν τις διακοπές των Χριστουγέννων.

Ήταν ένα βουρκωμένο από ομίχλη και υγρασία χειμωνιάτικο βραδάκι, όταν ξαφνικά, εκεί που κάναμε μάθημα ήσυχα κι ωραία με τους 98 – σωστά διαβάζετε, με τους 98 μικρούς μαθητές μου, Πρώτη και Δευτέρα Δημοτικού, δύο τάξεις μαζί – σε μια τεράστια αίθουσα (για αποθήκη καπνού προοριζόταν), δίπλα στο δημόσιο δρόμο, το μοναδικό ασφαλτοστρωμένο δρόμο που διασχίζει το χωριό, και ενώ κόντευε να νυχτώσει, από το πουθενά σταματάει κάποιο αυτοκίνητο μπροστά στο απέναντι καφενείο με την ντουντούκα στη διαπασών να καλεί το χωριό στο καφενείο να δει την «Αστέρω», τη θρυλική ταινία του Ντίνου Δημόπουλου, σε σενάριο Αλέκου Σακελλάριου με Αλίκη Βουγιουκλάκη, Δημήτρη Παπαμιχαήλ, Τίτο Βανδή, Γεωργία Βασιλειάδου, Στέφανο Στρατηγό, Λινάρδου, τρανταχτά ονόματα της εποχής...

Ήταν τόσο δυνατός και εκκωφαντικός ο θόρυβος που δεν μπορούσαμε να γίνει μάθημα. Μου είχε σπάσει τα νεύρα. Τους ειδοποίησα να σταματήσουν ή να χαμηλώσουν

το μεγάφωνο, αλλά τίποτα. Πριν προλάβω να αντιδράσω διαφορετικά, να βγω η ίδια, χτυπάει η πόρτα, ανοίγω και βλέπω μπροστά μου έναν κύριο ίσαμε την πόρτα ψηλό και γεροδεμένο να μου χαμογελάει και με το δείχτη του αριστερού χεριού του με ακουμπάει στον ώμο και:

–Εσείς γράφετε ποιήματα, πετάει τη φράση.

«Τι μου λέτε, κύριε, δεν το ήξερα!», πήγα να του πω, προσπαθώντας να κρατήσω την ψυχραιμία μου, και να μην υποκύψω στο δέλεαρ, τον παρακάλεσα όσο μπορούσα ήρεμα, να σταματήσουν να φωνάζουν από το μεγάφωνο μισή ωρίτσα ακόμα, να τελειώσουμε. Και μετά...

Φάνηκε πως έδειξε κατανόηση. Σκέφτηκε λίγο.

–Κατανοώ απολύτως, έχετε δίκιο, είπε.

Χαιρέτησε ευγενικά με μια κίνηση του χεριού του, έστριψε, κατέβηκε ταδυο τρία σκαλάκια κι έφυγε τρέχοντας. Αμέσως μετά η ντουντούκα σταμάτησε. Η ησυχία αποκαταστάθηκε πλήρως κι εμείς συνεχίσαμε τη δουλειά μας και την ορισμένη ώρα, τελειώσαμε. Έφυγαν τα παιδιά, μάζεψα τα πράγματά μου, κλείδωσα και με τη φράση «εσείς γράφετε ποιήματα», να τριβελίζει τη σκέψη μου, κατέβηκα σχεδόν τρέχοντας στη δημοσιά για να πάω στο σπίτι μου.

Ο κύριος με τα μεγάλα μαύρα γυαλιά – τότε πρόσεξα πως φορούσε γυαλιά και ήταν μαύρα και τα ρούχα που φορούσε ήταν μαύρα – με περίμενε απέναντι, μαύρος πίσσα, κατάμαυρος, στημένος μπροστά στην ανοιχτή πόρτα του κατάμαυρου αυτοκινήτου:

Συνεργείον περιοδεύοντος κινηματογράφου
«Αστέρω»
Αλίκη Βουγιουκλάκη – Δημήτρης Παπαμιχαήλ

έγραφε μια μεγάλη ταμπέλα, καρφωμένη πάνω στον ουρανό του αυτοκινήτου. Ένα φορτηγάκι ήταν όλο κι όλο το «Συνεργείον...» και γύριζε με αυτό στα χωριά προβάλλοντας δακρύβρεχτες ταινίες του «Παλιού καλού ελληνικού κινηματογράφου», που συγκινούσαν τους θεατές, για να βγάζει το ψωμάκι του ο άνθρωπος. Τότε ήταν πολύ πιο δύσκολο να βρει κανείς δουλειά κι έκανε κι εκείνος ό,τι μπορούσε.

–Γράφετε ποιήματα, επανέλαβε, το βλέπω στα μάτια σας, το είδα από την πρώτη στιγμή.

Νόμισα και μπορεί να ήταν μπλόφα, αλλά δεν ήταν, όπως φάνηκε στη συνέχεια.

–Φαίδων… Τάδε, συστήθηκε, αρχίζει το έργο, σας αφήνω. Εμείς όμως δεν τελειώσαμε εδώ,

είπε τέλος, έβγαλε γρήγορα από τη θήκη του αυτοκινήτου και μου έδωσε έναν κίτρινο φάκελο.

–Είναι στίχοι, όταν δεν θα ‘χεις τι να κάνεις… είπε.

Μου έσφιξε το χέρι και βάλθηκε να συντονίσει τη μετάδοση της ταινίας, μιας από εκείνες τις δακρύβρεχτες που συγκινούσαν τον κόσμο, φαντασιώνονταν, οι αγράμματοι άνθρωπο, ταυτίζονταν με τους ήρωες, λησμονώντας για λίγο τις έγνοιες και τα καθημερινά δικά τους βάσανα.

Πρώτη μου δουλειά, μόλις έφτασα στο σπίτι ήταν να ερευνήσω το περιεχόμενο του φακέλου. Ήταν γεμάτος χαρτάκια διπλωμένα όπως όπως, τσαλακωμένα. Πρώτη φορά έβλεπα ποιήματα πάνω σε χαρτάκια. Και τα χάζευα, εκστασιασμένη, θυμάμαι, που κρατούσα χειρόγραφα ποιήματα, τα οποία ένας άγνωστος νέος άντρας μου τα είχε εμπιστευτεί χωρίς να ξέρει τίποτε για μένα. Μπορεί και να είχε από κάπου μάθει. Είχαν ήδη δημοσιευθεί στις τοπικές εφημερίδες κάποια από τα πρώτα μου ποιήματα με ψευδώνυμο, φυσικά. Ωστόσο από κάπου μπορεί να είχε διαρρεύσει και να υπήρχε κάποιος κοινός γνωστός, που τον είχε πληροφορήσει. Αργότερα και μέχρι σήμερα που έφεραν στο

προσκήνιο την επεισοδιακή γνωριμία μου με τον Φαίδωνα… τάδε… δεν μπορώ να εξηγήσω, γιατί δεν ενδιαφέρθηκε ποτέ για την τύχη του περιεχομένου του φακέλου εκείνου. Ήταν ανεξήγητη ενέργεια που μοιάζει να ήθελε να τα ξεφορτωθεί. Μπορεί να αφορούσαν κάτι που τον πονούσε και δεν μπορούσε να το καταστρέψει μήτε να το κρατήσει κοντά του.

Όσες φορές κι αν συναντηθήκαμε αργότερα, πάντα σε επίπεδο φιλικής σχέσης, άψογος, κύριος με όλη τη σημασία της λέξης, υψηλού διαμετρήματος άνθρωπος, δεν αναφέρθηκε στα ποιήματά του ποτέ. Από εκείνα τα χειρόγραφα ολιγόστιχα ποιήματα πάνω στα κακοποιημένα χαρτάκια δεν έχω συγκρατήσει παρά ένα μισό που έχει σχέση με το λειτούργημά μου, είχε θέμα τους Δασκάλους:

«…Τρανέψαμεν εσήμερα
θωρούμε τους δασκάλους,
[…]
τους βλέπουμε μεγάλους
[…]
όμως χωρίς ιδανικά…»

Πέρασε, όπως πέρασε ο χειμώνας, ήρθε η ολάνθιστη άνοιξη, πιο νωρίς εκείνη τη χρονιά, ο τόπος μας γέμισε ία μενεξελιά, ροζ κρινάκια, στα πλάγια ξεπετάχτηκαν ολάνθιστοι ασφόδελοι, ασφάκες, σπάρτα κι ασπάλαθοι, πλημμύρισε το μικρό μας σύμπαν αρώματα κάθε λογής και μύρα, λοφάκια ευωδερά και κάμπους μοσχομύριστους και μοσκοβολισμένους. Ο κόσμος ξεχύθηκε από νωρίς, μόλις ημέρεψε ο καιρός στα καπνοχώραφα. Τότε όλα τα χωριά μας ασχολούνταν αποκλειστικά με την καπνοκαλλιέργεια που άρχιζε από τον Φεβρουάριο με τη σπορά και το πότισμα των φυντανιών κι από τα μέσα Μαΐου, ανάλογα με τον καιρό και το ορισμένο μέγεθος των μικρών φυτών, άρχιζαν τα φυτεύματα, γέμιζαν τα χωράφια κόσμο. Άλλοι σκυμμένοι φύτευαν με ξύλινα σουβλιά, οι πολλοί, άλλος με το λάστιχο ακολουθούσε και πότιζε ρίζα, ρίζα τα φυτεμένα μικρά φυτά για να «πιάσουν», να ριζώσουν, άλλος έφερνε φυντάνια, άλλοι έκαναν άλλες βοηθητικές δουλειές.

Αρχές του τελευταίου δεκαημέρου του Ιουνίου, τελειώνοντας τα σχολεία, άρχισε η συλλογή των «γινωμένων» φύλλων του καπνού. Δουλειά δύσκολη, νύχτα με νύχτα. Μαζεύαμε νύχτα με φεγγάρι ή λάμπα θυέλλης, τα κίτρινα φύλλα από ρίζα σε ρίζα, τότε ήταν που κάθε ασέληνη νύχτα, μόλις έκανε την εμφάνισή του το «άστρο της αυγής», ο Αυγερινός, άρχιζε να χαράζει το πρόσωπο της νέας πέρας. Και με την ανατολή του ήλιου γυρίζανε στο σπίτι και, στη σκιά πια, καθόμασταν κι αρμαθιάζαμε.

Τους επισκέπτες μας τους υποδέχθηκε, θυμάμαι, ο πατέρας μου ξυπόλυτος, γιατί υπέφερε από κάλους και μόλις έμπαινε στο σπίτι, ό,τι καιρός και να ήταν, έβγαζε παπούτσια και κάλτσες, και δεν είχε κανένα πρόβλημα να υποδέχεται και να φιλοξενεί τους επισκέπτες του, όποιοι και να ήταν, και σε ό,τι μπορούσε να φανεί χρήσιμος. Η εγκαρδιότητα υποδοχής και η φιλοξενία ήταν από τα σημαντικά προσόντα του πατέρα μας, που το κληρονομήσαμε όλα τα παιδιά του. Τα αρνητικά στοιχεία του χαρακτήρα του, ιδεολογικές εμμονές, περισσότερο, τα πήρε μαζί του.

Η μεγάλη μου αδερφή τους φίλεψε γλυκό, φρέσκο βύσσινο εποχής με δροσερό νεράκι κι ο πατέρας, όπως χαιρόταν να έχει ακροατήριο και να διηγείται ιστορίες, όταν του δινόταν ευκαιρία, αρχαιολάτρης «μέχρι το κόκαλο», ανέπτυξε εν συντομία, πολύ παραστατικά την ιστορία του τόπου και του «Παλιόκαστρου», συνδυασμένη με τις πολιτικές του απόψεις, έτσι ξυπόλητος, καθισμένος άνετα στο κάθισμά του. Και όσο έβλεπε πως ενθουσίαζε τους επισκέπτες του, τόσο πιο ενδιαφέρουσα έκανε την αφήγησή του. Όταν μάλιστα σηκώθηκαν

να πάρουν τα πλάνα που ήθελαν από τον εξώστη, ο πατέρας τους πρότεινε να καθίσουν μετά για φαγητό, «από τα βρισκούμενα», αρχαιοελληνικά, όπως την εποχή του Ομήρου, καθότι πλησίαζε μεσημέρι. Α, όσο γι΄ αυτό δεν πέρασε άνθρωπος από το σπίτι μας – και δεν ήταν και λίγοι – χωρίς να δοκιμάσει τις πίτες, τη «σπεσιαλιτέ» μας. Αλλά δεν είχαν χρόνο.

Τους συνόδεψα ίσαμε το αυτοκίνητό τους πιο κάτω στη δημοσιά. Σε κάποια στιγμή, στην καμπή του ανώμαλου χωματόδρομου, στάθηκαν και κάτι έλεγαν μεταξύ τους, ενώ είχα προχωρήσει λίγο διακριτικά, και παίρνει το αφτί μου:

–Τι λες, άξιζε τον κόπο; ρωτάει ο συνοδός το σκηνοθέτη.

–Με βυζαντινή μοιάζει! Δες φιγούρα! Απάντησε ο Ροβήρος Μανθούλης.

–Μα, γι΄ αυτό σε έφερα εδώ, του είπε εκείνος.

Πού να φανταζόμουν πως η στιχομυθία αφορούσε εμένα. Ένα πλάσμα τόσο δα, λίγο πιο πάνω από ενάμισι μέτρο ήμουνα, αχτένιστη, με τη λερωμένη μοβ ρόμπα του καπνού, σαγιονάρα της κακιάς ώρας και τα ατελείωτα μαλλιά μου, μαζεμένα όπως όπως από τη νύχτα, πίσω και πάνω πρόχειρα, και με τη βαριά μυρωδιά του χλωρού καπνού πάνω μου. Όσο για τα χειρόγραφα εκείνα ποιήματα, ιδέα δεν έχω τι απέγιναν. Άλλαξε τόσο πολύ η ζωή μου μετά.

Παλαιό Φάληρο, Πρωτομαγιά 2022

«…Δι΄ εσόπτρου εν αινίγματι...»

«… Σιγησάτω πᾶσα σὰρξ βροτεία, καὶ στήτω μετὰ φόβου και τρόμου, καὶ μηδὲν γήϊνον ἐν ἑαυτῇ λογιζέσθω· ὁ γὰρ Βασιλεὺς τῶν Βασιλευόντων, καὶ Κύριος τῶν κυριευόντων προσέρχεται σφαγιασθῆναι καὶ δοθῆναι εἰς βρῶσιν τοῖς πιστοῖς...»

Η φωνή ερχόταν από τα βάθη των αιώνων, εν μέρει γνωστή και εν αινίγματι. Μολονότι το σχήμα του σώματός του διαγραφόταν από μακριά τετραγωνισμένο, όσο πλησίαζε η φωτεινή γραμμή του περιγράμματος, γαιώδες σχήμα θανάτου, έδινε την εντύπωση ότι περί φαντάσματος επρόκειτο.

Όταν ξεπρόβαλε σπαθάτος μέσα από το σύθαμπο μιας υπεροψίας τρισδιάστατης, το ογκώδες σκήνωμα προκαλούσε δέος, καθώς ξετυλιγόταν μέσα από ένα σύννεφο αιωρούμενου, κυκλοδίωκτου καπνού ανασηκώνοντας τον πέπλο μυστηρίου πού κάλυπτε το ανεξιχνίαστο, επικίνδυνα ανεξίκακο μεγαλείο του προσώπου του, οι παρόντες έμειναν άναυδοι.

Άξαφνα έσκασε του σύμπαντος η γυάλα μέσα στο κάδρο που κρεμόταν απέναντι, έγινε θρύψαλα ο αέρινος κόσμος. Άνοιξαν διάπλατα οι πύλες του Χάους και πλήθος επώνυμων ερπετών και ανωνύμων εντόμων όρμησαν πάνω στον αλαφιασμένο κόσμο· ξέσκιζαν μανιωδώς, έτρωγαν τις σάρκες των ανθρώπων, έπιναν κατακόκκινο αίμα, των ανθρώπων το αίμα.

Απόμεινε σκελετός κορνιζωμένος ο κόσμος, μετέωρος. Οι κόχες των ματιών, εστίες πυρός εξωτέρου, πετούσαν φλόγες, τα δάχτυλα, σβησμένα κεριά με νύχια γαμψά στάζοντας αίμα,

ράντιζαν το ανθισμένο φέρετρο καθώς έβγαινε αιμοσταγές από το σχήμα του κάδρου.

Χορτασμένα σάρκες και αίμα τα ερπετά, ξερνούσαν αιμόφυρτες σάρκες πάνω στον σκελετό και ξανάφτιαξαν το κατεστραμμένο σώμα του κόσμου μέσα στο φέρετρο, στη φιλντισένια του διάφανη, διάτρητη γυάλα. Σμήνος πουλιών φτεροκοπώντας σήμαναν, επιτέλους, της παράστασης το τέλος.

Ο δολοφόνος, Εντεταλμένος Αστυνομικός Υπηρεσίας της Ημέρας» ήταν ο μοναδικός θεατής ολοκαυτώματος συμπαντικού σκελετού, κορνιζωμένου στην απόλυτη σιωπή του κάδρου στον διάφανο τοίχο του Κενού. Αυτό που εισπράξανε άπαντες οι παρευρισκόμενοι, ήταν εντελώς αντίθετο από εκείνο το οποίο είχαν υποψιαστεί ότι επρόκειτο να συμβεί.

Μέσα στον πανικό που συνείχε το πλήθος, ύστερα από τις δολοφονίες που είχαν εκτελεστεί σαν να επρόκειτο για πανδημία φονικού ιού όπως είχε ακουστεί ότι είχε πλήξει τον προηγούμενο αιώνα γειτονική περιοχή με τα ίδια χαρακτηριστικά, ήταν βέβαιο ότι είχε έρθει η συντέλεια του κόσμου. Και το φονικό πλησίαζε με σίγουρα, αργά παραπλανητικά βήματα.

Εξεταστέο, αν υπήρχε έστω και ένας ψύχραιμος ή τουλάχιστον μετριοπαθής, να σταθεί στο ύψος των περιστάσεων και να κάνει κάποια κίνηση σωτηρίας, βάζοντας φρένο στις διάφορες φήμες· να σταθμίσει, υποθετικά πάντα, τα αποτελέσματα της επικείμενης καταστροφής, βάσει των δεδομένων προηγούμενου απολογισμού βιβλικών καταστροφών και δαπανών, και να κάνει έναν εικονικό προϋπολογισμό του ποσού που θα απαιτούσε η επαπειλούμενη νέα συμφορά την οποία κουβαλούσε ο επικείμενος εχθρός ο οποίος ερχόταν μυστηριωδώς κρύφιος, περιβαλλόμενος νέφος καπνού ως ιμάτιον.

Ωστόσο, μετά την αποκάλυψη του μυστηρίου και τη διαπίστωση ότι επρόκειτο περί τεχνάσματος, επινόηση κάποιου ταχυδακτυλουργού που συνήθιζε με τέτοια ασύστολα κόλπα να παραπλανά τα αδαή πλήθη, ήταν μάταιο να επιμείνει κανείς πως όσα είχαν

συμβεί σε κλάσματα δευτερολέπτου ήταν πραγματικά γεγονότα καθόσον, άμα τη αποκαλύψει, το αίνιγμα αυτομάτως λύθηκε.

Απορίας άξιον είναι, πότε ο επίδοξος δολοφόνος τα έμαθε και τα μηχανεύτηκε όλα αυτά τα τεχνάσματα, πότε ξέκοψε από την ομήγυρη, χωρίς κανείς να τον πάρει είδηση και σκάρωσε τέτοια οφθαλμαπάτη. Αλλά η υποτιθέμενη αποκάλυψη του μυστηρίου και η αυτόματη λύση του αινίγματος, εξάλειψε την αγωνία και εξαφάνισε τον φόβο επικείμενης βιβλικής καταστροφής.

Ο πραξικοπηματίας ήταν ωραίος, θελξικάρδιος, όμοιος με ολύμπιο θεό, εντελώς άγνωστος, οθνείος, αυτό απεκαλύφθη βραδύτερα όταν πια ο κίνδυνος να βρεθούν αντιμέτωποι με έναν μεταμορφωμένο δαίμονα που ερχόταν εντολοδόχος διαβολικού αρχιτέκτονα, επιχειρηματία πολέμων και συμφορών, κατευθείαν από το εργοτάξιο χημικών όπλων, να μεταβάλει σε κόλαση την ωραία και ήσυχη, ανέφελη και παγιωμένη παντοιοτρόπως στο τέλμα της καθημερινότητας ζωή, είχε παρέλθει ανεπιστρεπτί· το φυσικό τοπίο και το ανθρώπινο είχε εντελώς επανέλθει στη φυσιολογική του, για την ώρα, κατάσταση.

Και, ενώ ήταν όλοι περιχαρείς για την αίσια έκβαση της περιπέτειας, ένας εκκωφαντικός κρότος και μια λάμψη αστραπής - η λάμψη αστραπής ήρθε πρώτη - ανατάραξε το προσωρινό γαλήνιο σύμπαν,καθώς ένα πελώριο σύννεφο, σκόνης αυτή τη φορά, εξαφάνισε κάθε ίχνος ανθρώπου και ιδέα ορατότητας, δεν γνώριζε κανείς τι μέλλει γενέσθαι, ελπίδα σωτηρίας δεν υπήρχε. Και δεν ήξερες από πού ερχόταν το κακό. Είχε πλέον φτάσει η συντέλεια του κόσμου.

Ωστόσο, δεν εξέλειπε ο κόσμος ούτε ο φόβος. Πάλι παρόν το αίνιγμα. Ο θελξικάρδιος, οθνείος εισβολέας ήταν άραγε ένας απατεωνίσκος που έπαιζε κάποιο επικίνδυνο παιγνίδι, εκτελώντας τις προσταγές διαβολικού αρχιτέκτονα όλων των κακών κατά της ανθρωπότητας, προϊσταμένου του επιχειρηματία, παριστάνοντας τον ταχυδακτυλουργό μόνο και μόνο για να πλήξει τα πλήθη των αμάχων και των νοσούντων· ήταν όντως απεσταλμένος, εντολοδόχος, του σκοτεινού πλάσματος της κολάσεως, που ήρθε μεταμφιεσμένος ως προάγγελος νέων συμφορών που επρόκειτο να συμβούν στο εγγύς ή το απώτερο μέλλον.

Ιδού η αναφορά του Εντεταλμένου Αξιωματικού Υπηρεσίας της Ημέρας:

«Ως Εν. Αξ. Υπ. Ημ., αναφέρω τα κάτωθι:

Ήμουν μοναδικός κάτοικος του πλανήτη στο απροσδιόριστο κάδρο του σύμπαντος. Άξαφνα έσπασε το κάδρο και πλήθος αρπακτικών ερπετών, δολοφονικών πτηνών και φονικών εντόμων όρμησαν καταπάνω μου, ξέσκιζαν τις σάρκες μου, έτρωγαν τις δικές μου σάρκες, έπιναν αίμα, το δικό μου το αίμα, ίσαμε που απόμεινα σκελετός, κορνιζωμένος στο κινούμενο Χάος και γύρω σιωπή. Οι κόχες των ματιών του σκελετού μου, εστίες πυρός εξωτέρου, τα δάχτυλα του σκελετού μου πυρσοί, πυροδοτούσαν το απέραντο σύμπαν. Τρομαγμένα όρνεα, ωμοφάγα έντομα και ερπετά σαρκοβόρα, ξερνούσαν σάρκες και αίμα. Πυρακτωμένος, καιόμενη βάτος, ο σκελετός ο δικός μου, καταβρόχθισε σάρκες, ήπιε κατάμαυρο αίμα.

Ήταν η πρώτη ώρα της κολάσεως. Και ήμουνα μοναδικός θεατής. Ύστερα άστραψε. Αστραπή μεγάλη. Έγινε φως. Και όλος ο πύρινος εαυτός μου, σώος, ανευλαβής και αβλαβής, έχασκε αντίκρυ, κορνιζωμένος στον διάφανο τοίχο του Σύμπαντος.

Ο Εν. Αξ. Υπ. Ημ.
Τ. Σ. Υπογραφή»

Αυτόματος πιλότος βιοδιάσπασης

Παρακολουθώντας τις αλματώδεις προόδους της επιστήμης και της τεχνολογίας σε όλα τα επίπεδα, καλλιεργούσα μέσα μου την πιθανότητα να αποτελέσω μέρος, έστω και μιας, πρόσκαιρης αθανασίας… εκατό χρόνων. Δεν θα μπορούσα να δεχτώ πως η ζωή μου θα τελειώσει άδοξα όπως όλων των άλλων θνητών, αλλά με κάτι σπουδαίο, διαφορετικό, κραυγαλέο.

Αν μπορούσα να κοιμηθώ εκατό χρόνια, όπως στα παραμύθια, και να ξυπνήσω με σώας τας φρένας, όταν η επιστήμη και η τεχνολογία θα έχουν καταφέρει όχι μόνο να αναστήσουν νεκρό αλλά και να δημιουργήσουν άνθρωπο, θα δεχόμουν να με καταψύξουν για εκατό χρόνια μαζί με όλες τις πληροφορίες του παρόντος, τα προσωπικά μου αντικείμενα, τα βιβλιάρια με τις τραπεζικές καταθέσεις, όλα τα υπάρχοντά μου στοιβαγμένα στις αποσκευές για τον πρώτο καιρό της προσαρμογής στη νέα πραγματικότητα. Θα έπαιζα κορόνα γράμματα τη ζωή μου. Έτσι κι αλλιώς έχω διανύσει τα τρία τέταρτα του βίου με σκαμπανεβάσματα. Και οσονούπω η ζωή μου πάει να κλείσει τον κύκλο της.

Μου το είχε πει μια τσιγγάνα στο σταθμό Λαρίσης, όταν έφευγα στο εξωτερικό για ανώτερες σπουδές που ποτέ δεν τελείωσα, ότι το μέλλον μου θα είναι λαμπρό, πως θα διαπρέψω, πως… Δεν ήταν συνηθισμένη τσιγγάνα, ήταν από εκείνες τις όμορφες, τις καλοντυμένες αριστοκράτισσες που διαβάζουν το μέλλον στην παλάμη και σου λένε «χαρτί και καλαμάρι» το άμεσο και το απώτερο μέλλον.

Κι από τότε το έδεσα κόμπο. Τονώθηκε η αυτοπεποίθησή μου και η εμπιστοσύνη στον εαυτό μου αυξήθηκε. Η φιλοδοξία μου, εξ άλλου, να ξεπεράσω τα καθιερωμένα όρια και να μεγαλουργήσω σε μια άλλη πραγματικότητα, ενίσχυε την απόφασή μου να προσφερθώ ως πειραματόζωο στα χέρια της επιστήμης προκειμένου να βιώσω τα μελλοντικά θαύματά της. Φτάνει να μου δινόταν η ευκαιρία, θα το έκανα χωρίς καμιά απολύτως δεύτερη σκέψη.

Η ψύξη του σώματος και η παραμονή στην κατάψυξη για μεγάλο διάστημα, για να διατηρηθούν σε φυσιολογική κατάσταση τα ζωτικά όργανα ώστε, όταν φτάσει ο ορισμένος χρόνος απόψυξης, να επανέλθει ο οργανισμός στην αρχική του κατάσταση, είχε γίνει θέμα καθημερινών σχολιασμών στην ημερήσια έντυπη και τηλεοπτική ειδησεογραφία εδώ και καιρό. Είναι γεγονός, επίσης, ότι πολλές γυναίκες για δικούς τους λόγους, έχουν φέρει στον κόσμο παιδιά με κατεψυγμένο σπέρμα επιλογής τους.

«Αφού το κατεψυγμένο σπέρμα διατηρεί σώες τις αναπαραγωγικές του ιδιότητες ωσότου χρησιμοποιηθεί για εξωσωματική γονιμοποίηση, γιατί να μην συμβαίνει το ίδιο και με το ανθρώπινο σώμα;» σκεφτόμουνα πολύ σοβαρά.

Κι ένα βράδυ, «επεί πόσιος και εδητύος* εξ έρον έντο», αφέθηκα ψυχή τε και σώματι στα χέρια της μεγάλης θεάς Εκάτης. Και τότε…

Τότε, όταν ξημέρωσε, ήταν Πέμπτη, 21 Μαΐου *2115*, σύμφωνα με το ημερολόγιο στον απέναντι σαν γυάλινο τοίχο. Κοιτάζω λοξά το δικό μου στο πλάι. Είναι, όντως, Πέμπτη 21 Μαΐου, αλλά *2015*. Το δικό μου είχε μείνει πίσω έναν ολόκληρο αιώνα!

Ένιωσα πως βρίσκομαι σε κρεβάτι χειρουργείου με νάρκωση. Προσπαθούσα να κουνήσω τα μέλη του σώματός μου, αλλά δεν υπάκουαν. Ένα καταθλιπτικό βάρος με πίεζε αφόρητα, με καθήλωνε στο κρεβάτι. Μια θεόρατη παγωνιά κυκλοφορούσε στον περιορισμένο κατάλευκο, θεόγυμνο χώρο μου. Εκτός από το ημερολόγιο στον απέναντι γλιστερό, σαν γυάλινο, τοίχο, δεν υπήρχε τίποτα άλλο.

Όταν πήρε να λειτουργεί ο εγκέφαλός μου, άρχισα να θυμάμαι πού βρισκόμουν και τι μου συνέβαινε. Μόλις με είχα βγει από την κατάψυξη. Άρχισαν τα μέλη μου να

αλαφραίνουν αργά αργά όπως προσαρμοζόμουν στη νέα πραγματικότητα. Και να έρχονται στη μνήμη μου το ένα μετά το άλλο τα περιστατικά του πρότερου βίου.

Συνειδητοποίησα πως βρίσκομαι σ΄ ένα κρύο σαν κρυστάλλινο, ολοκάθαρο περιβάλλον όπου όλα λειτουργούσαν αυτόματα. Αρκεί να πίεζα με το βλέμμα ένα από τα κουμπιά της μικροσκοπικής συσκευής που ήταν προσαρμοσμένη στον αριστερό μου βραχίονα πάνω στον καρπό, και είχα αυτομάτως ό,τι ήθελα. Είχα στην υπηρεσία μου όλους τους υπαλλήλους της επιχείρησης: «*Αυτόματος πιλότος βιοδιάσπασης*», έτοιμους να ικανοποιήσουν ακόμα και την πιο παράλογη επιθυμία μου, σύμφωνα με το συμβόλαιο που είχα προσυπογράψει με τους υπεύθυνους όταν κάναμε τις διαπραγματεύσεις.

Το παιγνίδι των σχέσεων με τους υπαλλήλους ήταν πολύ διασκεδαστικό, πριν αρχίσει η αντίστροφη μέτρηση. Με το «τσακ» του κουμπιού πετάγονταν ένα τσούρμο από κάτι ομοιόμορφα ανθρωπάκια σαν εκείνα του Γαΐτη, κουμπωμένα και σιδερωμένα μέσα στα ίδια ασπρόμαυρα από ορισμένης διάρκειας βιοδιασπώμενο υλικό κουστούμια τους. Κανένα δεν μιλούσε. Πηγαινοέρχονταν σαν κουρδισμένα.

«Τσακ» το κουμπί εγώ και το «ομηρικό» τραπέζι στρωνόταν. Ένα μου έφερε φαγητά σε πιάτα από βιοδιασπώμενο υλικό, άλλος νερό σε ποτήρια από το ίδιο υλικό. Άλλοι έκαναν άλλα. Είχα τα πάντα στη διάθεσή μου.

«Επιτέλους αξιώθηκα να το ζήσω αυτό που επιθυμούσα. Εδώ δεν χρειάζεται να φροντίσεις για τίποτα. Όλα είναι τέλεια!», είπα στον εαυτό μου. «Αυτά είναι τα θαύματα της επιστήμης και της τεχνολογίας. '*Ψυχή μου, φάε, πίε, ευφραίνου!*», συμπλήρωσα.

«Τσακ», πίεσα ένα κουμπί και διαλύθηκαν αυτομάτως οι σαν γυάλινοι τοίχοι κι απλώθηκε ολόγυρά μου μια κάτασπρη, έρημη έκταση, δεν υπήρχε απολύτως τίποτα. Όλα είχαν εξαφανιστεί ως δια μαγείας. Όπως προέβλεπε το καταστατικό. Αλλά αυτή τη λεπτομέρεια με τα ψιλά γράμματα δεν την είχα προσέξει.

Μέσα σε κλάσματα δευτερολέπτου το πλήθος των ομοιόμορφων πλασμάτων που είχα στη διάθεσή μου, είχε εξαφανιστεί. Και δεν ήταν μόνο αυτό. Το φαινόμενο της βιοδιάσπασης άρχισε να εφαρμόζεται πάνω μου. Βιοδιασπάστηκε το κουστούμι που μου είχε φορέσει η επιχείρηση «Αυτόματος πιλότος βιοδιάσπασης». Έμεινε γυμνό το σώμα μου και χωρίς το μηχανάκι στον καρπό του χεριού που χάρη σ΄ εκείνο πραγματοποιούσα κάθε μου επιθυμία. Αλλά το χειρότερο ήταν η τελευταία σκηνή της παράστασης, η «λύση του δράματος», που ξεπερνάει κάθε τολμηρή φαντασία:

Ένα ρίγος άξαφνα διαπέρασε το γυμνό κορμί μου. Άρχισα να μικραίνω, να στενεύω, να λιγοστεύω, να συρρικνώνομαι ώσπου κατέληξα σ΄ να υποτυπώδες πλάσμα ίσαμε άφτερο μυρμήγκι πάνω σ΄ έναν ετοιμόρροπο βιοδιασπώμενο πλανήτη. Είχα, ωστόσο, την αίσθηση, τη βεβαιότητα και την ικανοποίηση ότι επί τέλους αξιώθηκα να ζήσω έναν αιώνα μετά τους ομηλίκους μου, να βιώσω το μέλλον της βιοδιασπώμενης ανθρωπότητας, του πλανήτη που έφθινε μέσα σ΄ ένα κενό, διογκούμενο σύμπαν.

«Στοπ!, Η βιοδιάσπαση του κόσμου δεν πρέπει να συνεχιστεί», φώναξα με όση δύναμη μπόρεσε να βγει από το ασήμαντο φωνητικό μου σύστημα.

Και τότε, μόνο τότε, πρώτη φορά, πήρα μια σιβυλλική, άκρως ενδιαφέρουσα, όσο και πειστικά τραγική απάντηση από το… σύμπαν:

«Ήρθες στον αιώνα των κοσμογονικών αλλαγών. Όλα ξαναγυρίζουν, αργά μα σταθερά και αμετάκλητα στην αρχή τους. Βιάστηκαν οι επιστήμονες να μεταβάλλουν τα πάντα σε υλικά βιοδιασπώμενα. Τα πάντα καταλήγουν στο Χάος. Δεν βλέπεις πού έχεις καταλήξει; Ένα βιοδιασπώμενο αναλώσιμο είδος είσαι. *Έρχεται ώρα και νυν εστί…*»

«…ότε οι νεκροί αναστήσονται΄. Αυτό κάπου το διάβασα», αντέτεινα σθεναρά.

«Στη Γραφή», μου απάντησε το Σύμπαν. «Αλλά δεν θα υπάρχει ούτε ένα σημάδι από το πέρασμά σου πάνω στη γη της Επαγγελίας», είπε.

«Τι έχω πια να χάσω αφού τα έχασα όλα», μουρμούρισα.

«Θα χάσεις το τραίνο! Και είναι δέκα!»

Η ασθματική φωνή του… σύμπαντός μου ήταν σαφής.

Στο κενό του χρόνου που μεσολάβησε ώσπου να συνέλθω, ο στρόβιλος της βιοδιάσπασης ανατάραξε τη σκόνη, ό,τι είχε απομείνει από την ύπαρξή μου πάνω στα ροδόφυλλα της ματαιοδοξίας, τη διέλυσε σαν τις βιοδιασπώμενες νάιλον σακούλες.

Π. Φάληρο, 9 Ιουνίου 2015